

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ (EXECUTIVE MBA)

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΟΥΜΠΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Καθηγητής

Πειραιάς 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **Κεφάλαιο 1^ο: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.).Ίδρυση και Ιστορική Αναδρομή**

- **Κεφάλαιο 2^ο: Λειτουργία & Δομή Χρηματοπιστωτικού Συστήματος**

2.1 Πιστωτικά Ιδρύματα – Έννοιες & Χαρακτηριστικά

2.2 Διάρθρωση και Λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

2.3 Χρηματοπιστωτικοί Κίνδυνοι

2.3.1 Είδη Κινδύνων

2.3.2 Συστημικοί – Μη Συστημικοί Κίνδυνοι

2.3.3 Πιστωτικοί Κίνδυνοι – Κίνδυνοι Αγοράς

2.4 Διαχείριση Κινδύνων

Βιβλιογραφία 2^{ου} Κεφαλαίου

- **Κεφάλαιο 3^ο: Οικονομική Κρίση & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα**

3.1 Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση

3.2 Τα Αίτια της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης

3.3 Επιπτώσεις της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης

3.4 Εξελίξεις και Προοπτικές του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Βιβλιογραφία 3^{ου} Κεφαλαίου

- **Κεφάλαιο 4^ο: Οικονομική Κρίση & Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα**

4.1 Το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα κατά τη Διάρκεια της Κρίσης

4.2 Ανάγκη Αναδιάρθρωσης του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

4.3 Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

4.4 Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Ευρωπαϊκή Ένωση

4.4.1 Προτάσεις Ανάκαμψης & Εξυγίανσης

4.4.2 Αναδιάρθρωση & Εποπτεία Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος

4.5 Βιωσιμότητα Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Βιβλιογραφία 4^{ου} Κεφαλαίου

- **Κεφάλαιο 5^ο: Μελέτη Περίπτωσης: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.)**

5.1 Κεφαλαιακή Επάρκεια & Διαχείριση Κινδύνου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (2011)

5.2 Stress Tests Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (2011)

5.3 Οικονομική Κατάσταση Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (2015)

5.4 Αναδιάρθρωση Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

5.4.1 Πλάνο Αναδιάρθρωσης

5.4.2 Αναδιάρθρωση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος & Ευρωπαϊκή Επιτροπή

5.4.3 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Finansbank

Βιβλιογραφία 5^{ου} Κεφαλαίου

- **Κεφάλαιο 6^ο: Συμπεράσματα – Προτάσεις**

6.1 Συμπεράσματα

6.2 Προτάσεις

Βιβλιογραφία 6^{ου} Κεφαλαίου

- **Βιβλιογραφία**

Κεφάλαιο 1^ο

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.) – Ίδρυση και Ιστορική Αναδρομή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια ιστορική αναδρομή στο παρελθόν της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος με κατάληξη στις τελευταίες εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

1.1 Εισαγωγή

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.), αποτελεί το μεγαλύτερο και ισχυρότερο πιστωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα, με την ίδρυσή της να χρονολογείται στις 30 Μαρτίου του 1841 όταν και δημοσιεύεται ο νόμος «Περί συστάσεως Εθνικής Τραπέζης» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, αριθ. 6 της 30 Μαρτίου 1841, σ.59) σύμφωνα με τον οποίο η Εθνική Τράπεζα είναι ανώνυμη ιδιωτική εταιρεία με έδρα την Αθήνα και με αρχικό κεφάλαιο 5.000.000 δραχμών, μοιρασμένο σε 5000 μετοχές των 1000 δραχμών. Από τους ιδρυτικούς μετόχους της Εθνικής Τράπεζας ήταν το Ελληνικό κράτος με 1.000 μετοχές, ο Νικόλαος Ζωσιμάς με 500 μετοχές, ο Ιωάννης-Γαβριήλ Ευνάρδος με 300, ο βασιλιάς Λουδοβίκος Α΄ της Βαυαρίας με 200, ο Κωνσταντίνος Βράνης με 150, ο Θεόδωρος Ράλλης με 100, ο Ιούλιος Έσσλιν καθώς και η οικογένεια τραπεζιτών Ρότσιλντ οι οποίοι και κατείχαν το πλειοψηφικό πακέτο, δηλαδή 2500 μετοχές που αντιστοιχούσαν περίπου στο 50% των μετοχών. Η έναρξη των εργασιών της Ε.Τ.Ε. χρονολογείται στις 22 Ιανουαρίου του 1842.

Από την ίδρυση κιάλας του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) το 1873, η μετοχή της Ε.Τ.Ε. ξεκίνησε να διαπραγματεύεται σε αυτό, ενώ από τον Οκτώβριο του 1999 η μετοχή της έχει ενταχθεί και στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Στα τέλη του 2002, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.) προχώρησε στη συγχώνευσή της με τη θυγατρική «Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Ανάπτυξης Α.Ε.», ενώ στο πλαίσιο του στρατηγικού της προσανατολισμού και επέκτασης στην αγορά της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η Ε.Τ.Ε. εξαγόρασε το 2006 τη «Finansbank» στην Τουρκία, κίνηση η οποία αποτελεί την μεγαλύτερη επένδυση που έχει γίνει μέχρι σήμερα ανάμεσα στις δύο χώρες, και τη «Voivodjanska» στη Σερβία¹ ενώ το 2013 απορροφά τα υγιή κομμάτια των μη συστημικών τραπεζών F.B.B. (Μάϊος) και Probank (Αύγουστος) οι οποίες διασπάστηκαν

¹ <https://www.nbg.gr/el/the-group/the-bank> (Ανάκτηση 25/03/2016)

σύμφωνα με τις οδηγίες της Τ.τ.Ε. και αφού στο πλαίσιο του Νόμου 3601/2007 δεν εξασφάλισαν την κεφαλαιακή τους επάρκεια και εκκαθαρίστηκαν.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.) διαθέτει 528 καταστήματα και 1.432 ΑΤΜ, καλύπτοντας ολόκληρη τη γεωγραφική έκταση της Ελλάδος, ενώ παράλληλα αναπτύσσει εναλλακτικά δίκτυα πώλησης των προϊόντων της, όπως οι υπηρεσίες «Mobile» και «Internet Banking». Σήμερα το δίκτυο της Ε.Τ.Ε. στο εξωτερικό περιλαμβάνει 1.204 μονάδες, ενώ ο Όμιλος συνολικά απασχολεί 34.554 εργαζόμενους.

Κεφάλαιο 2^ο

Λειτουργία & Δομή Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και οι βασικές έννοιες που αφορούν στην διάρθρωση και λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ακολούθως παρουσιάζονται τα διάφορα είδη κινδύνου που δύναται να αντιμετωπίσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα, ενώ γίνεται αναφορά στην διαχείριση των διαφορετικών ειδών κινδύνου.

2.1 Πιστωτικά Ιδρύματα – Έννοιες & Χαρακτηριστικά

Τα τραπεζικά – πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν την κινητήρια δύναμη του χρηματοπιστωτικού συστήματος κάθε κράτους και ουσιαστικά πρόκειται για εκείνους τους οργανισμούς οι οποίοι έχουν ως βασική τους δραστηριότητα την αποδοχή των καταθέσεων από φυσικά ή νομικά πρόσωπα και παράλληλα, τη χορήγηση κεφαλαίων, είτε μέσα από το δανεισμό είτε με επενδυτικές δραστηριότητες. Οι χορηγήσεις αυτές των κεφαλαίων μπορούν να έχουν ως παραλήπτες, ιδιώτες και φυσικά πρόσωπα, επιχειρήσεις και οργανισμούς, αλλά και κυβερνήσεις κρατών. Με τη διαδικασία αυτή, τα πιστωτικά ιδρύματα συμβάλλουν στην αναπτυξιακή διαδικασία. Η αποτελεσματικότητα των εργασιών των πιστωτικών ιδρυμάτων επηρεάζεται από δυο (2) βασικές μεταβλητές²:

- Από την ύπαρξη αλλά και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού και αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας και ελέγχου, το οποίο και καθορίζει αρχικά την οικονομική και κοινωνική ζωή ενός τόπου, αλλά και το βαθμό στον οποίο το πλαίσιο αυτό συνεχίζει να στηρίζει την αναπτυξιακή δραστηριότητα.
- Από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ένα τραπεζικό σύστημα μιας οικονομίας, καθώς και από την αποτελεσματικότητα που μπορεί να έχει αυτό.

Τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ένα είδος «διαμεσολαβητών», μεταξύ των ατόμων – οργανισμών που αποταμιεύουν τα κεφάλαιά τους και των ατόμων – οργανισμών που προβαίνουν στη λήψη δανείων είτε άλλων πιστωτικών γραμμών. Με τη διαμεσολάβησή τους αυτή, τα πιστωτικά ιδρύματα εξασφαλίζουν το μετασχηματισμό αυτό της ρευστότητας της οικονομίας, ενώ παράλληλα αποτελούν και τους

² Μελάς Κ., (2009), «Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

οργανισμούς μέσω των οποίων εφαρμόζεται η νομισματική πολιτική ενός κράτους ή ακόμα και μιας ένωσης κρατών. Συνοψίζοντας, οι βασικές λειτουργίες που επιτελούν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι οι ακόλουθες:

1. Κατανέμουν και μεταφέρουν τους οικονομικούς πόρους, από τους αποταμιευτές (καταθέτες) προς τους δανειζόμενους (πιστωτές), με στόχο την επένδυση των κεφαλαίων αυτών σε κλάδους και τομείς της οικονομίας που εμφανίζουν δυναμική ανάπτυξη, με απώτερο στόχο την αύξηση της κατανάλωσης.
2. Εξασφαλίζουν την απαιτούμενη ρευστότητα σε ένα οικονομικό σύστημα, σύμφωνα και ανάλογα με τις ανάγκες του, διαχειριζόμενα τα συστήματα πληρωμών, προκειμένου να είναι αποτελεσματική η λειτουργία αυτού του συστήματος.
3. Αναλαμβάνουν και διαχειρίζονται τυχόν χρηματοπιστωτικούς κινδύνους που είναι δυνατό να εμφανισθούν.
4. Διαχειρίζονται με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τα χαρτοφυλάκια που έχουν οι πελάτες τους σε αυτά.

Με την επιτυχή τέλεση όλων των ανωτέρω λειτουργιών, τα πιστωτικά ιδρύματα συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά και της κοινωνίας γενικότερα, αυξάνοντας την εγχώρια ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, διαμέσου της χρηματοδότησης δυναμικών κλάδων της οικονομίας, ενώ παράλληλα, αναλαμβάνουν και την υιοθέτηση άλλων καινοτόμων επενδυτικών προσπαθειών. Πέραν όμως του αναπτυξιακού τους χαρακτήρα, τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσα από την τέλεση αυτών των λειτουργιών τους, αποβλέπουν και στην επίτευξη κέρδους.

Οι κυριότερες πηγές άντλησης κερδών για τα πιστωτικά ιδρύματα είναι:

1. Οι πάσης φύσεως προμήθειες που εισπράττουν από τις διαμεσολαβήσεις που επιτελούν.
2. Η διαφορά που εισπράττουν (επιτόκιο) μεταξύ, των δανείων που χορηγούν, και των καταθέσεων των πελατών που αποταμιεύουν, το λεγόμενο spread.
3. Οι μεταβολές των επιτοκίων από τη διαπραγμάτευση διαφόρων ειδών χρεογράφων (μετοχές, ομόλογα, αμοιβαία κεφάλαια), τα οποία και διαχειρίζονται τα πιστωτικά ιδρύματα.
4. Οι μεταβολές στις τιμές των ισοτιμιών, που μπορεί να αφορούν συνάλλαγμα.
5. Τυχόν αμοιβές για την παροχή χρηματοοικονομικών ή άλλου είδους συμβουλών προς τους πελάτες τους (ιδιώτες, επιχειρήσεις ακόμα και κράτη).

2.2 Διάρθρωση και Λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Μελετώντας τη διάρθρωση και τη λειτουργία ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος πιστωτικών ιδρυμάτων, αυτό θα μπορούσε να ταξινομηθεί στις ακόλουθες κατηγορίες³:

- *Χρηματοπιστωτικές Αγορές*: τέτοιες χαρακτηρίζονται οι αγορές κεφαλαίων και οι αγορές χρήματος, οι οποίες και έχουν ως απώτερο σκοπό τη διοχέτευση των πλεοναζόντων κεφαλαίων, από τους δανειστές προς του δανειζόμενους. Οι δανειστές και οι δανειζόμενοι μπορεί να είναι είτε ιδιώτες, είτε επιχειρήσεις, είτε κυβερνήσεις, όπου οι μεν ενδιαφέρονται να επενδύσουν τα κεφάλαιά τους, ενώ οι δε χρειάζονται κεφάλαια προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητές τους για να αποκομίσουν οφέλη (κέρδος).
- *Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς*: τέτοιοι ενδιάμεσοι οργανισμοί είναι οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίοι και φέρνουν σε άμεση επαφή τους δανειστές με τους δανειζόμενους. Θα πρέπει να σημειωθεί πως, οι δανειζόμενοι μπορούν να αποκτήσουν κεφάλαια για τις δραστηριότητές τους απευθείας από τις διάφορες ανά τον κόσμο χρηματοπιστωτικές αγορές (χρηματιστήρια), διαμέσου της έκδοσης τίτλων, όπως οι μετοχές και τα ομόλογα.
- *Χρηματοπιστωτικές Υποδομές*: οι υποδομές αυτές, τεχνικής φύσεως κυρίως, είναι απαραίτητες προκειμένου να καταστεί εφικτή η πράξη της μεταβίβασης των πληρωμών, από τον δανειστή στο δανειζόμενο και αντίστροφα, αλλά και άλλες πράξεις, όπως είναι η διαπραγμάτευση, η εκκαθάριση και ο διακανονισμός τίτλων (μετοχών, ομολόγων, κλπ.).

Αναφορικά με τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αυτή όπως έχει ήδη αναφερθεί έχει ως βασική της δραστηριότητα τη διαμεσολάβηση ανάμεσα στους δανειστές (πλεονασματικές οικονομικές μονάδες) και τους δανειζόμενους (ελλειμματικές οικονομικές μονάδες). Προκειμένου να υπάρχει μια σταθερότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας οικονομίας, τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να εντοπίσουν τυχόν πηγές κινδύνων ή άλλες απειλές, που μπορούν να ανατρέψουν τη σταθερότητα αυτή, ενώ παράλληλα, είναι υποχρεωμένα να ενημερώνουν τις εποπτικές αρχές για την πιθανή εμφάνιση των κινδύνων αυτών. Σε γενικές γραμμές, ως χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αναφέρονται:

³ Αγγελόπουλος Π., (2010), «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

- Τα πιστωτικά ιδρύματα, όπως είναι οι εμπορικές τράπεζες, τα υποκαταστήματα των ξένων τραπεζών, οι συνεταιριστικές τράπεζες, αλλά και διάφοροι άλλοι πιστωτικοί οργανισμοί.
- Οι θεσμικοί επενδυτές, όπως είναι οι διάφοροι φορείς κοινωνικής ασφάλισης, οι ασφαλιστικές εταιρείες, αλλά και επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις επενδύσεις σε κινητές αξίες αντικειμένων.
- Οι λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις, που έχουν ως αντικείμενο δραστηριότητάς τους κυρίως τη διαπραγμάτευση τίτλων (μετοχών, ομολόγων, αμοιβαίων κεφαλαίων), εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), εταιρείες που χορηγούν πιστώσεις προς ενδιαφερόμενους, αλλά και εταιρείες πρακτόρευσης απαιτήσεων (factoring).

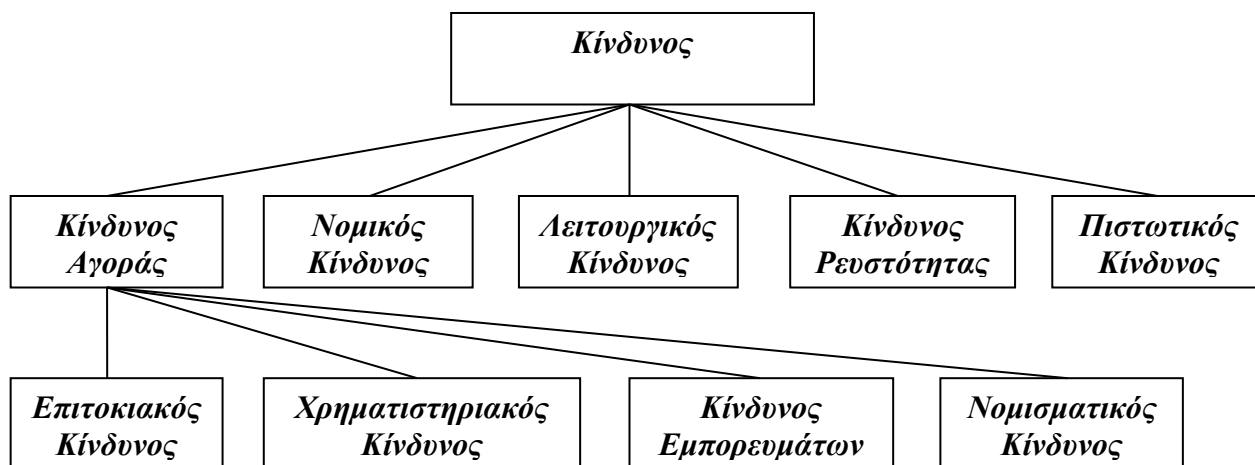
2.3 Χρηματοπιστωτικοί Κίνδυνοι

2.3.1 Είδη Κινδύνων

Υπάρχουν αρκετοί και διαφορετικού τύπου κίνδυνοι, οι οποίοι αφορούν τις χρηματοπιστωτικές λειτουργίες και ουσιαστικά επηρεάζονται από τον τρόπο με τον οποίο αυτές λειτουργούν και ασκούνται. Για την ευκολότερη και πιο αποτελεσματική μελέτη τους, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε ένα διάγραμμα (Διάγραμμα 1), ανάλογα με την κατηγορία, αλλά και με τη μορφή υπό την οποία εμφανίζονται⁴.

⁴ Matthews K., Thompson J., (2008), «The Economics of Banking», 2nd Edition, Wiley Editions

Διάγραμμα 1: Είδη Χρηματοπιστωτικών Κινδύνων

Ο πρώτος κίνδυνος που αναλύεται είναι αυτός της Αγοράς, ο οποίος και εμφανίζεται στη μεταβλητότητα επί της αξίας που μπορεί να υπάρχει στα χαρτοφυλάκια των διαφόρων τίτλων. Τα υπ' όψιν χαρτοφυλάκια υπόκεινται σε συνεχείς αλλαγές επί των αγοραίων τιμών των στοιχείων του Ενεργητικού τους και ο κίνδυνος υπολογίζεται από τις μεταβολές που επέρχονται στα έσοδα που επιτυγχάνονται. Ο κίνδυνος της Αγοράς κάνει την εμφάνισή του κυρίως στις δραστηριότητες που σχετίζονται με τη διαπραγμάτευση των μετοχών και των ομολογιών, αλλά και στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Η «ρίζα» εμφάνισης του κινδύνου της Αγοράς βρίσκεται στην αβεβαιότητα και στην ανασφάλεια που μπορεί να έχουν οι επίδοξοι επενδυτές, αναφορικά με τις μεταβολές των επιτοκίων, των χρηματιστηριακών αλλά και συναλλαγματικών ισοτιμιών, καθώς επίσης και από διάφορες άλλες παραμέτρους των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων. Εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της ανταλλαγής στοιχείων ανάμεσα στο ενεργητικό και στο παθητικό, σαν συνέπεια των μεταβολών των επιτοκίων, των τιμών του συναλλάγματος, αλλά και της αξίας των περιουσιακών στοιχείων⁵.

Ως ορισμός του κινδύνου της αγοράς μπορεί να υποστηριχθεί πως είναι, «η διασπορά των μη αναμενόμενων αποτελεσμάτων του χαρτοφυλακίου τίτλων, που οφείλεται σε αιφνίδιες διακυμάνσεις ορισμένων χρηματοοικονομικών μεταβλητών».

Ο κίνδυνος της Αγοράς μπορεί να προέρχεται και από τις μεταβολές στις τιμές των χρηματοοικονομικών μέσων, τα οποία και βρίσκονται στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών, με

⁵ Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2001), «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

άμεση συνέπεια τη μεταβολή της καθαρής θέσης των πιστωτικών αυτών ιδρυμάτων⁶. Παράλληλα, ο κίνδυνος της Αγοράς, μπορεί να διακριθεί και σε τέσσερις (4) επιμέρους υποκατηγορίες, ανάλογα με το πεδίο εμφάνισής του, που είναι:

1. Ο Χρηματοπιστηριακός κίνδυνος, που προέρχεται από τις μεταβολές στις τιμές των μετοχών
2. Ο κίνδυνος Επιτοκίου, που προέρχεται από τις μεταβολές των επιτοκίων (καταθέσεων, χορηγήσεων)
3. Ο Νομισματικός κίνδυνος, που προέρχεται από τη μεταβολή στις συναλλαγματικές ισοτιμίες
4. Ο κίνδυνος Εμπορευμάτων, ο οποίος αφορά στις μεταβολές στις τιμές των εμπορευμάτων που αποτελούν αντικείμενο αγοραπωλησίας σε χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως είναι το πετρέλαιο, ο χρυσός και διάφορα μέταλλα πολύτιμα ή μη.

Ένα άλλο είδος κινδύνου είναι και αυτό του Νομικού, ο οποίος εμφανίζεται όταν υπάρχουν νομικές μεταβολές ή άλλου είδους ενέργειες που μπορεί να επιφέρουν αλλαγές στις αναμενόμενες αποδόσεις. Λόγω ακριβώς του χαρακτήρα του κινδύνου αυτού, πολλοί από τους επενδυτές που ενδεχομένως να έχουν προβεί σε επενδυτικές κινήσεις, να διατρέχουν τον κίνδυνο να χαρακτηρισθούν αυτές ως «παράνομες», παρά το γεγονός ότι έως πριν από τις νομικές μεταβολές μπορεί να ήταν απολύτως νόμιμες. Οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την εμφάνιση και την ένταση των Νομικών κινδύνων είναι κυρίως, πολιτικοί και οικονομικοί. Μια μορφή Νομικού κινδύνου μπορεί να αφορά τις μεταβολές που θα διέπουν το φορολογικό καθεστώς των πιστωτικών ιδρυμάτων, ή το νομικό πλαίσιο που θα διέπει τη λειτουργία τους. Τέτοιες μεταβολές επηρεάζουν την κερδοφορία τους, επιφέροντας κατά συνέπεια και μεταβολές σε μια σειρά από ζητήματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη ή μη νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, ή νέων τύπων συναλλαγών⁷.

Ο Λειτουργικός κίνδυνος σχετίζεται με τις απώλειες που ενδεχομένως να υπάρξουν ως συνέπεια της ανεπάρκειας εσωτερικού ελέγχου και ασφαλών συστημάτων λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς επίσης και λόγω ανθρώπινων σφαλμάτων ή αστοχιών στις αποφάσεις των διοικήσεών τους. Οι ανωτέρω παράγοντες έχουν άμεσες επιδράσεις κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό των πιστωτικών ιδρυμάτων. Μια ακόμη μορφή Λειτουργικού κινδύνου μπορεί να σχετίζεται και με τυχόν βλάβες ή ανεπάρκειες που

⁶ Κοσμίδου Κ., Ζοπουνίδης Κ., (2003), «Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών Κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα

⁷ Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2001), «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

εμφανίζουν τα πληροφοριακά συστήματα των οργανισμών αυτών, το οποίο και συνεπάγεται την άμεση ανάγκη προστασίας τους, από εξωγενείς παρεμβάσεις ή εσωτερικές παρενέργειες. Τεχνολογικοί κίνδυνοι στις λειτουργίες μπορεί να υφίστανται ακόμη και στις περιπτώσεις σφαλμάτων σε συναλλαγές ή ανεπάρκειας συστημάτων μέτρησης πιθανών κινδύνων⁸, ενώ δεν θα πρέπει να προσπεράσουμε την “δύναμη” που έχουν οι πάσης φύσεως hackers και τα προβλήματα που μπορούν να προκαλέσουν αυτοί τόσο στις διάφορες συναλλαγές όσο και στα ίδια τα λειτουργικά και αποθηκευτικά συστήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η έννοια του κινδύνου Ρευστότητας συνδέεται με την έλλειψη παροχής ρευστότητας, σε βραχυχρόνιο αρχικά επίπεδο, από ένα πιστωτικό ίδρυμα, με αποτέλεσμα τη μη αντιμετώπιση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών του. Στην περίπτωση αυτή, ένα πιστωτικό ίδρυμα αδυνατεί να αντλήσει τα απαραίτητα για αυτό κεφάλαια που χρειάζεται, είτε διαμέσου της ρευστοποίησης στοιχείων του ενεργητικού του, είτε μέσω της αύξησης στοιχείων της καθαρής του θέσης. Ο κίνδυνος της Ρευστότητας έχει άμεση σχέση με τη μη ρευστοποίηση μιας επένδυσης χαρτοφυλακίου, το οποίο συνεπάγεται την «παρακράτηση» μιας επένδυσης από την πλευρά του πιστωτικού ιδρύματος, έως ότου οι τιμές της ανέλθουν σε ικανοποιητικά επίπεδα επικερδούς ρευστοποίησης⁹.

Η τελευταία μεγάλη κατηγορία κινδύνου αναφέρεται στον Πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος θεωρείται και ο πλέον προφανής και σημαντικός, σχετικά με τις ενδεχόμενες ζημιές που μπορούν να προκληθούν από την εμφάνισή του. Η πλέον συνηθισμένη έκφραση του Πιστωτικού κινδύνου εμφανίζεται διαμέσου των επισφαλών δανείων που χορηγεί ένα πιστωτικό ίδρυμα (Non Payable Loans), με την πιθανότητα της μη αποπληρωμής τους να οδηγεί σε σοβαρές δυσχέρειες στη λειτουργία και στη βιωσιμότητα του ιδρύματος αυτού.

Κίνδυνος μπορεί να προκύψει όχι μόνον από τη μη αποπληρωμή των χορηγήσεων αυτών αλλά και από την καθυστέρηση στην τμηματική πληρωμή ή εξόφλησή τους. Οι ανωτέρω δυσχέρειες μπορούν να οδηγήσουν στη χειροτέρευση της πιστωτικής κατάστασης ενός οργανισμού, μειώνοντας την τιμή της μετοχής του και παράλληλα την αξιοπιστία του¹⁰.

Για την προστασία των πιστωτικών ιδρυμάτων από αυτής της μορφής των κίνδυνο, μπορούν να αναληφθούν πολιτικές από τις διοικήσεις τους, με στόχο τη διατήρηση ενός υψηλού βαθμού πιστοληπτικής ικανότητας, μέσω της καλής γνώσης της οικονομικής κατάστασης του δανειολήπτη, της παρακολούθησης των αποπληρωμών του, αλλά και της

⁸ Κοσμίδου Κ., Ζοπουνίδης Κ., (2003), «Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών Κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα

⁹ Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2001), «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

¹⁰ Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2001), «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

συνεχούς προσπάθειας για την είσπραξη, σε προκαθορισμένα διαστήματα, των καταβολών αυτών. Η διαχείριση του Πιστωτικού κινδύνου περιλαμβάνει την υιοθέτηση των αρχών της επιλογής, του περιορισμού και της διαφοροποίησης, αρχών που θεωρούνται στοιχειώδεις προκειμένου τα πιστωτικά ιδρύματα να περιορίζουν στο μικρότερο δυνατό βαθμό τις επισφάλειες επί των χορηγούμενων δανείων.

2.3.1 Συστημικοί – Μη Συστημικοί Κίνδυνοι

Ως Συστημικός Κίνδυνος μπορεί να ορισθεί «ο κίνδυνος της μεταβολής της αξίας ενός χρηματοπιστωτικού μέσου, λόγω συγκεκριμένων παραγόντων που απορρέουν από τη φύση της ίδιας της αγοράς». Πιο συγκεκριμένα, είναι ο ίδιος ο κίνδυνος ο οποίος και προκύπτει από ενδεχόμενη αδυναμία αποπληρωμής ή από το ενδεχόμενο της πτώχευσης του συμμετέχοντα ατόμου ή οργανισμού σε μια διαδικασία μεταφοράς κεφαλαίων. Στις χρηματοοικονομικές αγορές, το άτομο που συμμετέχει σε αυτές και στις διαδικασίες μεταφοράς των κεφαλαίων, έχει τη δυνατότητα να συμπαρασύρει και άλλους συμμετέχοντες στην απευκταία περίπτωση της αδυναμίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους. Ο Συστημικός κίνδυνος μπορεί να προέλθει από την αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στις διάφορες αγορές, το οποίο προκαλεί προβλήματα σε μια εξ αυτών των αγορών, με συνέπεια τα προβλήματα αυτά να διαδίδονται και στις υπόλοιπες¹¹.

Η διαφορά του Συστημικού Κινδύνου με τους κινδύνους που αναφέρθηκαν ανωτέρω σχετίζεται με το γεγονός πως, οι κίνδυνοι αυτοί επικεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων ή σε ένα συγκεκριμένο προϊόν. Αντίθετα, ο Συστημικός Κίνδυνος αφορά το σύνολο των χρηματοπιστωτικών αγορών και όχι μια μεμονωμένη αγορά ή το σύνολο της. Για να γίνει καλύτερα κατανοητή η διάκριση αυτή ανάμεσα σε έναν Συστημικό και σε έναν Μη Συστημικό κίνδυνο, μπορεί να αναφερθεί το παράδειγμα των στεγαστικών δανείων, ενός χρηματοπιστωτικού προϊόντος το οποίο και αποτέλεσε ουσιαστικά την αφορμή έναρξης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στην αγορά των στεγαστικών δανείων των Η.Π.Α. θα έπρεπε, ως ένας Συστημικός Κίνδυνος, να είχαν περιοριστεί στη συγκεκριμένη αγορά και στη συγκεκριμένη χώρα. Η μη έγκαιρη και άμεση επίλυσή τους την στιγμή που εμφανίστηκαν είχε ως αποτέλεσμα να επηρεαστούν σημαντικά και άλλες αγορές, σε διάφορες χώρες του κόσμου και κυρίως στην Ευρώπη.

¹¹ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2010), «Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009», Εκδόσεις, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα, Ιούνιος

Από την άλλη πλευρά, ο Μη Συστημικός Κίνδυνος, ή εναλλακτικά, ο Ειδικός Κίνδυνος, σχετίζεται με τον κίνδυνο της μεταβολής στην αξία ενός χρηματοπιστωτικού μέσου, λόγω της επίδρασης παραγόντων συγκεκριμένης φύσεως, που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τον εκδότη ενός χρηματοοικονομικού προϊόντος και πιο συγκεκριμένα, τα οικονομικά αποτελέσματά του ή ακόμη και ολόκληρο τον κλάδο στον οποίο και δραστηριοποιείται. Ο Μη Συστημικός Κίνδυνος αφορά κυρίως, την πιθανότητα να μεταβληθεί μια υφιστάμενη κατάσταση για τον οργανισμό που έχει εκδώσει έναν τίτλο (μετοχή ή ομολογία), με άμεση αρνητική συνέπεια τη μεταβολή, προς το χειρότερο της τιμής αυτού του τίτλου, λόγω αρνητικών εξελίξεων που μπορεί να υπάρχουν είτε εντός του οργανισμού, είτε γενικότερα στον κλάδο της οικονομίας στον οποίο και δραστηριοποιείται¹².

2.3.2 Πιστωτικοί Κίνδυνοι – Κίνδυνοι Αγοράς

Μεταξύ του κινδύνου της Αγοράς και του Πιστωτικού κινδύνου, υπάρχουν ορισμένες σημαντικές διαφορές, παρά το γεγονός ότι, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων και των μελετών, οι δυο (2) αυτές έννοιες πολλές φορές ταυτίζονται ή και εμπλέκονται. Ο λόγος για τον οποίο υπάρχει μια τέτοια ταύτιση στις έννοιες αυτές σχετίζεται με το ότι, και οι δυο (2) αυτοί κίνδυνοι έχουν ως άμεση συνέπεια και τελικό αποτέλεσμα τη μείωση που μπορεί να επέλθει στη συνολική αξία του χαρτοφυλακίου ενός οργανισμού ή ενός ατόμου.

Πέραν όμως της ομοιότητας αυτής που υπάρχει μεταξύ των δυο (2) αυτών διαφορετικών κινδύνων, υπάρχουν και σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, η εμφάνιση των οποίων συνεπάγεται τη χρήση στατιστικών μεθόδων και αναλύσεων διαφορετικών μεταξύ τους, ώστε να υλοποιηθεί η διαδικασία της διαχείρισης των συγκεκριμένων κινδύνων. Οι διαφορές που εμφανίζουν, ο κίνδυνος της Αγοράς με τον Πιστωτικό κίνδυνο, είναι οι ακόλουθες;

1. Υπάρχει μια ασυνέχεια αναφορικά με τις στατιστικές επισημάνσεις και παρατηρήσεις που μπορούν να γίνουν και αφορούν, τα δάνεια που βρίσκονται σε καθυστέρηση και τις επισφαλείς απαιτήσεις. Παράλληλα, υπάρχει και μια μη συμμετρικότητα σχετικά με τον υπολογισμό των αποδόσεων των χαρτοφυλακίων των δανείων, που έχει τις ρίζες της στον Πιστωτικό κίνδυνο. Αυτή η ασυμμετρία στον υπολογισμό των αποδόσεων των χαρτοφυλακίων είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη ασυμμετρία στις αποδόσεις των χαρτοφυλακίων τίτλων, που προέρχεται από τον κίνδυνο της Αγοράς.

¹² Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2010), «Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009», Εκδόσεις, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα, Ιούνιος

Παράλληλα, αναφορικά με τις επισφαλείς απαιτήσεις, για τα πιστωτικά ιδρύματα οι απώλειες που εμφανίζονται είναι αρκετά μεγάλες και δεν αφορούν μόνο την απώλεια στις αποδόσεις, αλλά και τμήμα ή ακόμα και ολόκληρο, σε ακραίες περιπτώσεις, του κεφαλαίου.

2. Σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοδοτούμενων, οι μεταβολές που μπορούν να επέλθουν σε γενικές γραμμές δεν είναι άμεσα ελέγξιμες, αντίθετα με την περίπτωση του Πιστωτικού κινδύνου, όπου υπάρχει αμεσότητα και μάλιστα με δημόσια προβολή, των αξιολογήσεων των μετοχών και των ομολογιών αλλά και των εταιρειών που τις έχουν εκδώσει.
3. Οι εκτιμήσεις της ακρίβειας της έκθεσης στον Πιστωτικό κίνδυνο είναι ιδιαίτερα πολύπλοκες λόγω των τεχνικών διευκολύνσεων που μπορούν να παρασχεθούν, όπως είναι για παράδειγμα οι εγγυήσεις επί των δανείων, το οποίο, συνδυαζόμενο και με την αβεβαιότητα σχετικά με το ύψος του ποσού των επισφαλών απαιτήσεων που πρόκειται να καλυφθούν με ένδικα μέσα, επιβαρύνει ακόμη περισσότερο την κατάσταση και κάνει πιο δύσκολη την εκτίμηση.
4. Ο αριθμός των μηχανισμών και των εργαλείων που υφίστανται για την έγκαιρη αντιμετώπιση και κάλυψη του Πιστωτικού κινδύνου, είναι κατά πολύ μικρότερος, από τον αντίστοιχο αριθμό που υπάρχει για την αντιμετώπιση του κινδύνου Αγοράς.
5. Το χαρτοφυλάκιο των τίτλων, έχει πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες διαφοροποίησης και κατά συνέπεια υψηλότερη διασπορά κινδύνου, από το αντίστοιχο χαρτοφυλάκιο των δανειακών συμβάσεων.

2.4 Διαχείριση Κινδύνων

Ως διαχείριση κινδύνων μπορεί να περιγραφεί, το σύνολο των συντονισμένων ενεργειών, στις οποίες η διοίκηση ενός οργανισμού (κυρίως πιστωτικού ιδρύματος) μπορεί να προβεί, προκειμένου να προλάβει και να αντιμετωπίσει τις αρνητικές επιπτώσεις που θα επέλθουν στην καθαρή της θέση, στα έσοδά της ή ακόμη και στα κέρδη της, από την αρνητική επίδραση που θα ασκηθεί, από έναν ή περισσότερους κινδύνους¹³. Η διεργασία της διαχείρισης των κινδύνων θα έπρεπε να αποτελεί μια συνεχόμενη και διαρκώς αναπτυσσόμενη και εξελισσόμενη διαδικασία, διαμέσου της οποίας θα καταστρώνεται και παράλληλα θα υλοποιείται ο στρατηγικός σχεδιασμός του πιστωτικού ιδρύματος. Η

¹³ Κοσμίδου Κ., Ζοπουνίδης Κ., (2003), «Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών Κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα

διαχείριση των κινδύνων έχει τη δυνατότητα της μεθοδικής προσέγγισης όλων των πιθανών κινδύνων που μπορούν να εμφανισθούν και να αφορούν, τόσο παλαιότερες, όσο και τρέχουσες και φυσικά μελλοντικές δραστηριότητες που ασκεί ένα πιστωτικό ίδρυμα. Το σημαντικότερο που θα πρέπει να διακρίνει τη διαδικασία αυτή της διαχείρισης των κινδύνων είναι πως, είναι υποχρεωτικό να είναι προσαρμοσμένη στην κουλτούρα και στις αξίες του εκάστοτε πιστωτικού ιδρύματος, σε συνάρτηση με την άσκηση μιας αποτελεσματικής πολιτικής και την υλοποίηση ενός σταθερού προγράμματος, από την πλευρά όλης της διοίκησης.

Ο βασικός σκοπός που εξυπηρετεί η διαχείριση των κινδύνων είναι, να δημιουργήσει μια αξία για το πιστωτικό ίδρυμα από το οποίο υιοθετείται, διαμέσου της χρήσης χρηματοοικονομικών εργαλείων και τεχνικών, ούτως ώστε να επιτύχει τη διαχείριση των «ανοιγμάτων» του ιδρύματος προς διάφορους κινδύνους. Ένα πιστωτικό ίδρυμα για να καταφέρει να επιβιώσει θα πρέπει να στηρίζεται κυρίως στις δικές του ικανότητες και να καταφέρνει να προβλέπει και να προετοιμάζεται επιτυχώς, για όλους τους κινδύνους που ενδεχομένως να προκύψουν και όχι απλά να αναμένει παθητικά να τους αντιμετωπίσει.

Τα τελευταία χρόνια και ως συνέπεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης που ξέσπασε σε παγκόσμιο επίπεδο, διάφοροι φορείς, έχουν καταθέσει μέσα από αναφορές και κείμενά τους, προτάσεις, αναφορικά με την πρόληψη αυτή των κινδύνων που ενδεχομένως να εμφανισθούν.

Πιο συγκεκριμένα :

- Στις 2 Απριλίου του 2009¹⁴, το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Board – FSB), εξέδωσε ένα κείμενο – έκθεση, στο οποίο και σχολιάζει την αντιμετώπιση της προκυκλικότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Μέσα από την έκθεση αυτή τονίζεται, η ανάδειξη σε σημαντικό βαθμό, των συνεπειών του φαινομένου της προκυκλικότητας, μιας και τα πιστωτικά ιδρύματα είχαν να αντιμετωπίσουν πολύ σημαντικές ζημιές και δυσχέρειες σε σχέση με την αναπλήρωση των κεφαλαίων τους. Αυτό, σύμφωνα με την έκθεση του Συμβουλίου είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της έκτασης χορηγήσεων δανείων και πιστώσεων, το οποίο και επέδρασε αρνητικά στον πραγματικό τομέα των οικονομιών. Για την αντιμετώπιση του φαινομένου της προκυκλικότητας απαιτείται η εμπλοκή και η συμμετοχή περισσότερων ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών, οι οποίοι θα συμμετάσχουν με πιο ενεργό ρόλο στην εκπόνηση εργασιών σύστασης και οι οποίοι θα φέρουν και την ευθύνη για την εφαρμογή των

¹⁴<http://www.hba.gr/2Tomeis/2TomeisDetails.asp?Mpage=1&Id=179> (Ανάκτηση 09.02.2016)

εργασιών αυτών. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να έχουν ως στόχο τους την ενίσχυση της άσκησης προληπτικής εποπτείας σε μια περισσότερο μακροπρόθεσμη, έχοντας ως γνώμονα αφενός την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας πραγματοποίησης συστημικών χρηματοπιστωτικών κρίσεων και αφετέρου των επιπτώσεων αυτών.

- Στις 2 Απριλίου του 2009¹⁵, το FSB, εξέδωσε και ένα κείμενο που αναφέρεται και στη συνεργασία των αρμόδιων αρχών, σε διασυνοριακό επίπεδο, προκειμένου να υπάρξει διαχείριση των κρίσεων. Ποι αρμόδιες αρχές που θα πρέπει να συνεργάζονται είναι, οι εποπτικές αρχές, οι Κεντρικές Τράπεζες των κρατών, αλλά και τα αντίστοιχα Υπουργεία Οικονομικών. Η συνεργασία τους αυτή θα αφορά, τόσο την προετοιμασία τους για τη διαχείριση των χρηματοπιστωτικών κρίσεων, όσο και την ίδια τη διαχείριση των κρίσεων. Ο συντονισμός εναπόκειται στις εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής του πιστωτικού ιδρύματος, οι οποίες θα συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές των κρατών υποδοχής, για κάθε διασυνοριακά δραστηριοποιούμενο πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο και θα υπόκειται σε έλεγχο από τις εποπτικές αρχές. Αναφορικά με τη διαχείριση των κρίσεων, οι αρμόδιες εποπτικές αρχές καλούνται να:
 - Βρίσκουν συντονισμένες λύσεις σε διεθνές επίπεδο, οι οποίες και θα λαμβάνουν υπ' όψιν τους την επίδραση της κρίσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά και στην πραγματική οικονομία των άλλων χωρών, μέσα από την πληροφόρηση αλλά και τον κατάλληλο σχεδιασμό της συνεργασίας.
 - Αντλούν αξιολογήσεις των συστημικών επιδράσεων, με τη χρήση προσυμφωνημένου πλαισίου δράσης.
 - Ανταλλάσσουν με μεγαλύτερη ελευθερία πληροφορίες με τις αρμόδιες αρχές, ώστε να μην διακινδυνεύει η επιτυχημένη αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης.

Βιβλιογραφία 2^{ου} Κεφαλαίου

1. Αγγελόπουλος Π., (2010), «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
2. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2010), «Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009», Εκδόσεις, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα

¹⁵<http://www.hba.gr/2Tomeis/2TomeisDetails.asp?Mpage=1&Id=179> (Ανάκτηση 09.02.2016)

3. Κοσμίδου Κ., Ζοπουνίδης Κ., (2003), «Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών Κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα
4. Μελάς Κ., (2009), «Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
5. Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2001), «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
6. <http://www.hba.gr/2Tomeis/2TomeisDetails.asp?Mpage=1&Id=179> (Ανάκτηση 09.02.2016)

Κεφάλαιο 3^ο

Οικονομική Κρίση & Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή στο ιστορικό της οικονομικής κρίσης και στα αίτια που τελικά οδήγησαν σε αυτή, ενώ γίνεται ανάλυση των επιπτώσεων της κρίσης, ιδιαίτερα στο χρηματοπιστωτικό Σύστημα και στις εξελίξεις και προοπτικές που παρουσιάζονται.

3.1 Διεθνές Χρηματοπιστωτική Κρίση

Η πορεία που διέκρινε το χρηματοπιστωτικό σύστημα την τελευταία δεκαετία υπήρξε δυναμική αλλά συνάμα και εξαιρετικά ραγδαία. Οι ρυθμοί ανάπτυξης που επετεύχθησαν, ταυτόχρονα με τη μεγάλη πτώση των επιτοκίων, αλλά και σε συνδυασμό με την «επιθετική» πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ακολουθήθηκε, μετέβαλαν κατά πολύ τη δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος και παράλληλα, ενέτειναν τον ανταγωνισμό. Όλα αυτά είχαν ως άμεσο αποτέλεσμα την επίτευξη πολλαπλών κερδών για τους επενδυτές, αλλά και για τους δανειολήπτες, όλα αυτά τα έτη.

Όλα όμως τα ανωτέρω ξεπεράστηκαν από τα τέλη του 2007, αλλά κυρίως από το φθινόπωρο του 2008 και έπειτα, με την εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία επηρέασε και ακόμη επηρεάζει ολόκληρο σχεδόν τον πλανήτη. Διαμέσου της παγκοσμιοποίησης των αγορών και της απελευθέρωσης της κίνησης των κεφαλαίων δημιουργήθηκαν συνθήκες άμεσης μετάδοσης του προβλήματος που εμφανίζεται σε ένα κράτος και σε άλλα, που είναι άμεσα ή έμμεσα σχετιζόμενα με αυτό. Φυσικά, από κράτος σε κράτος οι επιπτώσεις που παρουσιάζονται είναι κατά πολύ διαφορετικές, αναφορικά με τον πραγματικό τομέα της οικονομίας του, επηρεάζοντας κυρίως την απασχόληση, την ανάπτυξη, το χρηματοπιστωτικό του σύστημα και φυσικά μακροοικονομικά μεγέθη όπως είναι ο πληθωρισμός. Ανάλογα με την έκταση του προβλήματος και τις αντοχές της οικονομίας της κάθε χώρας ξεχωριστά, οι κυβερνήσεις των κρατών αυτών έλαβαν ιδιαίτερα σημαντικά, αλλά και επαχθή μέτρα, με χαρακτήρα μαζικών παρεμβάσεων, προκειμένου να διασώσουν τα τραπεζικά τους ιδρύματα και το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, από τον Αύγουστο του 2007 και έπειτα, με την κρίση που ξέσπασε στην αγορά των ενυπόθηκων δανείων των Η.Π.Α., το πρόβλημα στον χρηματοπιστωτικό κλάδο μεταφέρθηκε άμεσα και στην περιοχή της Ευρώπης. Ένα εκ των σημαντικότερων, αλλά και πλέον απρόβλεπτων γεγονότων όσον αφορά τις συνέπειές του, άρχισε να εμφανίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Εκ των όσων έως σήμερα συμβαίνουν, η

χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2007 θεωρείται η σημαντικότερη οικονομική εξέλιξη, μετά και την οικονομική κρίση της «Μεγάλης Ύφεσης» του 1930, η οποία αντίστοιχα επηρέασε κομβικά τις μακροοικονομικές συνθήκες της παγκόσμιας οικονομίας. Όλοι όσοι ασχολούνταν με το χρηματοπιστωτικό και όχι μόνο κλάδο, υποεκτίμησαν τους κινδύνους και τη σοβαρότητα του προβλήματος που δημιουργούσε η τάση όλων για την επίτευξη «γρήγορου και εύκολου κέρδους». Ήταν και εξακολουθεί να είναι τόσο υψηλός ο βαθμός αλληλεπίδρασης των χρηματαγορών μεταξύ τους, που η οικονομική αυτή κρίση οδήγησε στη σημαντική επιβράδυνση της πραγματικής παγκόσμιας οικονομίας¹⁶.

Ως βασικές πηγές εμφάνισης του φαινομένου αυτού της χρηματοπιστωτικής κρίσης εμφανίζονται να είναι ανά τον κόσμο επενδυτικές τράπεζες, αμοιβαία κεφάλαια υψηλού κινδύνου (Hedge Funds), μεσάζοντες στην αγορά των στεγαστικών δανείων που έχουν τιτλοποιηθεί, ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίες και είχαν σημαντική έκθεση στα Credit Default Swaps – CDs (Ασφάλιστρα Κινδύνου), καθώς επίσης και θυγατρικές τραπεζών. Όλες αυτές οι συνισταμένες είχαν ως απώτερό τους στόχο την επίτευξη «εύκολου» κέρδους, μέσω της επένδυσης σε τιτλοποιημένα προϊόντα και της αποφυγής του εποπτικού κόστους. Η μεταφορά της οικονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή ήπειρο, επηρέασε σε σημαντικό βαθμό τις περισσότερες εκ των οικονομιών των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το βασικότερο πρόβλημα ήταν πως, η συντριπτική πλειοψηφία των οικονομιών αυτών δεν είχαν προνοήσει να προχωρήσουν στη λήψη μέτρων προστασίας των οικονομιών τους.

Το σημαντικότερο πρόβλημα αρχικά εμφανίστηκε στην Ισλανδία, μιας και η έκθεση αυτής της χώρας και πιο συγκεκριμένα των πιστωτικών της ιδρυμάτων σε «τοξικά» ομόλογα ήταν εξαιρετικά μεγάλη. Επίσης, στη Μεγάλη Βρετανία, μολονότι το κράτος αλλά και τα πιστωτικά ιδρύματα διέθεταν υψηλά ποσά χρηματικών αποθεμάτων, εντούτοις, πολλά ήταν εκείνα τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία κρατικοποιήθηκαν, ενώ υπήρξαν και πολλές συγχωνεύσεις μεταξύ τους. Άλλες χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία, το Βέλγιο και η Ολλανδία, αντιμετώπισαν παρόμοια προβλήματα με την Ισλανδία, μιας και η αγορά και η επένδυση σε αυτού του είδους τα ομόλογα, είχε κριθεί ως σκόπιμη και επιβεβλημένη, προκειμένου να αναπτυχθούν περαιτέρω οι οικονομίες τους. Αναφορικά με τις επιδράσεις που δέχθηκαν διάφοροι κλάδοι της οικονομίας, τις πλέον έντονες δέχθηκαν οι εταιρείες εκμετάλλευσης ακινήτων (Real Estate), αλλά και οι τραπεζικές και ασφαλιστικές εταιρείες.

¹⁶ Baltas C., (2013), «The Greek Financial Crisis And The Outlook Of The Greek Economy», J., Econ. Asymmetries 10

3.2 Τα Αίτια της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης

Η άμεση και έντονη εξάπλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο, οφείλεται κυρίως στην πτώση της αγοράς των στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης, σε συνδυασμό με την χωρίς όρια χρήση των δομημένων επενδυτικών προϊόντων, αλλά και με την άμεση εξάρτηση της τιμής των δομημένων αυτών ομολόγων από τη δυνατότητα αποπληρωμής ή μη των δανείων αυτών από τους δανειολήπτες. Για την απομάκρυνση τόσο του πιστωτικού όσο και του επιτοκιακού κινδύνου από το ειδικότερο τραπεζικό σύστημα, καταβλήθηκε μια προσπάθεια μετατροπής των στάσιμων αυτών κεφαλαίων σε σύνθετους επενδυτικούς τίτλους, προκαλώντας όμως παράλληλα μια σειρά από αλυσιδωτές αντιδράσεις. Οι αντιδράσεις και οι επιπτώσεις αυτές είχαν αντίκτυπο τόσο στην αμερικανική όσο και στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Άμεση ήταν η παρέμβαση των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών, μέσω του εργαλείου άσκησης νομισματικής πολιτικής ποσοτικής χαλάρωσης, με τον κίνδυνο κατάρρευσης των τραπεζικών ιδρυμάτων να ελλοχεύει και την ανάγκη πώλησής τους τελικά έναντι ελάχιστου τιμήματος¹⁷ σε σχέση με την πραγματική τους αξία.

Συνοπτικά, οι λόγοι στους οποίους οφείλεται η μετάδοση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, συνοψίζονται στους ακόλουθους:

1. Ταχεία διαδικασία «χρηματιστικοποίησης»

Μέσα από την διαδικασία αυτή, που πιο απλά μπορεί να εξηγηθεί ως η αυξημένη χρήση των παραγώγων των χρηματοπιστωτικών μέσων, όπως είναι η αναπτυσσόμενη κατηγορία των Hedge Funds, αυξήθηκε σημαντικά η έκθεση πολλών τομέων της πραγματικής οικονομίας στις οικονομικές κρίσεις, κάνοντας τους περισσότερο επιρρεπείς και πιο ευάλωτους στις διακυμάνσεις των χρηματοπιστωτικών αγορών.

2. Παγκόσμιο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα & ο Αντίκτυπός του

Άμεσος είναι ο αντίκτυπος που έχει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε όλες εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες μπορεί και να μην ανήκουν στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, μιας και τελικά αυτές δανείζονται αλλά και δανείζουν μέσω του συστήματος αυτού. Το αποτέλεσμα που επήλθε ήταν να υπάρξει άμεση επίδραση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης σε αυτές.

¹⁷ Kenourgios D., Dimitriou D., (2015), «Contagion of the Global Financial Crisis and the Real Economy: a regional analysis», Econ. Model 44

3. Πολυεθνικές Εταιρείες

Αυτής της μορφής και του μεγέθους οι εταιρείες δείχνουν να είναι περισσότερο επιρρεπείς στη μετάδοση του κινδύνου που απορρέει από τη χρήση τέτοιων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, μιας και η κρίση που εμφανίστηκε στην εκάστοτε χώρα υποδοχής του υποκαταστήματος, μπορεί να μεταδοθεί με μεγαλύτερη ευκολία στη μητρική εταιρεία και να την επηρεάσει.

4. Φορείς Χάραξης Πολιτικής

Η εξέλιξη της οικονομικής αυτής κρίσης ανέδειξε το σκοπό της μεγαλύτερης ανάγκης συνεργασίας των διαφόρων φορέων που ασκούν πολιτική και λαμβάνουν αποφάσεις σε κεντρικό επίπεδο. Οι φορείς αυτοί θα πρέπει να έχουν την δυνατότητα να κινητοποιήσουν κοινά μέσα αντιμετώπισης της κρίσης, προκειμένου παράλληλα να προστατεύουν στις οικονομίες τους από την αντίστοιχη μετάδοση μελλοντικών κρίσεων.

Πέραν των ανωτέρω βασικών παραγόντων που αναφέρθηκαν ως οι κύριες αιτίες που οδήγησαν στην εμφάνιση αλλά και στην εξάπλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχουν και ορισμένοι άλλοι παράγοντες αρκετά σημαντικοί που επέτειναν το πρόβλημα αυτό. Οι παράγοντες αυτοί είναι¹⁸:

1. Τα τελευταία έτη, πριν από το 2007, υπήρξε μια σημαντική έκθεση και υπερβολική πιστωτική επέκταση των Η.Π.Α. κυρίως, αλλά και άλλων εξίσου ανεπτυγμένων κρατών, τόσο εντός όσο και εκτός των ισολογισμών των διαφόρων πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς επίσης και εντός των επενδυτικών τραπεζών και των Hedge Funds. Η επέκταση αυτή (μόχλευση), οδήγησε στην υποθήκευση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, με άμεση συνέπεια την έκθεση ολόκληρου του συστήματος σε διάφορους κινδύνους που πηγάζαν από αυτές τις πρακτικές.
2. Αναφορικά με τα δομημένα προϊόντα (cash collateralized debt obligations, default swaps, κλπ.) και την πληροφόρηση επί αυτών, υπήρξε μια ασύμμετρη παροχή γνώσεων και πληροφοριών, η οποία και επέτρεψε στους εκδότες τους να μπορούν να αναλάβουν υψηλό κίνδυνο, με αδιαφανείς όμως διαδικασίες, χωρίς να μπορεί να αντισταθμιστεί και φυσικά να τιμολογηθεί αυτός επαρκώς. Πρόσθετο μειονέκτημα σε αυτό είναι και το γεγονός πως, τα συστήματα παροχών αμοιβών τόσο στις διάφορες εμπορικές όσο και

¹⁸ Kolintzas T., Psalidopoulos M., Karamouzis N., Chardouvelis G., (2009), «Οικονομία και Αγορές», Eurobank Research, Τόμος IV, Τεύχος 8

στις επενδυτικές τράπεζες, καθώς επίσης στις ασφαλιστικές εταιρείες και στα Hedge Funds, δεν παρέχουν μια συμβατότητα κινήτρων μεταξύ των στελεχών και των μετόχων τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάληψη εξαιρετικά μεγάλου κινδύνου και ρίσκου από τα στελέχη, τα οποία δεν θα είχαν να αντιμετωπίσουν σημαντικά προβλήματα και ουσιαστικές συνέπειες σε ενδεχόμενη αποτυχία τους.

3. Ένας εκ των σημαντικότερων παραγόντων που επέτεινε την χρηματοπιστωτική αυτή κρίση είναι και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες που λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο και οι οποίες έχουν τις ρίζες τους στην ταχεία, ειδικά τα τελευταία έτη, οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, διαμέσου των εξαγωγών βιομηχανικών αγαθών προς τις Η.Π.Α. και την Ευρώπη. Έχοντας τόσο μεγάλο επίπεδο εξαγωγικού εμπορίου, η Κίνα κατάφερε να έχει επί σειρά ετών τεράστια πλεονάσματα στο εμπορικό της ισοζύγιο. Τα πλεονάσματα αυτά, έχουν τοποθετηθεί κυρίως σε ομόλογα και αξιόγραφα των Η.Π.Α., κρατώντας την ισοτιμία του δολαρίου σε υψηλά επίπεδα, έναντι των άλλων νομισμάτων και οδηγώντας τα επιτόκια δανεισμού από την άλλη πλευρά, σε χαμηλές τιμές. Μια τέτοια κίνηση είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της ρευστότητας και του δανεισμού, στην οικονομία των Η.Π.Α., παράλληλα με τη συγκράτηση του πληθωρισμού σε χαμηλά, αντίθετα με τα όσα θα έπρεπε να συμβούν βάσει των χρηματοοικονομικών συνθηκών, επίπεδα.
4. Τέλος, η ύπαρξη ρυθμιστικών κενών, αλλά και η σχεδόν ολοκληρωτική απουσία εποπτείας, στις Η.Π.Α. αλλά και σε άλλες χώρες, αναφορικά με τη λήψη και εφαρμογή μέτρων για την επικινδυνότητα της πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης, είχε ως άμεση συνέπεια, όχι μόνο την εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αλλά και τη δυσκολία ανεύρεσης πρακτικών και δυναμικών λύσεων.

3.3 Επιπτώσεις της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης

Η επέμβαση των εθνικών κυβερνήσεων των χωρών, προκειμένου να μειωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι δυσμενείς συνέπειες τις χρηματοπιστωτικής κρίσης στον τραπεζικό κυρίως τομέα, κρίθηκε επιβεβλημένη. Οι κρατικές αυτές παρεμβάσεις, προκειμένου να «σωθούν» οι τράπεζες των Η.Π.Α., είχαν ένα κόστος το οποίο έφτασε τα είκοσι (20) τρισεκατομμύρια δολάρια¹⁹. Η συμμετοχή των πιστωτικών και ειδικότερα των

¹⁹ Hryckiewicz A., (2014), «What do we know about the impact of Government interventions in the banking sector? – an assessment of various bailout programs on bank behavior», J. Bank Finance 46

τραπεζικών ιδρυμάτων, στο πρόγραμμα «T.A.R.P. – Troubled Asset Relief Program», το οποίο και εφαρμόστηκε στις Η.Π.Α. προς τα τέλη του 2008, είχε διαφορετικά αποτελέσματα σχετικά με τη διαχείριση παντός φύσεως κινδύνων. Στα πιο μικρά πιστωτικά ιδρύματα παρατηρήθηκε μια μείωση του εν λόγω προγράμματος, ενώ στα μεγαλύτερα εξ αυτών μια αύξησή του.

Μετά και την κατάρρευση των ενυπόθηκων δανείων στις Η.Π.Α. το 2007, η ανάγκη για τη διάσωση των προβληματικών τραπεζικών ιδρυμάτων έγινε ολοένα και μεγαλύτερη και οδήγησε στην εφαρμογή δυο (2) διαφορετικών στρατηγικών. Η μια σχετιζόταν με την παροχή «συστημικών» μέτρων προς όλα τα τραπεζικά ιδρύματα, ανεξάρτητα από το βαθμό επηρεασμού τους από την οικονομική κρίση και η άλλη, είχε να κάνει με τη λήψη στοχευμένων μέτρων για την εξυγίανση των μεμονωμένων τραπεζικών ιδρυμάτων²⁰. Η πρώτη κατηγορία των μέτρων σχετιζόταν κυρίως με τη λήψη μέτρων νομισματικής πολιτικής, αλλά και με τη διαχείριση των επιτοκίων. Ο βασικός στόχος που επιθυμούσαν να εξυπηρετήσουν ήταν, να παράσχουν βοήθεια προς όλα τα τραπεζικά ιδρύματα, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το σοβαρό αυτό πρόβλημα. Η δεύτερη κατηγορία μέτρων επιδιώκει την ενίσχυση συγκεκριμένων πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία και χρειαζόντουσαν σημαντικά κρατικά κεφάλαια.

Τρία (3) είναι τα βασικά στάδια στα οποία και ταξινομούνται τα μέτρα που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια μιας χρηματοπιστωτικής – τραπεζικής κρίσης για την αντιμετώπισή της. Το πρώτο στάδιο έχει ως βασικό του στόχο τον περιορισμό της έκτασης και μετάδοσης του προβλήματος αυτού σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα και απαιτεί την παροχή ρευστότητας και εξασφάλισης προς τα πιστωτικά ιδρύματα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Στο δεύτερο στάδιο πραγματοποιείται ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων διαμέσου της ανακεφαλαιοποίησης αυτών. Μέτρα παρέμβασης προς την κατεύθυνση αυτή είναι κυρίως, οι συγχωνεύσεις αυτών, υπό την επίβλεψη και τη συνδρομή του κράτους και το οποίο σχεδόν πάντοτε επιβαρύνεται με τις οφειλές του πιστωτικού ιδρύματος που συγχωνεύεται (Λύση σπασίματος σε Good-Bad Bank και απορρόφηση του καλού τμήματος από άλλο τραπεζικό ίδρυμα). Μπορεί ακόμη το κράτος να προβεί και σε κίνηση εγγύησης αποπληρωμής τυχόν μελλοντικών ζημιών που θα πραγματοποιηθούν, όπως χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα εξαγοράς της Merrill Lynch από την Bank of America τον Ιανουάριο του 2009. Τέλος, το τρίτο στάδιο αφορά τη χρήση

²⁰ Hryckiewicz A., (2014), «What do we know about the impact of Government interventions in the banking sector? – an assessment of various bailout programs on bank behavior», J. Bank Finance 46

διαφόρων μηχανισμών αναδιάρθρωσης χρέους, όπως είναι οι «Εταιρείες Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων – Asset Management Companies»²¹.

Οι συγχωνεύσεις αυτές ή ακόμη και οι εξαγορές, μπορούν να αποτελέσουν τη βέλτιστη λύση για ένα κράτος, από τη στιγμή που αυτό δεν διαθέτει τα απαιτούμενα κεφάλαια προκειμένου να προχωρήσει στην οριστική διακοπή της λειτουργίας ενός προβληματικού πιστωτικού ιδρύματος. Κατόπιν μελέτης και έρευνας των διαφόρων μέτρων των προγραμμάτων διάσωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων που εφαρμόστηκαν μπορεί να υποστηριχθεί πως, η κρατικοποίηση αυτών αλλά και οι «Εταιρείες Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων – Asset Management Companies», αμβλύνουν περισσότερο την επίδραση του κινδύνου από τα αντίστοιχα προγράμματα παροχής ρευστότητας ή από τις διάφορες κρατικές εγγυήσεις. Οι κρατικές παρεμβάσεις έχουν άμεση σχέση με τον αυξημένο κίνδυνο που υπάρχει στον τραπεζικό τομέα, ενώ από την άλλη πλευρά, οι επιπτώσεις των κινδύνων που άπτονται των παρεμβάσεων αυτών διαφέρουν, ανάλογα με το πρόγραμμα διάσωσης που απαιτείται²².

Η επίδραση της οικονομικής αυτής κρίσης, σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές, αλλά και σε όλες τις οικονομίες των κρατών δεν ήταν η ίδια, σύμφωνα με την ανάλυση της δυναμικής συσχέτισης που διενεργήθηκε κατά τη διάρκεια των τεσσάρων (4) φάσεων της οικονομικής κρίσης. Στην πρώτη φάση αυτής, η πλειοψηφία των γεωγραφικών περιοχών αλλά και των διαφόρων τομέων των οικονομιών δεν επηρεάστηκαν σχεδόν καθόλου, ενώ μόνο κατά τη δεύτερη και την τρίτη φάση της οικονομικής κρίσης, εμφανίστηκαν οι περισσότερες περιπτώσεις μετάδοσης αυτής. Αυτό συνέβη διότι, κατά τη δεύτερη φάση υπήρξε μια απότομη χρηματοοικονομική επιδείνωση των αγορών, ενώ κατά την τρίτη φάση, επιδεινώθηκαν τα μακροοικονομικά δεδομένα της αγοράς. Τα όσα συνέβησαν στις δυο (2) αυτές φάσεις αποτυπώνουν πως, ενώ άρχισαν να επιβεβαιώνονται οι προβλέψεις για μια σοβαρή οικονομική ύφεση στην παγκόσμια δραστηριότητα και να διατυπώνονται προειδοποιήσεις για τις επιπτώσεις αυτής, οι χρηματιστηριακές αγορές κινήθηκαν ακόμη περισσότερο δυναμικά, επιδεικνύοντας σημαντική μεταστροφή των επενδυτών, για την ανάληψη επενδύσεων υψηλότερου ρίσκου.

Κατά τη διάρκεια της μεγάλης χρηματοπιστωτικής κρίσης που ξέσπασε το 2008, τα μητρικά πιστωτικά ιδρύματα, δεν στήριξαν σθεναρά τα αντίστοιχα υποκαταστήματα και

²¹ Kenourgios D., Dimitriou D., (2015), «Contagion of the Global Financial Crisis and the Real Economy: a regional analysis», Econ. Model 44

²² Kenourgios D., Dimitriou D., (2015), «Contagion of the Global Financial Crisis and the Real Economy: a regional analysis», Econ. Model 44

θυγατρικές τους, όπως συνέβη σε παρελθούσες αντίστοιχες περιπτώσεις²³. Ως αποτέλεσμα του γεγονότος αυτού, διάφορες θυγατρικές πολυεθνικών εταιρειών εμφάνισαν την ανάγκη της μείωσης του ρυθμού του δανεισμού τους, πολύ πιο γρήγορα, συγκριτικά με τα αντίστοιχα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Η πρόσβαση που είχαν οι θυγατρικές αυτές στις μητρικές τους εταιρείες, προκειμένου να μπορούν να αντλήσουν ρευστότητα, αποτελούσε ένα εκ των σημαντικότερων πλεονεκτημάτων τους, προτού ξεκινήσει η παγκόσμια κρίση. Στη συνέχεια όμως αυτό μετατράπηκε σε ένα εξαιρετικά ισχυρό μειονέκτημα, μιας και από τη στιγμή που οι μητρικές εταιρείες, τα μητρικά πιστωτικά ιδρύματα δηλαδή, διέκοψαν την παροχή ρευστότητας προς τις θυγατρικές, αυτό είχε ως αποτέλεσμα την κατάρρευσή τους.

Τα μητρικά πιστωτικά ιδρύματα είχαν τη δυνατότητα να αντλούν ρευστότητα από το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα στο οποίο και δραστηριοποιούνταν, με αποτέλεσμα να μπορούν να παράσχουν την απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια προς τις θυγατρικές τους εταιρείες και με τον τρόπο αυτό να κατορθώνουν να σταθεροποιούν τον εγχώριό τους δανεισμό. Στην αντίθετη περίπτωση, τα αδύναμα μητρικά πιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποίησαν τα εγχώρια συστήματά τους, ώστε με τον τρόπο αυτό να κατορθώσουν να «επαναπατρίσουν» τα όποια κεφάλαια από τις θυγατρικές τους εταιρείες. Έτσι, υπήρξαν πολυεθνικές θυγατρικές πιστωτικών ιδρυμάτων, που είχαν σημαντική χρηματοδοτική εξάρτηση από τα μητρικά πιστωτικά τους ιδρύματα, αλλά δυστυχώς δεν κατόρθωσαν να στηριχθούν αντίστοιχα κατά την περίοδο αυτή της οικονομικής κρίσης. Αυτό είχε ως συνέπεια να είναι εξαιρετικά ευάλωτες στη μετάδοση των όποιων επιπτώσεων που προήλθαν από άλλες χώρες ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα.

3.4 Εξελίξεις και Προοπτικές του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Παρά το γεγονός ότι η χρήση της έννοιας «χρέος», έχει αρνητική χροιά, εντούτοις, μια γενικότερη αύξηση του επιπέδου αυτού σε παγκόσμιο επίπεδο θα μπορούσε να εκληφθεί ως μια θετική και επιθυμητή κίνηση. Η αύξηση όμως του παγκόσμιου χρέους ως προς το συνολικό Α.Ε.Π. που συντελέστηκε μεταξύ των ετών 2007 – 2014, και έφτασε σε διαφορά τα 57 τρισεκατομμύρια δολάρια, δημιούργησε πολύ σημαντικά προβλήματα. Ποσοστιαία, το συνολικό παγκόσμιο χρέος ισοδυναμεί με το 286% του συνολικού παγκόσμιου Α.Ε.Π., αυξημένο κατά 17% σε σχέση με το χρονικό διάστημα 1999 – 2007. Με έναν τέτοιο ρυθμό ανάπτυξης επί του συνολικού παγκόσμιου χρέους, η συνδρομή των αναπτυσσόμενων

²³ Hass R., Lelyveld I., (2014), «Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the Perfect Storm», J. Money Credit Bank, 46

οικονομιών σε αυτό είναι σχεδόν η μισή (47%), ενώ και τα κρατικά χρέη των ανεπτυγμένων οικονομιών εξακολουθούν να αυξάνονται, χωρίς να υπάρχουν ενθαρρυντικά μηνύματα περί απομόχλευσης του ιδιωτικού χρέους. Σύμφωνα με μελετητές, η αύξηση του δημόσιου χρέους θα αυξηθεί και στα επόμενα έτη, ενώ προκειμένου να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό οι υπερδανεισμένες οικονομίες, θα αναγκαστούν να προβούν σε σημαντικές αυξήσεις επί του Α.Ε.Π. τους, ή να μειώσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα.

Επιπρόσθετα, στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, σχεδόν το 75% του χρέους που δημιουργείται, προέρχεται από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, το οποίο ως εξέλιξη θεωρείται απολύτως φυσιολογική, μιας και ολόένα και περισσότερα είναι εκείνα τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις που αποκτούν πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Στις αναπτυσσόμενες χώρες επίσης ο δανεισμός, με εξαίρεση κυρίως την Κίνα, της οποίας το ποσοστό φτάνει το αντίστοιχο που παρουσιάζουν άλλες ανεπτυγμένες οικονομίες, κυμαίνεται μεσοσταθμικά στο 120% του Α.Ε.Π., ένα ποσοστό το οποίο είναι κατά πολύ μικρότερο από εκείνο (280%) που εμφανίζουν οι ανεπτυγμένες οικονομίες. Σχετικά με το χρέος των νοικοκυριών και την απομόχλευση που επιτεύχθηκε, η μεγαλύτερή της τιμή αναφέρεται στην περίπτωση των Η.Π.Α., λόγω της στεγαστικής κρίσης που εμφανίστηκε το 2008, αλλά και στην Ιρλανδία, διαμέσου των προγραμμάτων εξυγίανσης των δανείων.

Είκοσι πέντε (25) τρισεκατομμύρια δολάρια, είναι η αύξηση που συντελέστηκε στο παγκόσμιο κρατικό χρέος, με τα έξι (6) εξ αυτών να αφορούν τις αναπτυσσόμενες οικονομίες και τα δέκα πέντε (15) τις ανεπτυγμένες. Δυο (2) είναι οι σημαντικότεροι ανησυχητικοί παράγοντες, αναφορικά με τη μελλοντική πορεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και αυτοί είναι από τη μια πλευρά, τα υψηλά επίπεδα των ποσοστών του χρέους και από την άλλη πλευρά, ο ρυθμός επέκτασής του. Αυτά εμφανίζονται ως ιδιαίτερα ανησυχητικές μεταβλητές, παρά το γεγονός πως, κατά την περίοδο της έντονης οικονομικής κρίσης η αύξηση των δημόσιων δαπανών λειτούργησε αντισταθμιστικά, ενώ και η ζήτηση για τη χορήγηση δανείων από τον ιδιωτικό τομέα μειώθηκε δραματικά. Μπορεί οι οικονομίες πολλών κρατών να διαφαίνονται πως είναι εξόχως ισχυρές, όμως μελλοντικά, τα ποσοστά του δημόσιου χρέους που θα εμφανίζουν ως προς το Α.Ε.Π. τους θα αυξάνονται. Τέτοιες χώρες είναι οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία, αλλά και άλλες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Ειδικά για τις χώρες της Ευρώπης, όπως είναι η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Γαλλία, κλπ. η σταδιακή απομόχλευση του δημόσιου χρέους μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω μιας δημοσιονομικής προσαρμογής, είτε μέσω της βελτίωσης του ισοζυγίου του κρατικού τους προϋπολογισμού.

Σχετικά με τις μελλοντικές προβλέψεις επί του ρυθμού αύξησης του πραγματικού Α.Ε.Π. ορισμένων χωρών, όπως είναι η Ιταλία, η Φινλανδία, η Ισπανία, κλπ., αυτές θα πρέπει να επιτύχουν διπλάσιους ρυθμούς αύξησης από του προβλεπόμενους, προκειμένου να κατορθώσουν να μειώσουν το δημόσιο χρέος τους. Μια τέτοια αύξηση του Α.Ε.Π. όμως απαιτεί τη λήψη και εφαρμογή σημαντικών μέτρων ως προς τα δημόσια κεφάλαιά τους (πώληση), τη φορολόγηση των υψηλών εισοδημάτων (αύξηση), αλλά και την αναδιάρθρωση του χρέους τους.

Τα μέτρα τα οποία και θα μπορούσαν να ληφθούν προκειμένου να προστατευτούν πιο αποδοτικά και αποτελεσματικά, τόσο οι οικονομίες των κρατών, όσο και το γενικότερο χρηματοπιστωτικό σύστημα, είναι τα ακόλουθα:

1. Μεγαλύτερη παροχή ευελιξίας στη σύναψη δανειακών συμβάσεων, κυρίως όσες αφορούν στεγαστικά δάνεια, προκειμένου να προσαρμόζονται στους διάφορους οικονομικούς κύκλους που εμφανίζονται, είτε αφορούν ύφεση, είτε αφορούν ανάπτυξη.
2. Θέσπιση και εφαρμογή προληπτικών μηχανισμών, με στόχο την αποφυγή του υπερδανεισμού
3. Μείωση της παροχής φορολογικών κινήτρων, που οδηγεί στην ανεξέλεγκτη αύξηση του δανεισμού των ιδιωτών και κυρίως των νοικοκυριών.
4. Χρήση ενός μεγαλύτερου εύρους εργαλείων, τα οποία και θα συνεπικουρούν στην επίλυση προβλημάτων αποπληρωμής χρέους υπερδανεισμένων χωρών.
5. Η συλλογή και παρακολούθηση των δεδομένων που θα σχετίζονται με το χρέος των χωρών θα πρέπει να διακρίνεται από μεγαλύτερη ακρίβεια και ευρύτητα.
6. Τα δάνεια να παρέχονται όχι μόνο από ένα πιστωτικό ίδρυμα, αλλά από έναν συνδυασμό υγιών τραπεζικών και μη ιδρυμάτων.

Βιβλιογραφία 3^ο Κεφαλαίου

1. Baltas C., (2013), «The Greek Financial Crisis And The Outlook Of The Greek Economy», J., Econ. Asymmetries 10
2. Hass R., Lelyveld I., (2014), «Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the Perfect Storm», J. Money Credit Bank, 46

3. Hryckiewicz A., (2014), «What do we know about the impact of Government interventions in the banking sector? – an assessment of various bailout programs on bank behavior», J. Bank Finance 46
4. Kenourgios D., Dimitriou D., (2015), «Contagion of the Global Financial Crisis and the Real Economy: a regional analysis», Econ. Model 44
5. Kolintzas T., Psalidopoulos M., Karamouzis N., Chardouvelis G., (2009), «Οικονομία και Αγορές», Eurobank Research, Τόμος IV, Τεύχος 8

Κεφάλαιο 4^ο

Οικονομική Κρίση & Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι κινήσεις και οι στρατηγικές που ακολουθήθηκαν στο Ελληνικό χρηματοπιστωτικό Σύστημα. Διαφαίνεται η πραγματική ανάγκη για αναδιάρθρωση του συστήματος αυτού και παρουσιάζονται οι προτάσεις ανάκαμψης και εξυγίανσης, ενώ γίνεται παρουσίαση των αλλαγών στην εποπτεία του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος που βοήθησαν αλλά και στην ανάλυση της βιωσιμότητας των τραπεζών που θα έπρεπε τελικά να απομείνουν στο Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.

4.1 Το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα κατά τη Διάρκεια της Κρίσης

Η στρατηγική την οποία ακολούθησαν τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ειδικά τη δεκαετία που ακολούθησε το 2000 και έπειτα, είχε περισσότερο συντηρητικό χαρακτήρα, με αναπτυξιακά όμως χαρακτηριστικά, αναδεικνύοντας το συγκεκριμένο κλάδο της ελληνικής οικονομίας ως τον πλέον αναπτυσσόμενο. Το αντικείμενο με το οποίο ασχολήθηκαν τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αφορούσε κυρίως εργασίες που άπτονταν της παραδοσιακής τραπεζικής, του διαμεσολαβητικού ρόλου που κατέχουν. Ο ρόλος αυτός σχετίζεται με τη μετατροπή των αποταμιεύσεων των πλεονασματικών οικονομικών μονάδων σε χρηματοδοτήσεις, που μπορεί να αφορούσαν είτε ιδιώτες φυσικά πρόσωπα, είτε ιδιώτες νομικά πρόσωπα. Παράλληλα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, απέφευγαν την όποια επένδυση των πόρων αυτών σε τίτλους που είχαν περισσότερο κερδοσκοπικό χαρακτήρα με υψηλά επίπεδα ρίσκου, τα οποία και αποτέλεσαν ουσιαστικά την αιτία έναρξης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το κύριο χαρακτηριστικό των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων ήταν πως, σε ένα ποσοστό της τάξεως του 75%, τα κύρια έσοδά τους προέρχονταν από τόκους καταθέσεων και χορηγήσεων, ειδικά το χρονικό διάστημα 2007 – 2009²⁴.

Σημαντικό τμήμα των εσόδων και της κερδοφορίας των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προήλθε και από τη διεθνή τους δραστηριοποίηση, κυρίως σε χώρες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η στρατηγική σημασία των χωρών αλλά και της δραστηριοποίησης σε αυτές, έχει εξέχουσα σημασία και οι οποίες επισημάνσεις που έγιναν

²⁴ Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «Εκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας», Τράπεζα της Ελλάδος, Ιούλιος, Αθήνα

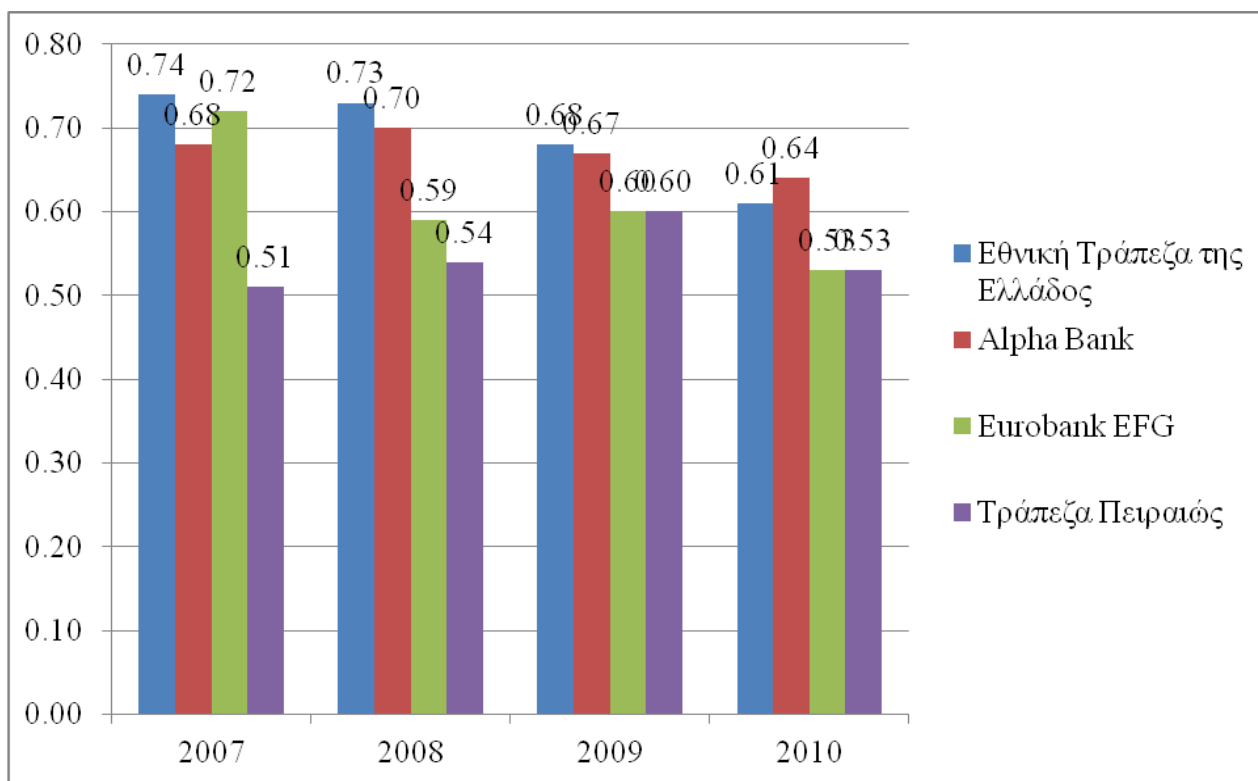
περί αποχώρησης από αυτές, κατά τη διάρκεια των ετών της οικονομικής κρίσης, θα αποτελέσουν στρατηγικό σφάλμα. Για την πιο εμπειριστατωμένη και τεκμηριωμένη μελέτη των όσων αναφέρθηκαν ανωτέρω, δύναται να πραγματοποιηθεί μια ανάλυση, που θα αφορά την αποτύπωση μερικών σημαντικών χρηματοοικονομικών δεικτών των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα κατόρθωσαν να διατηρήσουν μια αρκετά ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια, συγκριτικά με αρκετά άλλα ευρωπαϊκών κρατών αντίστοιχα πιστωτικά ιδρύματα. Μια τέτοια διαπίστωση αποτυπώθηκε και στα «stress tests», τα οποία και πραγματοποιήθηκαν κατά το 2010, με την πλειοψηφία των ελληνικών τραπεζών να επιτυγχάνουν θετικά αποτελέσματα. Για το χρονικό διάστημα 2008 – 2010, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας των τραπεζικών ομίλων κυμάνθηκε από το 7,9, στο 12,2, σημειώνοντας μια αύξηση της τάξεως του 54,4%, ενώ ο αντίστοιχος Δείκτης των Βασικών Κεφαλαίων, παρουσίασε και αυτός με τη σειρά του αύξηση κατά 38% (από 7,9 σε 10,9). Τα αντίστοιχα μεγέθη για τις τράπεζες ήταν αυξητικά, με το Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας να αυξάνεται από 10,7, στο 2008, σε 13,8 το 2010 (αύξηση κατά 29%), ενώ ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων εμφάνισε και αυτός με τη σειρά του αύξηση κατά 40,2% (από 10,7 το 2008, σε 13,8 το 2010).

- ✓ Οι ελληνικές τράπεζες, έως και τα μέσα του 2011, κατόρθωσαν να διατηρήσουν έναν χαμηλό ρυθμό εξάρτησής τους από της κεφαλαιαγορές του εξωτερικού. Αυτό προήλθε από τη στήριξη που παρείχαν προς τα περιουσιακά τους στοιχεία (Ενεργητικό), παράλληλα με τη στρατηγική επέκτασης που ακολούθησαν αναφορικά με τη δανειοδοτική τους δραστηριότητα προς την καταθετική τους βάση. Το πεδίο αυτό δράσης τους αποτελεί άλλωστε και το μεγαλύτερο μέρος του παθητικού τους, όπως διαφαίνεται και από το διάγραμμα 2.

Διάγραμμα 2: Πελατειακές Καταθέσεις προς Συνολικές Υποχρεώσεις

(Πηγή: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011)

- Επίσης, οι ελληνικές τράπεζες, κατόρθωσαν να διατηρήσουν σε χαμηλά επίπεδα το βαθμό χρηματοοικονομικής τους μόχλευσης, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικά, το σύνολο του Ενεργητικού των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων προς τα Ίδια Κεφάλαια τους, κυμάνθηκε σε επίπεδα μικρότερα από δέκα πέντε (15) φορές, έναντι των αντίστοιχων επιπέδων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ήταν κατά μέσο όρο 27,3 φορές.

4.2 Ανάγκη Αναδιάρθρωσης του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Μελετώντας τα πιστωτικά ιδρύματα, είτε σε παγκόσμιο είτε σε εθνικό επίπεδο, διαφαίνεται πως οι πιέσεις που τους ασκούνται όσον αφορά την κεφαλαιακή τους διάρθρωση, αλλά και τη ρευστότητά τους, είναι ιδιαίτερα έντονες. Αυτό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα τη δημιουργία απειλητικών διαθέσεων σχετικά, τόσο με τη σταθερότητα όσο και με τη βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος. Οι κίνδυνοι αυτοί προέρχονται κυρίως, από τον κλονισμό της εμπιστοσύνης των καταθετών, λόγω του ενδεχόμενου κινδύνου περί

μελλοντικής πιθανής μη ομαλής λειτουργίας του συστήματος χρηματοδότησης, αλλά και πληρωμών της αγοράς²⁵.

Στη σημερινή εποχή, με τις χρηματοπιστωτικές αγορές να έχουν προχωρήσει σε μια ενοποίηση σε παγκόσμιο πλέον επίπεδο, οι εσωτερικοί κλυδωνισμοί που μπορεί να δημιουργηθούν σε ένα κράτος είναι τέτοιοι που, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα μετάδοσής τους και σε άλλες χώρες, με ταχύτατους ρυθμούς. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι, υπάρχει μια εξαιρετικά μεγάλη διασύνδεση των χρηματοπιστωτικών αγορών μεταξύ τους, ενώ παράλληλα, πολλά είναι και εκείνα τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία ασκούν δραστηριότητες και πέραν των στενών εγχώριων ορίων τους. Κατά αυτό τον τρόπο δράσης, μια πιθανή αφερεγγυότητα στη λειτουργία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, μπορεί να οδηγήσει άμεσα στην αποσταθεροποίηση της χρηματοπιστωτικής αγοράς σε μια ή περισσότερες χώρες, στις οποίες και ασκεί τη δραστηριότητά του. Από την άλλη πλευρά, η αδυναμία που μπορεί να εμφανίσει ένα κράτος, ως προς τον έλεγχο ενός προβληματικού πιστωτικού ιδρύματος, προκειμένου να εξυγιανθεί αυτό αποτελεσματικά, είναι πιθανό να υπονομεύσει την ύπαρξη της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών αρχικά, αλλά και της αξιοπιστίας της εγχώριας αγοράς χρήματος του κάθε κράτους.

Από το 2007 και έπειτα, το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα στο σύνολό του, βιώνει τη σημαντική επίδραση, συνδυαστικά, τόσο της αδυναμίας πρόσβασης στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, όσο και της σημαντικής εκροής καταθέσεων προς περισσότερο ασφαλείς χώρες και αγορές. Η σημαντική αυτή εκροή των καταθέσεων προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις, με κυριότερες, την επιδείνωση της ποιότητας των δανειακών χαρτοφυλακίων και της αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους της Ελλάδος, με τη σημαντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (PSI). Για την αντιμετώπιση της δυσμενούς αυτής κατάστασης, οι ελληνικές αρχές προέβησαν σε μια σειρά από διορθωτικές ενέργειες, οι οποίες ως κύριό τους στόχο είχαν την προστασία της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της οικονομίας, αλλά και τη διάσωση των τραπεζικών καταθέσεων, προκειμένου να εξασφαλίσουν το γενικότερο συμφέρον της ελληνικής οικονομίας αλλά και κοινωνίας. Από την πλευρά των ιδιωτών και κυρίως των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, η λύση για το πρόβλημα αυτό αναζητείται διαμέσου της ανάπτυξης και λειτουργίας νέων μορφών δραστηριοτήτων, οι οποίες και θα είναι ικανές να ανταποκριθούν στα ζητήματα αναδιάρθρωσης και επιβίωσης που προκύπτουν από τις παγκοσμιοποιημένες οικονομίες των χωρών, ώστε να προσαρμοστούν καταλλήλως στα νέα οικονομικά δεδομένα που προκύπτουν.

²⁵ Παγώνη Σ., (2013), «Εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων: Πρόσφατες Εξελίξεις στην Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πιστωτικού Συστήματος», Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα, Ιούνιος

4.3 Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε σε παγκόσμιο επίπεδο το 2007, στην Ελλάδα, άρχισε να κάνει αισθητές τις επιπτώσεις της από τις αρχές του 2009, επηρεάζοντας αρνητικά τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αποκαλύπτοντας παράλληλα κάποιες από τις παθογένειες του ελληνικού δημόσιου τομέα. Η αρνητική αυτή εξέλιξη είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των επιτοκίων δανεισμού των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και την σταδιακή μείωση της πιστοληπτικής τους ικανότητας, η οποία προήλθε ως άμεση συνέπεια της μείωσης της πιστοληπτικής ικανότητας του ελληνικού κράτους, καθιστώντας απαγορευτικό τον εξωτερικό τους δανεισμό. Ως εγγύηση για τη λήψη των δανείων χρησιμοποιούνταν τα ελληνικά ομόλογα, τα οποία όμως έπαψαν πλέον να αποτελούν εγγύηση, ως αξιόπιστα χρεόγραφα για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού, με αποτέλεσμα το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα να μπορεί μόνο από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.) να αντλεί ρευστότητα, η οποία γινόταν υπό δυσμενείς συνθήκες.

Οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν στη μείωση και συρρίκνωση των χρηματοπιστωτικών εργασιών, αλλά και στην ανάγκη αναδιάρθρωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα της ελληνικής οικονομίας, είναι οι ακόλουθοι:

1. Αδυναμία πρόσβασης στις διεθνείς αγορές
2. Αναδιάρθρωση του ελληνικού δημόσιου χρέους, με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, μέσω του PSI
3. Επιδείνωση της ποιότητας των χαρτοφυλακίων των δανείων των πιστωτικών ιδρυμάτων, ως συνέπεια των εξαιρετικά δυσμενών οικονομικών συνθηκών που δημιουργήθηκαν
4. Εκροή, σε μορφή μαζική, των καταθέσεων των αποταμιευτών και των επενδυτών ιδιαίτερα σε τράπεζες του εξωτερικού και σε άλλα μέρη φύλαξης εκτός λογαριασμών (θυρίδες, σε σπίτια)

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης που δημιουργήθηκε, ως αποτέλεσμα των ανωτέρω λόγων που αναφέρθηκαν, η Τράπεζα της Ελλάδος, σε συνεργασία με διάφορους κρατικούς στην πλειονότητά τους φορείς, προχώρησε σε μια σειρά ενεργειών, προκειμένου να εξασφαλιστεί, τόσο η χρηματοπιστωτική σταθερότητα των ελληνικών τραπεζών, όσο και η ανάγκη διασφάλισης των καταθέσεων των αποταμιευτών. Οι ενέργειες που έλαβαν χώρα ήταν οι εξής:

- Ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων σε επίπεδα που εξασφάλιζαν την επάρκειά τους.
- Διασφάλιση της επάρκειας που αφορά τους χρηματοδοτικούς πόρους κάλυψης της αναγκαιίας και απαιτούμενης ανακεφαλαιοποίησης, προκειμένου να ολοκληρωθεί η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τα κεφάλαια τα οποία απαιτήθηκαν για την ανακεφαλαιοποίηση αυτή ανήλθαν συνολικά στα πενήντα (50) δισεκατομμύρια ευρώ.
- Κάλυψη των αναγκών των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες είχαν βραχυπρόθεσμο χαρακτήρα, μέσω της προσφυγής του ελληνικού κράτους στο Μηχανισμό Έκτακτης Χρηματοδότησης (Emergency Liquidity Assistance – E.L.A.)
- Εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία εμφάνιζαν αδυναμία λειτουργίας και κάλυψης των υποχρεώσεών τους.

Αρωγός στην προσπάθεια αυτή του ελληνικού κράτους ήταν διεθνείς φορείς, όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.), αλλά και η εταιρεία συμβούλων «Blackrock», η οποία και παρείχε την τεχνογνωσία της, προς της Τράπεζα της Ελλάδος. Τα γεγονότα που συνέβησαν την χρονική εκείνη περίοδο, έχουν ως αφετηρία τους το Δεκέμβριο του 2011, όπου και σε έκτακτη συνεδρίαση των εταίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόθηκε ανακοίνωση που ανέφερε χαρακτηριστικά πως η περίπτωση της Ελλάδας, ως κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αντιμετωπισθεί ως ένα μεμονωμένο περιστατικό. Έπειτα από χρονικό διάστημα τριών (3) μηνών, το Μάρτιο του 2012, θα ολοκληρωνόταν και η αναδιάρθρωση, στην οποία θα μπορούσαν να προβούν εθελοντικά οι φορείς που το κατείχαν, τμήματος του συνολικού χρέους της χώρας, που οδήγησε στη μείωσή του (κούρεμα), σχεδόν κατά 70%, επί του συνόλου. Τον ίδιο μήνα, η Τράπεζα της Ελλάδος εξέδωσε μελέτη, σύμφωνα με την οποία, αξιολογούσε τις προοπτικές βιωσιμότητας που παρουσιάζονταν για τα τέσσερα (4) βασικά συστημικά πιστωτικά ιδρύματα της χώρας (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank EFG). Από τη μελέτη αυτή προέκυψε πως, και τα τέσσερα αυτά πιστωτικά ιδρύματα πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις, προκειμένου να λάβουν δημόσια στήριξη. Για όλα τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως μη συστημικά, η διαδικασία που αποφασίστηκε ήταν να πραγματοποιηθεί η ανακεφαλαιοποίησή τους και κατόπιν, στην περίπτωση κατά την οποία δεν υπήρξε θετική κατάληξη σε αυτή έως και τον Ιούνιο του ίδιου έτους, θα οδηγούνταν σε διαδικασίες εξυγίανσης.

Το σημαντικότερο ζήτημα που καλούνταν το ελληνικό κράτος και κυρίως η Τράπεζα της Ελλάδος να επιλύσουν, αφορούσε το ποσό που θα απαιτούνταν για την κάλυψη των κεφαλαιακών αναγκών των πιστωτικών ιδρυμάτων. Για τον προσδιορισμό των κεφαλαίων, συντάχθηκαν δυο (2) σενάρια, με μακροοικονομικό χαρακτήρα: το ένα αφορούσε την επίτευξη Δείκτη Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων στα επίπεδα του 9% και έπειτα του 10%, για τα έτη 2012 και 2013 – 2014 αντίστοιχα, ενώ το άλλο σενάριο, αναφερόταν, για τον ίδιο Δείκτη, στην επίτευξη τιμής στα επίπεδα του 7% σε όλα τα έτη (2012 – 2014). Το πρώτο σενάριο χαρακτηρίστηκε ως «ευμενές», ενώ το δεύτερο ως «δυσμενές». Έτος βάσης και υπολογισμού του Δείκτη Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων, χρησιμοποιήθηκε το αποτέλεσμα του Δεκεμβρίου του 2011, επί των οποίων και συνυπολογίσθηκαν οι ζημιές που προήλθαν από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη διαδικασία της ανταλλαγής των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου, οι μελλοντικές ζημιές του πιστωτικού κινδύνου από τα χορηγούμενα προς την Ελλάδα δάνεια, καθώς επίσης και η υπό εκτίμηση εσωτερική απαιτούμενη δημιουργία κεφαλαίων, για το χρονικό διάστημα 2012 – 2014. Επί όλου του συνόλου των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων, το Μάιο του 2012, υπολογίσθηκαν σε 40,5 δισεκατομμύρια ευρώ οι κεφαλαιακές ανάγκες που απαιτούνταν, με τις τέσσερις (4) συστημικές να χρειάζονται τα 27,5 δισεκατομμύρια ευρώ από αυτά.

Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα δεν αντιμετώπιζαν πρόβλημα ρευστότητας μόνο λόγω της μείωσης των εισροών καταθέσεων από τον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις και ιδιώτες – νοικοκυριά), αλλά και από τη απορρόφηση της ρευστότητας που προερχόταν από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, μέσω των εντόκων γραμματίων του, της μη ανανέωσης των συναλλαγών των πιστωτικών ιδρυμάτων στη διατραπεζική αγορά, αλλά και από τη μείωση της αξίας των εγγυήσεων που παρείχε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.) προς τα πιστωτικά αυτά ιδρύματα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν πρόσφατα στοιχεία, η εξάρτηση που παρουσίαζαν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, στις αρχές του 2015, ανερχόταν συνολικά σε 103,8 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων τα 65,54 δισεκατομμύρια ευρώ προέρχονται από το Μηχανισμό Έκτακτης Χρηματοδότησης (Emergency Liquidity Assistance – E.L.A.), ενώ τα υπόλοιπα 38,21 δισεκατομμύρια ευρώ, από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), με τα στοιχεία αυτά να αφορούν τη χρηματοδότηση των πιστωτικών ιδρυμάτων το μήνα Φεβρουάριο του 2015.

Τον Ιανουάριο του ίδιου έτους, η συνολική χρηματοδότηση ήταν μικρότερη, φθάνοντας στα επίπεδα των 87,44 δισεκατομμυρίων ευρώ, όμως οι πηγές από τις οποίες και προήλθαν τα κεφάλαια αυτά ήταν διαφορετικές. Πιο συγκεκριμένα, από το Μηχανισμό Έκτακτης Χρηματοδότησης (Emergency Liquidity Assistance – E.L.A.), προήλθαν μόνο τα

5,23 δισεκατομμύρια ευρώ, με τα υπόλοιπα κεφάλαια (82,21 δισεκατομμύρια ευρώ) να προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.). Αυτή η σημαντική διαφορά που υπήρξε μεταξύ των μηνών Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2015, στο ποσό των κεφαλαίων που απαιτήθηκαν από το Μηχανισμό Έκτακτης Χρηματοδότησης (Emergency Liquidity Assistance – E.L.A.), είχε ως άμεσο αρνητικό αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους δανεισμού των τραπεζών, με το επιτόκιο να διαμορφώνεται στο 1,55%, από 0,05% που ήταν το Δεκέμβριο του 2014²⁶.

4.4 Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Ευρωπαϊκή Ένωση

4.4.1 Προτάσεις Ανάκαμψης & Εξυγίανσης

Η έναρξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 κατέδειξε και αποκάλυψε το σημαντικό πρόβλημα που αντιμετώπιζε η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναφορικά με τη σημαντική υστέρηση σε επάρκεια κατάλληλων χρηματοοικονομικών εργαλείων, ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά το ζήτημα της διάσωσης μη υγιών ή εναλλακτικά, προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Επιπρόσθετα, με την ενοποίηση αλλά και τη στενή διασύνδεση των χρηματοπιστωτικών αγορών, δημιουργήθηκε και το πρόβλημα της ύπαρξης φαινομένων κινδύνου αφερεγγυότητας ενός διασυνοριακού πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο ως φαινόμενο απέδειξε πόσο μπορεί να επηρεαστεί άμεσα η σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών μεταξύ των κρατών – μελών, στα οποία το ίδρυμα αυτό αναπτύσσει τις δραστηριότητές του²⁷.

Το βασικό πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση αφορά, τη μη εναρμόνιση, σε επίπεδο Ένωσης, των διαδικασιών εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων. Υπάρχουν κράτη – μέλη τα οποία και εφαρμόζουν σε όλα τους τα πιστωτικά ιδρύματα, ακριβώς τις ίδιες διαδικασίες που εφαρμόζουν και σε άλλες αφερέγγυες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τους τομέα, διαμορφώνοντας σε ορισμένες των περιπτώσεων τροποποιήσεις, προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες προσαρμογές για την περίπτωση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Μεταξύ των κρατών – μελών, υπάρχουν ορισμένες ουσιώδεις και σημαντικές

²⁶ Zografakis S., Sarris A., (2015), «The distributional consequences of the stabilization and adjustment policies in Greece during the crisis, with the use of a multisectoral computable general equilibrium model», Working Paper 196, Τράπεζα της Ελλάδος, Αύγουστος

²⁷ Παγώνη Σ., (2013), «Εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων: Πρόσφατες Εξελίξεις στην Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πιστωτικού Συστήματος», Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα, Ιούνιος

διαφορές, που αφορούν το διαδικαστικό κομμάτι μεταξύ των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν την αφερεγγυότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων στα κράτη – μέλη. Παράλληλα, οι όποιες εθνικές μεταξύ των χωρών διαφοροποιήσεις υπάρχουν, ως προς τους όρους, τις εξουσίες και τις διαδικασίες για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, είναι ικανές να δημιουργήσουν παρακαλώσεις, ως προς την ομαλή λειτουργία των εσωτερικών τους αγορών. Πέραν όμως των δυσλειτουργιών που προκαλούνται στο εσωτερικό τους, είναι πολύ πιθανό να δημιουργηθούν και προβλήματα στις συναλλαγές ανάμεσα στα ίδια τα κράτη, ως προς το ζήτημα της επιτυχούς αντιμετώπισης των διασυνοριακών αφερεγγυών διασυνοριακών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Μια αρκετά ικανοποιητική λύση στο πρόβλημα αυτό που δημιουργήθηκε επί των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δόθηκε από την Πρόταση Οδηγίας²⁸ που κατατέθηκε, ως προς τη θέσπιση ενός πλαισίου. Το πλαίσιο αυτό αφορά την εξυγίανση των αφερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων και κατατέθηκε στις 6 Ιουνίου του 2012. Το αποτέλεσμα που επήλθε από την ενσωμάτωση, αλλά κυρίως την εφαρμογή της υπ' όψιν Πρόταση Οδηγίας ήταν η παροχή της δυνατότητας προς τις αρχές των κρατών – μελών, να εξυγιαίνουν τα αφερέγγυα πιστωτικά τους ιδρύματα. Αυτό πραγματοποιήθηκε με συντεταγμένο τρόπο, διαμέσου της ενσωμάτωσης της Οδηγίας αυτής στα δίκαια των κρατών – μελών, προκειμένου να περιορισθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η πιθανότητα μιας συστημικής πιστωτικής κρίσης, και παράλληλα να αποφευχθούν τυχόν απώλειες στην οικονομική ευημερία των κρατών – μελών. Επίσης, με την ενσωμάτωση της Πρότασης Οδηγίας, ελαχιστοποιήθηκε η έκθεση των φορολογούμενων Ευρωπαίων πολιτών στις όποιες πιθανές απώλειες προέκυπταν, οι οποίες και θα προέρχονταν από την κεφαλαιακή στήριξη πιστωτικών ιδρυμάτων με αφερέγγυα στάση.

Πιο ειδικά, η Πρόταση Οδηγίας που κατατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεν αφορούσε μόνο τη στρατηγική αναφορικά με την προετοιμασία, την ανάκαμψη και την εξυγίανση προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και την περίπτωση μεγάλων σε κεφάλαια, επιχειρήσεων επενδύσεων. Η προσθήκη στην Πρόταση Οδηγίας των επιχειρήσεων επενδύσεων κρίθηκε απαραίτητη, μιας και χρησιμοποιήθηκε ως απτό παράδειγμα η πτώχευση της «Lehman Brothers», η οποία παρά το γεγονός πως δεν αποτελούσε πιστωτικό ίδρυμα, επέφερε πολύ σοβαρές συνέπειες στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επομένως, καθορίστηκαν παράμετροι, που από κοινού θα λαμβάνονταν υπ' όψιν,

²⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2012), «Πρόταση Οδηγίας υπ. Αριθμ. 2012/0150 για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων και για την τροποποίηση των Οδηγιών 77/91/ΕΟΚ και 82/891/ΕΚ του Συμβουλίου», Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Συμβούλιο <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/st11066.el12.pdf>

προκειμένου να ενεργοποιηθούν αλλά κυρίως να εφαρμοστούν, όλα τα απαραίτητα «εργαλεία» για την εξυγίανση των ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων αυτών σε περίπτωση που αυτό κρινόταν αναγκαίο. Κάθε κράτος – μέλος, αναλάμβανε την υποχρέωση λήψης δράσης και μέτρων, στην περίπτωση όπου ένα πιστωτικό ίδρυμα ή μια επιχείρηση επενδύσεων ή ήταν αφερέγγυο ή εμφάνιζε χαρακτηριστικά αφερεγγυότητας, με τον κίνδυνο μελλοντικά να μην μπορεί να ανταποκριθεί.

Η Πρόταση Οδηγίας, αναφέρει χαρακτηριστικά τα ακόλουθα «εργαλεία», που θα χρησιμοποιούνται, προκειμένου να εξυγιανθούν οι οργανισμοί αυτοί. Τα «εργαλεία» αυτά είναι:

- ✓ Πώληση των επικερδών δραστηριοτήτων των οργανισμών
- ✓ Δημιουργία ενός «μεταβατικού» πιστωτικού ιδρύματος ή οργανισμού
- ✓ Διαχωρισμός των περιουσιακών τους στοιχείων
- ✓ Διάσωση του οργανισμού ή του πιστωτικού ιδρύματος με «ίδια μέσα – bail in», το οποίο μεταφράζεται βασικά σε «κούρεμα» των καταθέσεων των επενδυτών σε όποιο επίπεδο κριθεί απαραίτητο ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του οργανισμού

Τα «εργαλεία» αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε μεμονωμένα, είτε σε συνδυασμό μεταξύ τους, ανάλογα με το μέγεθος του οργανισμού και φυσικά το μέγεθος του προβλήματος που πρέπει να επιλυθεί.

Για την ακόμη μεγαλύτερη όμως εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας στην εφαρμογή της Πρότασης Οδηγίας, διατυπώθηκε προς τα κράτη – μέλη πως, πέραν των ανωτέρω εργαλείων, η κάθε αρμόδια εθνική αρχή μπορεί να έχει τη δυνατότητα της διατήρησης επιπλέον εξουσιών και «εργαλείων», τα οποία και θα μπορεί να χρησιμοποιεί προκειμένου να αντιμετωπίζει τα προβλήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία βρίσκονται υπό καθεστώς πτώχευσης. Τα πρόσθετα αυτά «εργαλεία» όμως, θα πρέπει να είναι σύμφωνα με τις αρχές και τους στόχους που θέτει η Πρόταση Οδηγίας αλλά και το γενικότερο Πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με τη Συνθήκη λειτουργία της και να μην θέτουν εμπόδια στην αποτελεσματική εξυγίανση των ομίλων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Θα πρέπει να σημειωθεί όμως πως, η ενδεχόμενη χρήση των πρόσθετων αυτών «εργαλείων» αλλά και εξουσιών, από την πλευρά των εθνικών φορέων, είναι πολύ πιθανό να προκαλέσουν αναστάτωση όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων και των πιστωτών των πιστωτικών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις εξουσίες που ορίζονται από τους εθνικούς φορείς, δίνεται το δικαίωμα της μεταφοράς των μετοχών ή μέρος

του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων ενός πιστωτικού ιδρύματος σε ιδιώτες αγοραστές, χωρίς όμως παράλληλα να υπάρχει η συγκατάθεση των μετόχων, επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό τα δικαιώματα των μετόχων. Επίσης, είναι πολύ πιθανό να επηρεαστεί και η πολιτική της ίσης μεταχείρισης των πιστωτών, μιας και οι εξουσίες δύναται να αποφασίσουν ποιες θα είναι εκείνες οι υποχρεώσεις που θα μεταφέρουν από ένα αφερέγγυο πιστωτικό ίδρυμα, σύμφωνα με τους στόχους που τίθενται, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση παροχής των υπηρεσιών αλλά και να αποφευχθούν δυσμενείς επιπτώσεις στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Τα όσα ανωτέρω αναφέρθηκαν, ως μέτρα εξυγίανσης και προτείνονται σε επίπεδο ευρωπαϊκής νομοθεσίας, θα πρέπει να σημειωθεί πως δύναται να εφαρμόζονται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία, το πιστωτικό ίδρυμα είναι υπό καθεστώς πτώχευσης ή πιθανής πτώχευσης, και κατά συνέπεια, δεν υπάρχει άλλη ενδεδειγμένη βιώσιμη λύση η οποία θα μπορούσε να ανασυντάξει το πιστωτικό αυτό ίδρυμα εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Επιπρόσθετα, μια τέτοια παρέμβαση υπό τη μορφή μέτρων εξυγίανσης, θα πρέπει να δικαιολογείται επαρκώς, υπό το πρίσμα της διασφάλισης του δημοσίου συμφέροντος του κράτους – μέλους, λαμβάνοντας υπ'όψιν τις δομικές αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας

4.4.2 Αναδιάρθρωση & Εποπτεία Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος

Η χρηματοπιστωτική κρίση στο παγκόσμιο επίπεδο που εμφανίστηκε, αποκάλυψε πως μια μη συνετή αντιμετώπιση του τραπεζικού και γενικότερα χρηματοπιστωτικού τομέα, θα μπορούσε να οδηγήσει στην υπονόμευση ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής ήταν, το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο να μετατραπεί σε μια κρίση της ζώνης του Ευρώ, κατά το χρονικό διάστημα 2010 – 2012. Ο συστημικός κίνδυνος που εμφανίστηκε επί των πιστωτικών ιδρυμάτων αντιμετωπίστηκε από τα κράτη – μέλη που ανήκουν στο κοινό νόμισμα, διαμέσου εθνικών πολιτικών, μιας και αντιλήφθηκαν ότι θα έπρεπε να λάβουν περισσότερα αλλά και ουσιαστικότερα μέτρα. Τον Ιούνιο του 2012 συμφωνήθηκε να τερματισθεί ο διαχωρισμός που υπήρχε μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των κρατών – μελών που ίσχυε έως τότε, μέσω της δημιουργίας μιας τραπεζικής ένωσης,

η οποία και θα είχε την κεντρική εποπτεία αλλά και θα διενεργούσε αναλύσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα που ανήκαν στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης.

Η χρηματοπιστωτική και νομισματική ενοποίηση η οποία πραγματοποιήθηκε, είχε αρκετούς κινδύνους, γεγονός το οποίο οι αρμόδιες αρχές γνώριζαν, αλλά δεν μπορούσαν να αντιληφθούν το μέγεθος των κινδύνων αυτών. Με στόχο τη βελτίωση τόσο του αριθμού όσο και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες (νοικοκυριά), πολλά ήταν εκείνα τα κράτη τα οποία και προέβησαν σε μια απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών τους τομέων, προς αλλοδαπούς επενδυτές. Αυτό είχε ως συνέπεια τη δημιουργία ισχυρών αλλά κυρίως, πλήρως παγκοσμιοποιημένων πιστωτικών ιδρυμάτων και ομίλων, παράλληλα με τη λειτουργία αντίστοιχων πολυεθνικών. Η πιστωτική ένωση που δημιουργήθηκε είχε ως αρχικό της στόχο τη διασφάλιση των πιστωτικών ιδρυμάτων, ώστε να υπάρχει αποτελεσματικότερη εποπτεία αυτών, στην περίπτωση κατά την οποία και προκύψουν δυσλειτουργίες, χωρίς να απαιτηθεί η συμμετοχή και συνδρομή των ιδιωτών φορολογούμενων. Η δημιουργία αυτής της ένωσης, η οποία θα λειτουργούσε αποδοτικά, θα εξασφάλιζε μια συνολική σταθερότητα αλλά και διαφάνεια επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών στην Ευρωζώνη, εξασφαλίζοντας εκ νέου την εμπιστοσύνη προς τα πιστωτικά ιδρύματα και παράλληλα, αποτελώντας την αφορμή για την περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομία στο σύνολο της Ευρώπης²⁹.

Η πρόταση που διατυπώνεται σχετίζεται με τη βελτίωση ακόμη περισσότερο των μηχανισμών εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο κρίνεται απαραίτητο να συμβεί για δυο (2) βασικούς λόγους. Ο πρώτος σχετίζεται με την εξάλειψη των φαινομένων αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των εποπτικών αρχών που αφορούν μητρικά αλλά και θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα. Όσα πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν αυστηρούς περιορισμούς και κατά συνέπεια υψηλές κεφαλαιακές ανάγκες στη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται, μπορούν να προβούν σε μια ποσοτική «χαλάρωση» των διαδικασιών που ακολουθούν για τη χορήγηση δανείων προς τις θυγατρικές τους εταιρείες, ειδικά όταν οι εποπτικές αρχές των θυγατρικών είναι πιο επιεικείς. Ο δεύτερος λόγος είναι πως, η διακράτηση μεγαλύτερης ποσότητας κεφαλαίων και ρευστών διαθεσίμων σε κάθε θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα, θα μπορούσε να αποτελέσει μια περισσότερο διαλλακτική μέθοδο, από την υλοποίηση μιας διεθνούς συνεργασίας, αν και η υιοθέτηση μιας τέτοιας στρατηγικής επιφέρει υψηλά κόστη. Παράλληλα, επιπρόσθετα κόστη μπορεί να δημιουργηθούν και σε μακροοικονομικό επίπεδο, από τη στιγμή που η πλήρης οριοθέτηση ενός τέτοιου πλάνου θα απέτρεπε τα πολυεθνικά

²⁹ Haas R., Lelyveld I., (2014), «Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the perfect storm?», J. Money Credit Bank, 46

πιστωτικά ιδρύματα από τη μετακίνηση των κεφαλαίων και της ρευστότητάς τους, σε πιο αποδοτικές επενδύσεις που θα μπορούσαν να κάνουν εντός των εγχώριων ορίων τους.

Η ανακεφαλαιοποίηση ενός πιστωτικού ιδρύματος, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οδηγεί στην κρατικοποίησή του και αποτελεί παράλληλα και μια εξαιρετικά δαπανηρή λύση, μιας και απαιτούνται για την υλοποίησή της σημαντικά κρατικά κεφάλαια. Η πρόταση που διατυπώνεται στην περίπτωση κατά την οποία πραγματοποιείται μια ανακεφαλαιοποίηση ενός πιστωτικού ιδρύματος, είναι η κίνηση αυτή να συνοδεύεται και από αντίστοιχα μέτρα για την αναδιάρθρωση του χρέους του πιστωτικού ιδρύματος. Τέτοια μέτρα συνήθως αφορούν τη διαγραφή ενός μεγάλου τμήματος των χρεών του ιδρύματος, με παράλληλες όμως φορολογικές επιβαρύνσεις να του επιβάλλονται και ταυτόχρονα, τη δημιουργία ενός «διαχειριστή» αναδιρθρωτικού χαρακτήρα, ο οποίος θα έχει τη μορφή Εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (Asset Management Company) ή αλλιώς μιας «Κακής Τράπεζας». Στην περίπτωση διάσωσης του πιστωτικού ιδρύματος, δεν υπάρχει κάποια επιβάρυνση πρόσθετη για το δημόσιο, μιας και απλά προβαίνει στην ανάληψη του χρέους («Κακής Τράπεζας») που δημιουργείται³⁰.

Η επίδραση που μπορεί να ασκηθεί από πολιτικούς παράγοντες, επί των Εταιρειών Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (Asset Management Companies), είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει στην αύξηση του κινδύνου του χρηματοπιστωτικού τομέα, αλλά και του συνολικού κόστους που θα απαιτηθεί για τη διάσωση του πιστωτικού ιδρύματος. Τα προγράμματα αναδιάρθρωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων από την άλλη πλευρά, είναι πιθανό να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα, συγκριτικά με την εισφορά των κεφαλαίων, σχετικά με την παροχή ρευστότητας στον κλάδο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι κρατικές παρεμβάσεις, μολονότι είναι αναπόφευκτες στις περισσότερες των περιπτώσεων, και ενδεχομένως να συνδράμουν σε ένα κράτος – μέλος ώστε να μειώσει τις όποιες αρνητικές συνέπειες δημιουργηθούν από μια χρηματοπιστωτική κρίση, σε ορισμένες εκ των περιπτώσεων σχετίζονται με την αύξηση του όποιου πιθανού μελλοντικού κινδύνου, τη χρονική περίοδο μετά τη λήξη της κρίσης. Τέτοιοι πιθανοί κίνδυνοι είναι :

- Η αναποτελεσματική διοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων
- Η άσκηση μειωμένου ελέγχου επί της χρηματοπιστωτικής αγοράς
- Η περιορισμένη ύπαρξη αναδιρθρωτικών διαδικασιών, που θα έχουν ως στόχο την παροχή βοήθειας για την ανάκαμψη των πιστωτικών ιδρυμάτων που εμφανίζουν προβλήματα φερεγγυότητας και βιωσιμότητας.

³⁰ Gianviti F., Krueger O., Pisani – Ferry j., Sapir A., von Hagen J., (2010), «A European Mechanism for Sovereign Debt Crisis Resolution: a proposal», Bruegel, Brussels

Για την ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία μιας ενιαίας αγοράς απαιτείται να υπάρχει σύγκλιση σε υψηλό βαθμό, των εποπτικών αλλά και των ρυθμιστικών πρακτικών, τόσο ανάμεσα στα κράτη – μέλη, όσο και ανάμεσα στις αρμόδιες αρχές ελέγχου και εποπτείας. Η όποια εφαρμογή εποπτικών πρακτικών που αποκλίνουν σημαντικά από το κοινό κανονιστικό πλαίσιο θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κινδύνων σχετικά με την αποτελεσματική εποπτεία των διασυνοριακών ομίλων και παράλληλα θα επιφέρει δυσλειτουργίες στην ανάπτυξη ίσων όρων ανταγωνισμού επί των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Τα ανωτέρω ισχύουν και λαμβάνονται υπ' όψιν όταν μελετάται η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης και αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process – S.E.R.P.), καθώς επίσης και κατά τη διάρκεια της εκτίμησης των κινδύνων³¹.

Το 2014 και πιο συγκεκριμένα, από το Νοέμβριο του ίδιου έτους και έπειτα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανέλαβε έναν περισσότερο ενεργό και εποπτικό ρόλο για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που εντάσσονται εντός της Ευρωζώνης, διαμέσου του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (Single Supervisory Mechanism – S.S.M.), με παράλληλη ανάληψη της άμεσης ευθύνης των 120 μεγαλύτερων τραπεζικών ομίλων. Η εποπτεία που ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με τη στάση της να χαρακτηρίζεται από αμεροληψία, βοήθησε σημαντικά ως προς την αποφυγή τυχόν μελλοντικών πτωχεύσεων άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων. Για την αντιμετώπιση φαινομένων εμφάνισης προβλημάτων σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, επεμβαίνει ο Ενιαίος Μηχανισμός Εκκαθάρισης (Single Resolution Mechanism – S.R.M.), ο οποίος στελεχώνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο (Single Resolution Board – S.R.B.) και από έναν Διαχειριστή (Single Resolution Fund – S.R.F.), οι οποίοι και είναι υπεύθυνοι για την άσκηση των όποιων απαιτούμενων δράσεων προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εκκαθάριση του προβληματικού πιστωτικού ιδρύματος. Ο Διαχειριστής (Single Resolution Fund – S.R.F.) χρηματοδοτείται από όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ και υπολογίζεται πως μέχρι το 2022 θα έχει δημιουργήσει ένα αποθεματικό της τάξεως των πενήντα πέντε (55) δισεκατομμυρίων ευρώ.

Μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει ένα «Ενιαίο Εγχειρίδιο Κανόνων (Single Rulebook)», το οποίο και περιλαμβάνει όλους τους μηχανισμούς εποπτείας και εξυγίανσης και ο κύριος ρόλος του είναι να προλαμβάνει την εμφάνιση των όποιων χρηματοπιστωτικών κρίσεων. Ένας τέτοιος πιθανός τρόπος αποφυγής και πρόληψης της κρίσης είναι και μέσω της αύξησης των κεφαλαίων, τα οποία τα πιστωτικά ιδρύματα

³¹ European Banking Authority (2015), «Supervisory Convergence Report», (<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/950548/Supervisory+convergence+report.pdf>) (Ανάκτηση 05/03/2016)

καλούνται να διακρατούν, σύμφωνα με Κοινοτική Οδηγία που υπάρχει επί των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Εάν μια τέτοια χρηματοπιστωτική κρίση εμφανισθεί, τότε διαμέσου του κοινού αυτού πλαισίου των κανόνων, μπορεί να πραγματοποιηθεί η διαδικασία της εκκαθάρισης ενός πιστωτικού ιδρύματος, και παράλληλα να υπάρξει και προστασία των καταθέσεων των ατόμων, έως και του ποσού των 100.000 ευρώ ανά άτομο και ανά πιστωτικό ίδρυμα.

Η βασική αρμοδιότητα επομένως που ασκεί η Ενιαία Εποπτική Αρχή (European Banking Authority – E.B.A.) είναι να καταρτίζει ένα κοινό πλαίσιο κανόνων, το οποίο θα έχει ως στόχο του τη διασφάλιση της συνοχής αλλά και της σύγκλισης των εποπτικών ελέγχων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από το 2011 και έπειτα, έτος αρχής εφαρμογής του πλαισίου, έως και τις ημέρες μας, έχει σημειωθεί αρκετή πρόοδος αναφορικά με την ενίσχυση, τόσο των εποπτικών αρχών όσο και της εποπτικής σύγκλισης. Ο ρόλος της Ενιαίας Εποπτικής Αρχής (European Banking Authority – E.B.A.) είναι εξαιρετικά σημαντικός, εξασφαλίζοντας ότι τηρούνται όλα τα σχετικά πρότυπα αλλά και οι κατευθυντήριες γραμμές μπορούν και εφαρμόζονται με συνέπεια, σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή αγορά.

Η εποπτεία όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων της ζώνης του Ευρώ, αναλήφθηκε επίσημα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών – μελών. Η εποπτεία αυτή επήλθε ως λογική συνέχεια της φάσης προπαρασκευής επί του ελέγχου των περιουσιακών στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων (Ισολογισμός), αλλά και της επιβεβαίωσης περί της ανθεκτικότητας αυτών, ως προς την αντιμετώπιση τυχόν δυσμενών οικονομικών συνθηκών. Διαμέσου της άμεσης εποπτείας των 120 σημαντικότερων πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία και αποτελούν σχεδόν το 80% του συνόλου του Ενεργητικού του χρηματοπιστωτικού τομέα της ζώνης του Ευρώ, ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (E.E.M.), στοχεύει στη διασφάλιση και τη σταθερότητα του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.) καθορίζοντας εποπτικά πρότυπα εξασφαλίζει την ίση μεταχείριση σχεδόν 3.500 πιστωτικών ιδρυμάτων, σχετικά με τις εποπτικές απαιτήσεις τις οποίες αυτές θα πρέπει να πληρούν και να εφαρμόζουν.

4.5 Βιωσιμότητα Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος τον Μάρτιο του 2012, αναλύθηκε η στρατηγική για την αξιολόγηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα, αναφορικά με τις προοπτικές βιωσιμότητας που υπάρχουν, διαμέσου της εφαρμογής

ενός ευρύτερου πλαισίου εποπτικών και επιχειρησιακών κριτηρίων, παράλληλα με τη χρήση χρηματοοικονομικών και εποπτικών στοιχείων. Στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 2012 υπήρχαν και λειτουργούσαν δέκα επτά (17) πιστωτικά ιδρύματα (εμπορικά) και άλλα δέκα έξι (16) συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα, το μερίδιο των οποίων επί της χρηματοπιστωτικής αγοράς δεν ξεπερνούσε επί συνόλου, το 1%. Από τη μελέτη που εξήγαγε η Τράπεζα της Ελλάδος, δημιουργήθηκαν οι τέσσερις (4) «Συστημικές Τράπεζες», των οποίων η λειτουργία και η βιωσιμότητα κρίθηκε ως κατάλληλη, προκειμένου να δεχθεί την κρατική στήριξη. Για τις υπόλοιπες «Μη Συστημικές Τράπεζες», προκρίθηκε η λύση ενός «Μνημονίου Συνεννόησης», όπου έγινε ανακεφαλαιοποίησή τους, που διήρκησε έως τον Απρίλιο του 2013³².

Τα μέτρα εξυγίανσης που λήφθηκαν για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα αποτέλεσαν μια αναπόφευκτη λύση, προκειμένου να ενισχυθεί αλλά και να σταθεροποιηθεί, τόσο η εμπιστοσύνη των καταθετών, όσο και η εμπιστοσύνη των επενδυτών και της αγοράς, προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Παρά το αβέβαιο του χρηματοπιστωτικού τομέα, αλλά και της βαθιάς κρίσης που έπληξε την ελληνική αγορά του χρηματοπιστωτικού κλάδου, η επιλογή των μέτρων αυτών βοήθησε στην πρόληψη ενός νέου μελλοντικού συστημικού κινδύνου αλλά και στην αποκατάσταση της σταθερότητας, σε συνδυασμό με την υιοθέτηση μιας εναρμονισμένης και συνεργατικής δράσης των εθνικών φορέων, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε παγκόσμιο³³.

Βιβλιογραφία 4^{ου} Κεφαλαίου

1. Παγώνη Σ., (2013), «Εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων: Πρόσφατες Εξελίξεις στην Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πιστωτικού Συστήματος», Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα, Ιούνιος
2. Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας», Τράπεζα της Ελλάδος, Ιούλιος, Αθήνα
3. Τράπεζα της Ελλάδος, (2012), «Ετήσια Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος», Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος, Αθήνα

³² Τράπεζα της Ελλάδος, (2012), «Ετήσια Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος», Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος, Αθήνα

³³ Παγώνη Σ., (2013), «Εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων: Πρόσφατες Εξελίξεις στην Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πιστωτικού Συστήματος», Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα, Ιούνιος

4. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2012), «Πρόταση Οδηγίας υπ. Αριθμ. 2012/0150 για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων και για την τροποποίηση των Οδηγιών 77/91/ΕΟΚ και 82/891/εκ του Συμβουλίου», Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Συμβούλιο (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/st11066.el12.pdf>) (Ανάκτηση 12/03/2016)
5. Gianviti F., Krueger O., Pisani – Ferry j., Sapir A., von Hagen J., (2010), «A European Mechanism for Sovereign Debt Crisis Resolution: a proposal», Bruegel, Brussels
6. Haas R., Lelyveld I., (2014), «Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the perfect storm?», J. Money Credit Bank, 46
7. Zografakis S., Sarris A., (2015), «The distributional consequences of the stabilization and adjustment policies in Greece during the crisis, with the use of a multisectoral computable general equilibrium model», Working Paper 196, Τράπεζα της Ελλάδος, Αύγουστος
8. European Banking Authority (2015), «Supervisory Convergence Report», (<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/950548/Supervisory+convergence+report.pdf>) (Ανάκτηση 05/03/2016)

Κεφάλαιο 5^ο

Μελέτη Περίπτωσης: Η Αναδιάρθρωση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.)

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η περίπτωση αναδιάρθρωσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Μελετώνται τα βασικά οικονομικά στοιχεία της και μέσα από την μελέτη τους, μαζί με την βοήθεια δύο συγκεκριμένων οικονομικών δεικτών και των αποτελεσμάτων των stress tests και με βάση το τροποποιημένο πλάνο αναδιάρθρωσης γίνεται ανάλυση των βασικών μεγεθών της.

5.1 Κεφαλαιακή Επάρκεια & Διαχείριση Κινδύνου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (2015)

Ο κίνδυνος της αγοράς άπτεται της ύπαρξης ενός χαρτοφυλακίου προϊόντων, με το χρονικό του ορίζοντα να χαρακτηρίζεται ως βραχύς. Ο χαρακτηρισμός αυτός αποδίδεται μιας και τέτοιο είναι το χρονικό διάστημα που απαιτείται προκειμένου είτε να πουληθεί είτε να κλείσει μια θέση με προθεσμιακή πράξη. Πέραν όμως της βραχύτητας του χαρτοφυλακίου, ο κίνδυνος της αγοράς συνδέεται και με ένα χαρτοφυλάκιο επενδύσεων (investment portfolio), με το χρονικό ορίζοντα του χαρτοφυλακίου αυτού να είναι μεγαλύτερος από ότι πριν (μήνες αντί ημερών). Παράλληλα και ο χρόνος εντός του οποίου αναμένεται να επιτευχθεί η επιλεγμένη επενδυτική στρατηγική ή το διάστημα εντός του οποίου επιμετρείται η απόδοση ενός διαχειριστή επενδύσεων, είναι μεγαλύτερος. Η διαδικασία προσμέτρησης του κινδύνου ενός χαρτοφυλακίου είναι δυνατόν να οδηγήσει σε³⁴:

- Εφαρμογή ορίων στη διαπραγμάτευση αξιόγραφων, το οποίο εξαρτάται από το ύψος του κινδύνου.
- Καλύτερη κατανομή των κεφαλαίων που διαθέτει ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός, ανάλογα με την επένδυση που επιθυμεί να πραγματοποιήσει.
- Πληρέστερη ενημέρωση και πληροφόρηση της διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος, συγκριτικά με τον κίνδυνο και την έκθεση σε αυτόν των διαπραγματευτών.
- Καλύτερη ρύθμιση της αγοράς, διαμέσου της οριοθέτησης κανόνων που σχετίζονται με την κεφαλαιακή επάρκεια.

³⁴ Συριόπουλος Κ., (2000), «Στρατηγική Τραπεζών – Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου», Τόμος Α', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

Επίσης, ο κίνδυνος της αγοράς ουσιαστικά πηγάζει από την ανασφάλεια αλλά και την αβεβαιότητα που μπορούν να δημιουργήσουν οι μεταβολές των επιτοκίων, των χρηματιστηριακών τιμών, των ισοτιμιών συναλλάγματος και σε γενικές γραμμές, των ποικίλων παραμέτρων που μπορούν να επηρεάσουν την αγορά. Ο κίνδυνος ουσιαστικά εμφανίζεται όταν πραγματοποιείται η όποια ανταλλαγή στοιχείων ανάμεσα στο ενεργητικό και στο παθητικό, ως συνέπεια των μεταβολών που εντοπίζονται στα επιτόκια, στις τιμές του συναλλάγματος, αλλά και σε όλες τις άλλες τιμές των περιουσιακών στοιχείων.

Πέραν όμως του κινδύνου της αγοράς, υπάρχει και ο πιστωτικός κίνδυνος, ο οποίος έχει και την πλέον προφανή μορφή στον χρηματοπιστωτικό τομέα, μιας και οι ζημιές που μπορεί να προκαλέσει είναι και οι πιο σημαντικές. Πιο συγκεκριμένα, ένα πιστωτικό ίδρυμα είναι εφικτό να οδηγηθεί με μεγαλύτερη ευκολία σε υψηλά επίπεδα αφερεγγυότητας, κάνοντας την επιλογή ενός μικρού αριθμού βασικών της πελατών. Ο κίνδυνος αυτός σχετίζεται με την πιθανότητα που υπάρχει, δάνεια που χορήγησε το πιστωτικό ίδρυμα, να μην είναι εφικτό να αποπληρωθούν, ή ακόμη και να μεταβληθεί και η ποιότητα των επενδύσεων που έχει κάνει το πιστωτικό ίδρυμα, με συνέπεια την απώλεια της περιουσίας του ίδιου του πιστωτικού ιδρύματος στην εσχάτη των περιπτώσεων.

Έμφαση θα πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός πως, ο πιστωτικός κίνδυνος περιορίζεται και εντοπίζεται μόνο στον κίνδυνο που μπορεί να δημιουργηθεί από δανειολήπτες που δεν αποπληρώνουν το δάνειό τους, αλλά μπορεί να προκύψει και από τον κίνδυνο καθυστερημένης αποπληρωμής του εκάστοτε δανείου. Ακόμη και η καθυστέρηση επομένως αυτή μπορεί να προκαλέσει σημαντική ζημιά στο πιστωτικό ίδρυμα, μιας και η όποια επιδείνωση της κατάστασής του συνεπάγεται και την άμεση αντίδραση των κεφαλαιαγορών, οι οποίες και θα προβούν στη διατήρηση των επιτοκίων χρέους σε υψηλότερα επίπεδα, μειώνοντας την τιμή της μετοχής του πιστωτικού ιδρύματος ενώ παράλληλα μπορούν να προβούν και σε μια υποβάθμιση ως προς την αξιολόγηση της ποιότητας του χρέους του κάνοντας τον δανεισμό του ακόμα ακριβότερο. Το αποτέλεσμα αυτόν θα πρέπει να είναι, οι διοικήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων να διατηρούν μια λογική, ως προς τη ρευστότητα των περιουσιακών τους στοιχείων κατανομή ενώ παράλληλα, θα πρέπει να αξιολογούν επαρκώς και τον όποιο κίνδυνο περί αθέτησης τήρησης των υποχρεώσεων, που αναλαμβάνουν οι δανειολήπτες των κεφαλαίων.

Κατά συνέπεια, για την επίτευξη της βέλτιστης δυνατής προστασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ως προς την εμφάνιση πιστωτικών κινδύνων, θα πρέπει να σχεδιάζονται και να ακολουθούνται οι εξής τρεις (3) κύριες πολιτικές δράσεις, οι οποίες και σχετίζονται με:

- τη διατήρηση μιας υψηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης

- την άριστη γνώση επί των στοιχείων και των υποθέσεων που αφορούν το δανειολήπτη
- τις ακριβείς διαδικασίες που σχετίζονται με την παρακολούθηση και τη συλλογή των χρηματικών καταβολών των δανείων.

Για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, θα πρέπει να υιοθετούνται τρεις (3) βασικές αρχές, οι οποίες και θα εμπεριέχουν χαρακτηριστικά επί των χορηγούμενων δανείων σχετικά με την τελική τους επιλογή, τον περιορισμό του ύψους τους, αλλά και τη διαφοροποίησή τους. Εντός των πιστωτικών ιδρυμάτων συνυπάρχουν οι τρεις (3) αυτές αρχές, εντούτοις, παρά τη σημαντικότητα στην τήρησή τους, αλλά και την αναγκαιότητα που υπάρχει να τηρούνται απαρέγκλιτα, καθίστανται ακόμη και σήμερα ανεπαρκείς.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ο πιστωτικός κίνδυνος αντανακλά επίσης την πιθανότητα που υπάρχει περί μη αποπληρωμής του δανείου από το δανειολήπτη ή και την καθυστέρηση αποπληρωμής και εξόφλησης αυτού στις περιόδους που έχουν καθοριστεί με την υπογραφή της σύμβασης. Είτε όμως στη μια περίπτωση είτε στην άλλη, υπάρχει μια μείωση της παρούσας αξίας των στοιχείων του ενεργητικού για το πιστωτικό ίδρυμα, δημιουργώντας καίριο πρόβλημα ως προς τη φερεγγυότητά του. Πρακτικά, η όποια χορήγηση ενός δανείου προς κάποιον πιστωτή, αυξάνει και την πιθανότητα εμφάνισης του πιστωτικού κινδύνου, σε δυο (2) βασικές περιπτώσεις. Η πρώτη περίπτωση αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες, όλα τα οικονομικά δεδομένα ή ορισμένες εταιρείες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, προτείνουν την υποβάθμιση της φερεγγυότητας του πιστούχου. Η δεύτερη περίπτωση σχετίζεται με το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο που μπορεί να διαθέτει το πιστωτικό ίδρυμα και το οποίο να εμφανίζει υψηλή έκθεση σε δανεισμό προς έναν συγκεκριμένο πιστούχο ή σε ένα group εταιρειών, που μπορεί να ανήκουν στον ίδιο επιχειρηματικό όμιλο. Παρόμοιο πρόβλημα δύναται να δημιουργηθεί και στην περίπτωση κατά την οποία υπάρχει υψηλή έκθεση κινδύνου σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους και τομείς της οικονομίας, ή ακόμη και σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Στην περίπτωση κατά την οποία, τα επιχειρηματικά κέρδη αυτού που προβαίνει στη λήψη του δανείου μειωθούν, τότε δημιουργείται άμεσα μεγάλη πιθανότητα για το πιστωτικό ίδρυμα να κληθεί να αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο της πιθανής αθέτησης συμφωνίας αποπληρωμής του δανείου³⁵.

³⁵ Matthew K., Thompson J., (2008), «The Economics of Banking», Second Edition, Wiley Publications

Μελετώντας τον πιστωτικό κίνδυνο όχι σε πρακτικό αλλά σε θεωρητικό επίπεδο, αυτός μπορεί να θεωρηθεί ως μια υποπερίπτωση του «κινδύνου του αντισυμβαλλόμενου (counterparty risk)». Ένας τέτοιος κίνδυνος συνδέεται με την πιθανότητα που μπορεί να παρουσιασθεί από τη μη τήρηση των όρων που υπάρχουν σε ένα συμβόλαιο, από έναν εκ των δυο (2) αντισυμβαλλόμενων, που έχουν υπογράψει το συμφωνητικό αυτό. Η πλέον όμως κλασική εκδοχή του πιστωτικού κινδύνου γεννάται από το δανεισμό κεφαλαίου, είτε σε ιδιώτες, είτε σε εταιρείες, είτε ακόμη και σε πιστωτικά ιδρύματα και κυβερνήσεις άλλων χωρών, με τον αντισυμβαλλόμενο να μην μπορεί να καταβάλλει αφενός τους τόκους που δημιουργούνται από το δάνειο αυτό και αφετέρου να μην μπορεί να επιστρέψει και το ίδιο το κεφάλαιο, όπως εμπεριέχει η αρχική συμφωνία. Υπάρχουν όμως και άλλες περιπτώσεις στις οποίες εμφανίζεται πιστωτικός κίνδυνος. Αυτές άπτονται περιπτώσεων όπου υπάρχουν συναλλαγές παραγώγων μεταξύ αντισυμβαλλόμενων, που ενδεχομένως να μην είναι σε θέση να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους, ή ακόμη και όταν πραγματοποιείται μια επένδυση σε χρεωστικούς τίτλους, των οποίων η αξία μπορεί να εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα ενός ή περισσότερων ομολόγων, που έχουν εταιρικό ή ιδιωτικό χαρακτήρα³⁶.

Ένας ακόμη κίνδυνος που υπάρχει είναι και ο λειτουργικός, ο οποίος και αναφέρεται στις απώλειες που ενδεχομένως να προκύψουν, ως συνέπεια της ανεπάρκειας συστημάτων και εσωτερικών ελέγχων, αλλά και από τυχόν ανθρώπινα σφάλματα, αποτυχίες της διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς επίσης και από δυσχέρειες που μπορεί να εμφανισθούν ανάμεσα σε βασικούς παράγοντες της διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος, όπως είναι οι μέτοχοι, τα στελέχη ή ακόμη και οι εκπρόσωποι των εργαζόμενων. Η κύρια πηγή εμφάνισης των προβλημάτων αυτών είναι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η αδυναμία για την ανάληψη της όποιας προληπτικής ενέργειας και δράσης όπου απαιτείται. Σημαντικό τμήμα του λειτουργικού κινδύνου καταλαμβάνει και ο τεχνολογικός κίνδυνος, ο οποίος μεταφράζεται στον πιθανό κίνδυνο από τη βλάβη ή κυρίως, την ανεπάρκεια των τεχνολογικών συστημάτων και της πληροφορικής, ως προς την προστασία τους και την αποτροπή δυσχερειών ενδογενούς χαρακτήρα ή από εξωτερικές κακόβουλες παρεμβάσεις. Τεχνολογικός όμως κίνδυνος υφίσταται και στην περίπτωση κατά την οποία προκύψουν σφάλματα σε διάφορες συναλλαγές ή ακόμη και σε έλλειψη στην πληροφόρηση των συστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων και στην επάρκεια των διαθέσιμων μέσων για τη μέτρηση του κινδύνου.

³⁶ Matthew K., Thompson J., (2008), «The Economics of Banking», Second Edition, Wiley Publications

Ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια ενός πιστωτικού ιδρύματος, αυτή αποτελεί ίσως την πλέον σημαντική μεταβλητή, μιας και καθορίζει το ελάχιστο επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων που απαιτείται να υπάρχουν, σε άμεση συνάρτηση με τα μη σταθμισμένα στοιχεία του Ενεργητικού, ως προς τον κίνδυνο. Η παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος, ως προς το βαθμό κάλυψης σε διάφορους αναμενόμενους ή μη κινδύνους, πραγματοποιείται με τη χρήση ενός Δείκτη, που αποτυπώνει και τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των ιδίων κεφαλαίων και του κινδύνου των στοιχείων του ενεργητικού του ιδρύματος. Η τιμή του Δείκτη αυτού κεφαλαιακής επάρκειας δεν θα πρέπει να είναι ποτέ πιο μικρή από 8%.

Για τον υπολογισμό του Δείκτη αυτού, που αποτελεί ένα κλάσμα, υπολογίζεται³⁷:

- Ο αριθμητής, ο οποίος είναι το κεφάλαιο και διακρίνεται σε δυο (2) βασικές κατηγορίες, το βασικό κεφάλαιο (Tier I) και τα συμπληρωματικά κεφάλαια (Tier II). Το βασικό κεφάλαιο θα πρέπει να αποτελεί τουλάχιστον το 50% του συνόλου των κεφαλαίων, ενώ το Tier II δεν θα πρέπει ποτέ να υπερβαίνει το 100% του Tier I.
- Ο παρονομαστής, ο οποίος και αποτελείτε από το άθροισμα των στοιχείων του ενεργητικού, σταθμισμένων ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο, προσθέτοντας τη στάθμιση ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο των στοιχείων εκτός του ισολογισμού, επιμετρώντας και τη μέτρηση του κινδύνου της αγοράς (RWA), συν τη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου.

Το βασικό κεφάλαιο Tier I αποτελείται από τις κοινές μετοχές, τις προνομιακές μετοχές και τα μετατρέψιμα ομόλογα, όπως επίσης και από τα μειοδοτικά δικαιώματα του πιστωτικού ιδρύματος προς πιθανά θυγατρικά του. Από την άλλη πλευρά, τα συμπληρωματικά κεφάλαια Tier II περιλαμβάνουν προβλέψεις για επισφαλή δάνεια καθώς επίσης και προνομιούχες μετοχές και μετατρέψιμα ομόλογα, τα οποία δεν μπορούν να εμπεριέχονται στο βασικό κεφάλαιο Tier I. Προκειμένου να υπάρχει επάρκεια επί των κεφαλαίων σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, θα πρέπει να ισχύουν ως κανόνες ταυτόχρονα, τα κάτωθι:

- i. Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας = $(\text{Tier I} + \text{Tier II}) / \text{RWA} > 8\%$
- ii. Δείκτης Βασικού Κεφαλαίου = $\text{Tier I} / \text{RWA} > 4\%$

Η ύπαρξη των κανόνων αυτών ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων έχει ως βασικό της στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητάς τους, αλλά και

³⁷ Συριοπούλος Κ., (2000), «Στρατηγική Τραπεζών – Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου», Τόμος Α', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενισχύοντας τα ιδρύματα αυτά και την ικανότητά τους να μπορούν να «απορροφούν» τις όποιες ζημιές εμφανίζουν, από τη στιγμή που θα υπάρξει η εκδήλωση ενός συστημικού ή μη κινδύνου.

Μελετώντας την περίπτωση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.), τόσο ως προς τη διαχείριση των κινδύνων που καλείται να αντιμετωπίσει όσο και ως προς την κεφαλαιακή της επάρκεια, θα πρέπει να σημειωθεί πως έχει συσταθεί μια (1) Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος αλλά και ολόκληρου του Ομίλου. Όλες οι μονάδες διαχείρισης κινδύνων του Ομίλου, αναφέρονται στη Διεύθυνση Ελέγχου και Δομής Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου και στη Διεύθυνση Διαχείρισης Χρηματοοικονομικών και Λειτουργικών Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου. Σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, αναφορικά με την Ε.Τ.Ε., αξίζει να σημειωθεί πρωτίστως πως, το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα δραστηριοποιείται τόσο στη λιανική τραπεζική αγορά όσο και στην επιχειρηματική. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο στην Ε.Τ.Ε. έχουν δημιουργηθεί δυο (2) διαφορετικές πιστωτικές πολιτικές, μια για κάθε κατηγορία χωριστά.

Σχετικά με την πιστωτική πολιτική που ασκείται στο χαρτοφυλάκιο της λιανικής τραπεζικής πώλησης, ο στόχος που υλοποιείται είναι διττός. Από τη μια πλευρά καθορίζονται τα διάφορα πιστοδοτικά κριτήρια αλλά και το πλαίσιο εντός του οποίου χορηγούνται τα χρηματοοικονομικά προϊόντα της λιανικής πώλησης και από την άλλη πλευρά συνδράμει στην ενίσχυση, στην κατεύθυνση, στην επίβλεψη της σωστής διαχείρισης του κινδύνου, αλλά και στην επίτευξη της επιθυμητής ισορροπίας ανάμεσα στον κίνδυνο και στην αναμενόμενη απόδοση. Επίσης, η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνου της Ε.Τ.Ε. συμμετέχει και εκείνη στην έγκριση της πολιτικής που ακολουθεί ολόκληρος ο Όμιλος, ώστε με τον τρόπο αυτό να μπορεί να παρακολουθεί και να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα και την εφαρμογή των τακτικών. Σε ετήσια βάση η πολιτική αυτή αναθεωρείται, έτσι ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται και να αντιλαμβάνεται πιο αποδοτικά, τις εξελίξεις που πραγματοποιούνται³⁸.

Η πιστωτική πολιτική που ακολουθεί η Ε.Τ.Ε. σχετικά με το χαρτοφυλάκιο που αφορά επιχειρήσεις, στοχεύει κυρίως στην εκπαίδευση και κατάρτιση των ίδιων των εργαζομένων της, προκειμένου να μπορούν να αναγνωρίσουν, να μετρούν, να εγκρίνουν, να παρακολουθούν και να συγγράφουν αναφορές σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο. Η πολιτική αυτή έχει σχεδιαστεί ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται σε όλα τα πρότυπα και σε όλα τα

³⁸ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

κανονιστικά πλαίσια, ενώ παράλληλα, λόγω των δυναμικών εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα στην αγορά, να μπορεί και να διενεργεί ορισμένες εξαιρέσεις, που θα πρέπει όμως να καταγράφονται και να σημειώνεται ταυτόχρονα πιθανή ημερομηνία αναθεώρησης αυτών των εξαιρέσεων. Τα κριτήρια που οριοθετεί η Ε.Τ.Ε., προκειμένου να χαρακτηρίσει ένα ή περισσότερα δάνειά της ως «καθυστερημένα», διακρίνονται σε δυο (2) κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα δάνεια τα οποία εμφανίζουν τουλάχιστον μια (1) ημέρα καθυστέρησης (past due), ενώ η άλλη κατηγορία περιλαμβάνει τα δάνεια (impaired) επί των οποίων έχει υπολογισθεί πρόβλεψη σε ατομικό επίπεδο, έχουν γίνει νομικές ενέργειες, παρουσιάζουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των ενενήντα (90) ημερών για επαγγελματικά και καταναλωτικά και εκατόν ογδόντα (180) ημέρες για στεγαστικά, ενώ και η πιθανότητα αθέτησης από την πλευρά του δανειολήπτη είναι πολύ μεγάλη.

Η Ε.Τ.Ε. θεωρεί αποτελεσματική τη διαχείριση των κινδύνων, ως βασικό παράγοντα για την ικανότητά της να αποφέρει σε βάθος χρόνου σημαντικές αποδόσεις προς τους μετόχους της και στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποιεί σημαντικό μέρος των πόρων της προκειμένου να αναβαθμίζει τις πολιτικές, τις μεθόδους και τις υποδομές της, ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τις διεθνείς πρακτικές, καθώς επίσης και με τις επιταγές της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία. Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων διαμορφώνει και εισηγείται στο Διοικητικό Συμβούλιο την στρατηγική ανάληψης κινδύνων και διαχείρισης των κεφαλαίων του Ομίλου σε ετήσια βάση. Επιπλέον, καθορίζει τις αρχές και εγκρίνει τις πολιτικές που θα πρέπει να διέπουν τη διαχείριση των αντιλαμβανόμενων κινδύνων και παρακολουθεί την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Η Επιτροπή από τις 19 Δεκεμβρίου 2013, αποτελείται από μη εκτελεστικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, τα οποία είναι τουλάχιστον τρία (3) στον αριθμό και στην πλειοψηφία τους είναι ανεξάρτητα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

Στις 30 Σεπτεμβρίου 2015, η λογιστική αξία του εμπορικού και επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου ανήλθε στα 18,819 δισεκατομμύρια ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 17,5% επί του συνόλου του Ενεργητικού του Ομίλου. Η λογιστική αξία των κρατικών ομολόγων ανήλθε σε 17,488 δισεκατομμύρια ευρώ ή αλλιώς, στο 92,9% του εμπορικού και επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου. Στις 30 Σεπτεμβρίου επίσης του ίδιου έτους, η λογιστική αξία των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και των εντόκων γραμματίων που κατείχε ο Όμιλος, ανερχόταν σε 3,9 δισεκατομμύρια ευρώ και αντιπροσώπευαν το 3,5% επί του συνόλου του Ενεργητικού του Ομίλου³⁹.

³⁹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015) «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

Αναφορικά με τα δάνεια που έχει χορηγήσει ο Όμιλος, αυτά διαμορφώνονται ως ακολούθως:

1. Τα στεγαστικά δάνεια περιλαμβάνουν δάνεια με σταθερά και κυμαινόμενα επιτόκια, που εξασφαλίζονται με περιουσιακά στοιχεία του δανειολήπτη και για το σύνολό τους σχεδόν έχει γίνει προσημείωση λόγω του μικρότερου κόστους έναντι της υποθήκης. Ο Όμιλος επίσης έχει προσφέρει επιδοτούμενα ή εγγυημένα δάνεια από το Ελληνικό Δημόσιο σε δανειολήπτες που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια.
2. Οι χορηγήσεις των πιστωτικών καρτών είναι εξασφαλισμένες.
3. Τα καταναλωτικά δάνεια προσφέρονται σε ιδιώτες με εξόφληση σε μηνιαίες δόσεις, με σκοπό τη χρηματοδότηση της αγοράς καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών. Ο Όμιλος παρέχει πιστωτικές διευκολύνσεις σε ιδιώτες, βάσει των οποίων εγκεκριμένοι πελάτες μπορούν να πραγματοποιούν αναλήψεις μέχρι το προσωπικό τους πιστωτικό όριο. Τα δάνεια αυτά δεν είναι εξασφαλισμένα, ενώ επίσης στα δάνεια αυτά συμπεριλαμβάνονται και τα δάνεια αγοράς αυτοκινήτων που αφορούν ιδιωτικής χρήσης οχήματα, τα οποία στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι εξασφαλισμένα με διακράτηση της κυριότητας του οχήματος μέχρι εξοφλήσεως. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες της Ε.Τ.Ε. ορίζουν την ολοκληρωμένη και επίσημη επαναξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου και του πλαισίου πιστοδότησης τουλάχιστον σε ετήσια βάση ή όποτε εμφανίζονται σημεία έγκαιρης προειδοποίησης. Ενδεικτικά σημεία έγκαιρης προειδοποίησης μπορεί να είναι η εξασθένιση της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου, η άστοχη οικονομική διαχείριση (υπερδανεισμός), η αρνητική πληροφόρηση της αγοράς, κλπ.
4. Τα δάνεια προς τις βιομηχανίες και τα ορυχεία περιλαμβάνουν χορηγήσεις κυρίως σε επιχειρήσεις που ανήκουν στους κλάδους της υφαντουργίας, τροφίμων και ποτών, χημικών και εξόρυξης μετάλλων. Τέτοια δάνεια εξασφαλίζονται με την ακίνητη περιουσία και με άλλα στοιχεία του Ενεργητικού των δανειοληπτών.
5. Τα δάνεια προς τους βιοτέχνες και τους επαγγελματίες της μικρής κλίμακας, είναι αυτά τα οποία χορηγούνται σε επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερα από πενήντα (50) άτομα και εξασφαλίζονται με περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας ή περιουσιακά στοιχεία των μετόχων της.
6. Τα δάνεια που χορηγούνται σε αμιγώς εμπορικές επιχειρήσεις, με την εξασφάλιση των αποθεμάτων ή των περιουσιακών στοιχείων των μετόχων της εταιρείας.
7. Τα δάνεια προς κατασκευή και αγορά ακινήτων χορηγούνται με σκοπό την υλοποίηση μεγάλης κλίμακας έργων υποδομής, τα οποία εκτελούνται από ιδιωτικές επιχειρήσεις για

δικό τους λογαριασμό ή για λογαριασμό του Δημοσίου. Τα δάνεια είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες.

8. Τα τουριστικά δάνεια χορηγούνται κυρίως σε επιχειρήσεις ανάπτυξης και διαχείρισης ξενοδοχειακών μονάδων και εξασφαλίζονται με εμπράγματα βάρη.
9. Τα δάνεια προς ναυτιλιακές εταιρείες χορηγούνται κυρίως για τη ναυπήγηση πλοίων και σε μικρότερο βαθμό, για την κατασκευή ναυπηγείων και την αγορά σκαφών και εξασφαλίζονται με εμπράγματα βάρη επί των σκαφών ή άλλα περιουσιακά στοιχεία και μελλοντικά έσοδα από τη χρήση των πλοίων.
10. Τα δάνεια προς το Δημόσιο και σε άλλους Δημόσιους Οργανισμούς, χορηγούνται προς την Ελληνική Κυβέρνηση, σε λοιπές κυβερνήσεις και προς τις δημόσιες υπηρεσίες και επιχειρήσεις.

Σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια του Ομίλου, στις 31 Δεκεμβρίου του 2012, ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας ήταν κάτω από το ελάχιστο όριο του 8% (αρνητικός 6,1%), λόγω της αναγνώρισης των ζημιών από τη συμμετοχή στο PSI, ενώ λαμβάνοντας υπ'όψιν και την ανακεφαλαιοποίηση της Ε.Τ.Ε., μέσω της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου κατά 9,756 δισεκατομμύρια ευρώ, που ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2013, μιας και η Ε.Τ.Ε. είχε λάβει το ποσό αυτό ως προκαταβολή το 2012, ο αναμορφωμένος Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας ανήλθε σε ποσοστό 9%.

5.2 Stress Tests Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (2011)

Σχετικά με τα «Stress Tests», ένα νέο εργαλείο για τη διαχείριση του χρηματοοικονομικού κινδύνου που δημιουργήθηκε, μπορούν να ορισθούν ως η διαδικασία της ταυτοποίησης και της διαχείρισης των καταστάσεων εκείνων που δύναται να προκαλέσουν ασυνήθιστα μεγάλες ζημιές και μεταβολές των στοιχείων του τραπεζικού ιδρύματος. Οι παράγοντες κινδύνου υφίστανται στην περίπτωση των «Stress Tests» μεγάλες μεταβολές και γίνεται χρήση μη γραμμικών μοντέλων, προκειμένου να υπολογισθεί η αξία του χαρτοφυλακίου που προκύπτει ως αποτέλεσμα. Η διαμόρφωση τυχόν δυσμενών σεναρίων μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε στηριζόμενη σε ιστορικά παρελθοντικά γεγονότα, είτε λαμβάνοντας υπόψη πιθανές εξελίξεις που άπτονται του πολιτικού και οικονομικού πλαισίου. Συμπερασματικά, η προσομοίωση αυτών των δυσμενών καταστάσεων αναφέρεται στη διαδικασία της αναγνώρισης των επιδράσεων που έχουν οι ακραίες και δυσμενείς αυτές

καταστάσεις και συνθήκες της αγοράς και της οικονομίας, σε παγκόσμιο επίπεδο. Καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία παρακολουθεί όλες τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στη διατραπεζική αγορά, με στόχο να προλαμβάνει δυσάρεστα γεγονότα και παράλληλα να διασφαλίζει πως τα πιστωτικά ιδρύματα θα τηρούν στα αποθεματικά τους, όλα εκείνα τα απαραίτητα κεφάλαια που απαιτούνται ενώ θα λαμβάνουν και όλα εκείνα τα μέτρα που είναι αναγκαία, προκειμένου να διατηρούν ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια⁴⁰.

Το 2011, διενεργήθηκε η πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης δυσάρεστων καταστάσεων, υπό την επίβλεψη και το συντονισμό της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA), με τη συνεργασία των εθνικών τοπικών αρχών, της Ευρωπαϊκής Κεντρική Τράπεζας (E.K.T.), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου. Ο κύριος σκοπός της διενέργειας της άσκησης αυτής προσομοίωσης ήταν να εξετασθεί πανευρωπαϊκά η φερεγγυότητα των ενενήντα ενός (91) πιστωτικών ιδρυμάτων που έλαβαν μέρος, σε υποθετικές και ακραίες καταστάσεις και υπό την προϋπόθεση της ύπαρξης ορισμένων περιοριστικών συνθηκών. Σε γενικό επίπεδο, τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν, επικεντρώνονται σε δυο (2) βασικές συνισταμένες: αφενός στο όριο αναφοράς και αφετέρου στο ύψος του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας. Το όριο αναφοράς διαμορφώθηκε στο 5%, ενώ ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας προσδιορίστηκε ως το πηλίκο των Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1), προς τα Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Tier 1).

Αναφορικά με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.) και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη συμμετοχή της στο «Stress Test» που διενεργήθηκε, μπορούν να εξαχθούν τα ακόλουθα⁴¹:

1. Η επίπτωση που μπορεί να έχει η υιοθέτηση ιδιαίτερα δυσμενών σεναρίων, επί του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος, διαμόρφωσε το Δείκτη των Κύριων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1 σε 7,7%, μειωμένο κατά 4,2%, έναντι του 2010. Θα πρέπει να σημειωθεί πως στο αποτέλεσμα αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται διάφορες γενικές προβλέψεις που έγιναν, αλλά ούτε και τυχόν μελλοντικές αντισταθμιστικές ενέργειες, στις οποίες ενδεχομένως να προχωρήσει η Ε.Τ.Ε. ώστε να βελτιωθούν τα κεφάλαια της.
2. Ο Δείκτης των Κύριων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1, ξεπέρασε σημαντικά το όριο του 5% που είχε οριοθετηθεί από την Επιτροπή και θα συνέχιζε να τον υπερβαίνει ακόμη

⁴⁰ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

⁴¹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2014), «Ομιλός και Τράπεζα – Εξαμηνιαία Οικονομική Έκθεση Περιόδου από 1^η Ιανουαρίου έως 30 Ιουνίου 2014», Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

και εάν δεν λαμβανόταν υπόψη η κρατική κεφαλαιακή ενίσχυση των 350 εκατομμυρίων ευρώ, που δόθηκε στην Ε.Τ.Ε. από το Ελληνικό Δημόσιο.

3. Η Ε.Τ.Ε. επίσης, επιτυγχάνει την κάλυψη του ποσού των ελαχίστων κεφαλαίων που έχουν τεθεί ως σημείο αναφοράς, σχετικά με το λόγο πραγματοποίησης αυτής της άσκησης προσομοίωσης. Η πολιτική που έχει ακολουθηθεί αναφέρει πως, θα συνεχίσει να προβαίνει στη διασφάλιση της διατήρησης των απαραίτητων επιπέδων κεφαλαίων, ενώ επίσης λαμβάνει και όλες τις απαραίτητες εκείνες επιχειρηματικές αποφάσεις, όπως επίσης και προχωράει και στον προγραμματισμό των απαιτούμενων ενεργειών, που αποσκοπούν στην περαιτέρω ενίσχυση των κεφαλαίων της. Οι ενέργειες στις οποίες και προχώρησε η Ε.Τ.Ε. με σκοπό την ενίσχυση των κεφαλαίων της, ήταν:

- Χρήση των γενικών προβλέψεων ύψους 304 εκατομμυρίων ευρώ.
- Εξαγορά του 49,90% του μειοψηφικού πακέτου της εταιρείας επενδύσεων χαρτοφυλακίου CPT.
- Διάθεση τμήματος της θυγατρικής της Ε.Τ.Ε. στην Τουρκία, της Finansbank A.S., η οποία και συνεισέφερε στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου. Στις 22 Δεκεμβρίου 2015 με δελτίο τύπου, η Ε.Τ.Ε. ανακοινώνει ότι συμφώνησε στην πώληση του 99,81% των μετοχών της Finansbank A.S. στην Εθνική Τράπεζα του Κατάρ (Q.N.B.) έναντι συνολικού τιμήματος 3,6 δισεκατομμυρίων ευρώ.

5.3 Οικονομική Κατάσταση Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (2015)

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, επωφελείται από τους ισχυρούς δεσμούς που διατηρεί, με μια ευρεία πελατειακή βάση, στην οποία και συμπεριλαμβάνονται πελάτες τόσο λιανικού όσο και εταιρικού χαρακτήρα, ενώ παράλληλα έχει επιτύχει να αναπτυχθεί περαιτέρω διαμέσου της στρατηγικής επικέντρωσης, προωθώντας παράλληλα και την τραπεζική τεχνολογική καινοτομία. Η τεχνολογία αυτή προωθείται και μέσω της ανάπτυξης της ηλεκτρονικής πλατφόρμας «i-Bank», όπου με τη στρατηγική εστίασης που εφαρμόζει ο Όμιλος, έχει επιτύχει την καθιέρωσή τους ως έναν εκ των μεγαλύτερων σήμερα στην Ελλάδα. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί πως μετά την επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων (Capital Controls), εκδόθηκαν περί τις 600.000 νέες χρεωστικές κάρτες, ανοίχθηκαν περί τους 130.000 ηλεκτρονικούς λογαριασμούς, ενώ αυξήθηκε και ο όγκος των

ηλεκτρονικών συναλλαγών, περισσότερο από 100% το χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος 2014 – Σεπτέμβριος 2015⁴².

Ο Όμιλος της Ε.Τ.Ε. διατηρεί μια σταθερή κύρια καταθετική βάση και είναι συγκριτικά με τα υπόλοιπα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα λιγότερο εξαρτημένος από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Παρά την επιδείνωση της ρευστότητας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και του μεγέθους των προθεσμιακών καταθέσεων, ο προσαρμοσμένος Δείκτης των Δανείων προς τις Καταθέσεις διαμορφώθηκε στο 103,4%, για το 2015, ενώ συνολικά στην Ελλάδα το ίδιο έτος η μέση τιμή του αντίστοιχου δείκτη ήταν 94,3%. Οι εκροές των καταθέσεων, σε συνδυασμό με την επακόλουθη πίεση από την πλευρά της διατραπεζικής αγοράς και τις αυξημένες υποχρεώσεις των νοικοκυριών, οδήγησαν στην αυξημένη χρηματοδοτική εξάρτηση από το Ευρωπαϊκό Σύστημα, κατά τη διάρκεια των εννέα (9) μηνών, έως και τον Ιούλιο του 2015, από την οποία και το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά το μηχανισμό «ELA», μιας και έπαυσε να δέχεται τους ελληνικούς τίτλους ως αποδεκτές εξασφαλίσεις για παροχή ρευστότητας. Ωστόσο, συγκριτικά, ο Όμιλος διατηρεί τη χαμηλότερη έκθεση στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα, μεταξύ των ανταγωνιστών του, η οποία ανερχόταν για το 2015 σε 16,3% επί του συνολικού Ενεργητικού. Αντίστοιχα η έκθεση του Ομίλου στο μηχανισμό του ELA, ανήλθε μέσα στο 2015, σε 15,6 δισεκατομμύρια ευρώ, μειωμένη κατά 2,1 δισεκατομμύρια ευρώ, σε σχέση με τον Ιούνιο του 2015, αποτελώντας το μικρότερο μέγεθος έναντι των άλλων συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων (4) ετών, ο Όμιλος προέβη σε μια συστηματική και στρατηγικά εστιασμένη προσπάθεια ώστε να μειώσει όλα του τα κόστη, επιτυγχάνοντας σωρευτική μείωση των εγχώριων εξόδων του κατά 33,4%, έως το τέλος του 2014, έναντι των εξόδων ποσού 1,6 δισεκατομμυρίων ευρώ, που παρουσίαζε το 2011. Το αποτέλεσμα αυτό επιτεύχθη κυρίως εξαιτίας λόγω των προγραμμάτων εθελούσιας εξόδου που πραγματοποίησε ο Όμιλος, της μείωσης των υπερωριών, της βελτιστοποίησης των γενικών και διοικητικών εξόδων, αλλά και λόγω του ανασχεδιασμού των λειτουργικών διαδικασιών που επιτελεί το πιστωτικό ίδρυμα.

Πέραν των δραστηριοτήτων του στην Ελλάδα, ο Όμιλος της Ε.Τ.Ε. διατηρεί και μια πολύ σημαντική παρουσία στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπου κατέχει σημαντικές και εδραιωμένες θέσεις, τόσο στην Αγορά της Βουλγαρίας, όσο και σε αυτές της Σερβίας και των Σκοπίων. Παράλληλα ο Όμιλος έχει παρουσία και σε χώρες όπως είναι η

⁴² Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

Κύπρος, η Αλβανία και η Ρουμανία, με τα καταστήματά της συνολικά να ανέρχονται σε 1.200, δίνοντας πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, σε περισσότερους από 110 εκατομμύρια ανθρώπους. Με εξαίρεση τα καταστήματα που διαθέτει στη Ρουμανία, όλο το υπόλοιπο δίκτυό της είναι αυτοχρηματοδοτούμενο, ανεξάρτητο και πλήρως κεφαλαιοποιημένο. Αυτό επετεύχθη χάριν στις προσπάθειες που κατεβλήθησαν για την αναδιάρθρωση, με στόχο να μην απαιτείται η οποιαδήποτε εξάρτηση των θυγατρικών από τον Όμιλο, κυρίως χρηματοδοτικής μορφής. Η κίνηση αυτή ήταν εξαιρετικά σημαντική, μιας και το 2015 η κερδοφορία των θυγατρικών εταιρειών του Ομίλου έφτασε τα 16 εκατομμύρια ευρώ.

Επανερχόμενοι στο ζήτημα των εγχώριων δραστηριοτήτων και ειδικότερα στο θέμα των δανείων σε καθυστέρηση, όσα ανήκουν σε εκείνη την κατηγορία που είναι άνω των ενενήντα (90) ημερών, αυτά συνολικά ανήλθαν σε 495 εκατομμύρια ευρώ, το τρίτο τρίμηνο του 2015, από 133 εκατομμύρια ευρώ που ήταν το δεύτερο τρίμηνο του ίδιου έτους σε επίπεδο Ομίλου, αντικατοπτρίζοντας κατά κύριο λόγο τη σημαντική αύξηση του εν λόγω δείκτη στην Ελλάδα για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα, όπου από 41 εκατομμύρια ευρώ το δεύτερο τρίμηνο, έφτασε στα 406 εκατομμύρια ευρώ στο τρίτο τρίμηνο. Η βασική αιτία διαμόρφωσης της κατάστασης αυτής είναι η παρατεταμένη τραπεζική αργία και η εισαγωγή των ελέγχων στα πιστωτικά ιδρύματα που έλαβε χώρα από τον Ιούλιο του 2015 και μέχρι σήμερα. Παρά την παροδική και σταδιακή κλιμάκωση του εν λόγω δείκτη, η Ε.Τ.Ε. διατηρεί το χαμηλότερο προσαρμοσμένο δείκτη δανείων σε καθυστέρηση άνω των ενενήντα (90) ημερών, που διαμορφώθηκε στο 33,8% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου για τους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015.

Οι εγχώριες προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο ανήλθαν σε 232 εκατομμύρια ευρώ, στους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015, αποτυπώνοντας τη μεγάλη επιδείνωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος τους έξι (6) πρώτους μήνες του 2015. Αντίστοιχα, το κόστος του πιστωτικού κινδύνου παραμένει σε υψηλά επίπεδα (271μ.β.), λόγω του αυξημένου ρυθμού δημιουργίας ανοιγμάτων σε καθυστέρηση, κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους. Η Ε.Τ.Ε. καταφέρνει να διατηρεί τον καλύτερο στον κλάδο προσαρμοσμένο δείκτη κάλυψης δανείων σε καθυστέρηση από προβλέψεις μείωσης δανείων και απαιτήσεων κατά πελατών, ο οποίος διαμορφώνεται στο 73,4%, σε σχέση με 63,1%, που ήταν η αντίστοιχη τιμή για το 2014.

Αναφορικά με τις χρηματοοικονομικές και τραπεζικές δραστηριότητες της Ε.Τ.Ε. στην Ελλάδα, αυτές διακρίνονται σε λιανική και επιχειρηματική τραπεζική, αλλά και σε επενδυτική τραπεζική. Συνολικά, οι εγχώριες δραστηριότητες αντιστοιχούν στο 66,3% των

υπολοίπων των δανείων και των απαιτήσεων κατά πελατών προ προβλέψεων απομείωσης και σε 64,2% των υπολοίπων των καταθέσεων στην Ελλάδα, έως και τις 30 Σεπτεμβρίου του 2015.

Πίνακας 1: Εγγώριες Δραστηριότητες Ε.Τ.Ε. (2014 – 2015)

2014				
	Προσαρμοσμένες Χορηγήσεις		Υποχρεώσεις προς πελάτες από καταθέσεις	
	Ποσό (εκατ. Ευρώ)	% του συνόλου	Ποσό (εκατ. Ευρώ)	% του συνόλου
Λιανική Τραπεζική	28.064	62,0%	34.857	79,5%
Επιχειρηματική & Επενδυτική Τραπεζική	16.429	36,3%	5.835	13,3%
Δημόσιος Τομέας	791	1,7%	3.160	7,2%
Σύνολο	46.284	100,0%	43.852	100,0%
2015 (Ιανουάριος - Σεπτέμβριος)				
	Προσαρμοσμένες Χορηγήσεις		Υποχρεώσεις προς πελάτες από καταθέσεις	
	Ποσό (εκατ. Ευρώ)	% του συνόλου	Ποσό (εκατ. Ευρώ)	% του συνόλου
Λιανική Τραπεζική	27.307	60,8%	28.926	80,7%
Επιχειρηματική & Επενδυτική Τραπεζική	16.961	37,7%	4.177	11,7%
Δημόσιος Τομέας	655	1,5%	2.723	7,6%
Σύνολο	44.923	100,0%	35.826	100,0%

(Πηγή: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 2015)

Η Ε.Τ.Ε. αποσκοπεί στην προσέλκυση εγχώριων λιανικών και επιχειρηματικών καταθέσεων μέσω:

- Του ευρύτατου εγχώριου δικτύου καταστημάτων
- Της άριστης εικόνας και φήμης που έχει στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού
- Της ευρείας γκάμας προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρει τα οποία και συνεχώς εμπλουτίζονται και βελτιώνονται ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες της πελατείας της

Σχετικά με τη λιανική τραπεζική, τα προϊόντα που προσφέρει η Ε.Τ.Ε., συνοψίζονται στις εξής κατηγορίες:

1. Προϊόντα Καταναλωτικής Πίστης

Κατά τη διάρκεια των πρώτων εννέα (9) μηνών του 2015, η Ε.Τ.Ε. επικεντρώθηκε στην αναδιάρθρωση του καταναλωτικού της χαρτοφυλακίου στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα, το χαρτοφυλάκιο αυτό των προϊόντων της, που αποτελείται από τα καταναλωτικά δάνεια και τις πιστωτικές κάρτες, να μειωθεί κατά 3,6%, υπολογιζόμενο σε 5,5 δισεκατομμύρια ευρώ, έναντι 5,7 δισεκατομμύρια ευρώ, που ήταν στις 31 Δεκεμβρίου του 2014.

2. Προϊόντα Στεγαστικής Πίστης

Ως συνέπεια της διαρκούς ύφεσης στην Ελλάδα από το 2008, οι τιμές των ακινήτων μειώθηκαν σωρευτικά, από το τρίτο τρίμηνο του 2008, έως και το δεύτερο τρίμηνο του 2015, κατά 41,1%. Τους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015, οι νέες χορηγήσεις ανήλθαν σε 45 εκατομμύρια ευρώ, σε σχέση με 29 εκατομμύρια ευρώ που ήταν το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014. Παρά τις δυσμενείς μακροοικονομικές συνθήκες, οι νέες χορηγήσεις διπλασιάστηκαν το 2014. Ο ρυθμός ανάπτυξης της Ε.Τ.Ε. το 2015 σημείωσε αύξηση σχεδόν 55%, σε σχέση με το 2014. Ο μέσος λόγος δανείου προς αξία εξασφάλισης των δανείων που εγκρίθηκαν τους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015, ανήλθε στο 55,2%, σε σχέση με το 53,8% το 2014. Ο δείκτης δόσης προς εισόδημα για την Ε.Τ.Ε., διαμορφώθηκε για τους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015, στο 23,2%, σε σχέση με το 24,1% το 2014. Τέλος, το ποσοστό έγκρισης δανείων στους εννέα (9) μήνες του 2015, ανήλθε στο 71%, υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο μέγεθος του 2014 που ήταν 63%. Αυτό συνέβη λόγω της υψηλότερης ποιότητας των αιτήσεων που υποβλήθηκαν, αλλά και του καλύτερου ελέγχου από την πλευρά της Ε.Τ.Ε., στο αρχικό στάδιο των αιτημάτων.

Το δανειακό χαρτοφυλάκιο των στεγαστικών δανείων προ προβλέψεων απομείωσης ανήλθε σε 17,7 δισεκατομμύρια ευρώ, το 2015, έναντι 18,2 δισεκατομμύρια ευρώ στο 2014. Τους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015, τα δάνεια σε καθυστέρηση άνω των ενενήντα ημερών (90), συνέχισαν να αυξάνονται, από 29,1% το Δεκέμβριο του 2014, σε 32,3%, το Σεπτέμβριο του 2015. Επίσης, πάλι στους πρώτους εννέα μήνες του 2015, το ρυθμιζόμενο στεγαστικό χαρτοφυλάκιο της Ε.Τ.Ε., ανήλθε, κατόπιν προβλέψεων, σε 3,9 δισεκατομμύρια ευρώ, έναντι των 3,1 δισεκατομμυρίων ευρώ, που ήταν για το 2014. Η μέση διάρκεια του εν λόγω χαρτοφυλακίου ήταν 34 έτη, οκτώ (8) έτη περισσότερα από το μη ρυθμιζόμενο χαρτοφυλάκιο.

3. Διεύθυνση Πιστοδοτήσεων Μικρών Επιχειρήσεων

Η συγκεκριμένη Διεύθυνση διαχειρίζεται την παροχή πιστώσεων σε επαγγελματίες και σε μικρές επιχειρήσεις, που έχουν Κύκλο Εργασιών έως 2,5 εκατομμύρια ευρώ και συνολικούς κινδύνους έως ένα (1) εκατομμύρια ευρώ. Οι χορηγήσεις προς μικρές επιχειρήσεις, προ προβλέψεων απομείωσης της Ε.Τ.Ε., στις 30 Σεπτεμβρίου του 2015, ανερχόταν σε 3,98 δισεκατομμύρια ευρώ. Επίσης, κατά τη διάρκεια του 2015 και έως και τις 30 Σεπτεμβρίου, ο όγκος των νέων δανείων προς Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, έφτανε τα 123 εκατομμύρια ευρώ.

4. Διαχείριση Απαιτήσεων Λιανικής Τραπεζικής

Η αρμόδια αυτή Διεύθυνση συστήθηκε το 2010, ως μια ανεξάρτητη μονάδα για τη διαχείριση των πελατών της λιανικής με δάνεια σε καθυστέρηση, αποτελώντας ουσιαστικά μια κεντροποιημένη λειτουργία με ευθύνη διαχείρισης, από την πρώτη ημέρα καθυστέρησης έως και την οριστική διαγραφή των δανείων λιανικής τραπεζικής. Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2015, η εν λόγω Διεύθυνση διαχειριζόταν ένα χαρτοφυλάκιο που ανερχόταν στα 13,9 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ οι ρυθμίσεις που επιτέλεσε στο ίδιο χρονικό διάστημα ανήλθαν στα 1,10 δισεκατομμύρια ευρώ, 227 εκατομμύρια ευρώ και 122 εκατομμύρια ευρώ, αναφορικά με εισπράξεις από στεγαστικά, καταναλωτικά και μικρές επιχειρήσεις αντίστοιχα.

Πέραν της λιανικής τραπεζικής, η Ε.Τ.Ε. παρουσιάζει δραστηριότητα και στην επιχειρηματική και επενδυτική τραπεζική, με το πιστωτικό ίδρυμα να χρηματοδοτεί όλους τους τομείς της οικονομίας. Το 2015 έως και το Σεπτέμβριο, τα εγχώρια προσαρμοσμένα επιχειρηματικά δάνεια ανήλθαν σε 17,64 δισεκατομμύρια ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 39,3% επί του συνόλου των εγχώριων προσαρμοσμένων δανείων και απαιτήσεων έναντι

πελατών, ενώ τα δέκα (10) μεγαλύτερα ενήμερα δάνεια προς μη συνδεδεμένες επιχειρήσεις έφτασαν τα 2,57 δισεκατομμύρια ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 5,7%, επί του συνόλου του εγχώριου δανειακού χαρτοφυλακίου. Η χρηματοδότηση από την Ε.Τ.Ε. λαμβάνει κυρίως τη μορφή βραχυπρόθεσμων πιστωτικών ορίων και μεσοπρόθεσμων δανείων. Πέραν της παροχής χρηματοδοτήσεων, η Ε.Τ.Ε. υπεισέρχεται σε συμβατικές δεσμεύσεις, εκ μέρους των πελατών της, με τη μορφή ενέγγυων πιστώσεων και τραπεζικών εγγυητικών επιστολών, οι οποίες έφτασαν στα 3,4 δισεκατομμύρια ευρώ, για τους πρώτους εννέα (9) μήνες του 2015.

Οι τομείς στους οποίους, δραστηριοποιείται η Ε.Τ.Ε., σχετικά με την επιχειρηματική και επενδυτική της δραστηριότητα, είναι οι ακόλουθοι:

1. Χρηματοδότηση Ναυτιλίας

Έως και τις 31 Σεπτεμβρίου του 2015, το ναυτικό χαρτοφυλάκιο, το οποίο αφορά κυρίως χρηματοδοτήσεις πλοίων μεταφοράς χύδην φορτίου, ανήλθε στα 2,3 δισεκατομμύρια ευρώ, με τα χρηματοδοτικά ανοίγματα προς τη ναυτιλία να αντιπροσωπεύουν το 13,2% του εγχώριου προσαρμοσμένου επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου. Το χαρτοφυλάκιο της ναυτιλιακής χρηματοδότησης αποτελείται από διμερή και κοινοπρακτικά δάνεια σε ναυτιλιακούς ομίλους, οι οποίοι ασχολούνται με διαφοροποιημένες ναυτιλιακές δραστηριότητες, κυρίως ξηρού και υγρού φορτίου, σταθερού δρομολογίου και οχηματαγωγά πλοία.

2. Χρηματοδότηση Μεγάλων Έργων

Το χαρτοφυλάκιο μεγάλων έργων της Ε.Τ.Ε. περιλαμβάνει πιστοδοτήσεις σε μεγάλα έργα υποδομών, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, με κύρια περιοχή αυτή της Ευρώπης. Λόγω της υφιστάμενης οικονομικής συγκυρίας, υπήρξε μια περιορισμένη δραστηριότητα στο συγκεκριμένο τομέα, μιας και το συνολικό μέγεθος του συγκεκριμένου χαρτοφυλακίου μειώθηκε οριακά, στα 397 εκατομμύρια ευρώ, για το 2015, σε σχέση με 413 εκατομμύρια ευρώ που ήταν το 2014. Η ηθελημένη προσπάθεια απομόχλευσης της Ε.Τ.Ε., η οποία ξεκίνησε το 2011, αναφορικά με το διεθνές χαρτοφυλάκιο της, συνεχίστηκε και κατά την συγκεκριμένη περίοδο, από την 1^η Ιανουαρίου του 2014, έως και τις 30 Σεπτεμβρίου του 2015. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, δεν χορηγήθηκαν νέες πιστοδοτήσεις για έργα που πραγματοποιούνται ή επρόκειτο να πραγματοποιηθούν εκτός Ελλάδος, ενώ παράλληλα, η προσπάθεια μείωσης της έκθεσης της Ε.Τ.Ε. σε δάνεια χαμηλού περιθωρίου επιτοκίου, οδήγησε στην απομείωση του διεθνούς της χαρτοφυλακίου, κατά 28,2%. Κατά την ίδια

περίοδο επίσης, το εγχώριο χαρτοφυλάκιο δανείων, παρουσίασε μια σημαντική αύξηση κατά 59 εκατομμύρια ευρώ, μεταφρασμένο σε 45% αύξηση, έναντι το 2011. Η αύξηση αυτή του εγχώριου χαρτοφυλακίου οφείλεται κυρίως στις νέες τοποθετήσεις στους τομείς της ενέργειας και των συγχρηματοδοτούμενων έργων, ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

3. Χρηματοδοτική Μίσθωση

Η Ε.Τ.Ε. δραστηριοποιείται στη χρηματοδοτική μίσθωση γηπέδων και κτιριακών εγκαταστάσεων, μηχανολογικού και μεταφορικού εξοπλισμού, επίπλωσης και συσκευών, υπολογιστών, αλλά και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού. Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2015, το 72,2% των απαιτήσεων από τις χρηματοδοτικές μισθώσεις της Ε.Τ.Ε., προέρχονταν από τον τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου, το 16,7% από τη βιομηχανία και τη μεταλλουργία, το 10% από τον κατασκευαστικό κλάδο και τη διαχείριση ακινήτων και το 1,1% από τους λοιπούς κλάδους. Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2015, το τμήμα Leasing της Ε.Τ.Ε., παρουσίαζε ενεργητικό της τάξεως των 668 εκατομμύρια ευρώ, σε σύγκριση με 658 εκατομμύρια ευρώ, που ήταν στα τέλη του 2014. Οι ζημιές, για την περίοδο έως και τις 30 Σεπτεμβρίου 2015 ανέρχονταν σε 5,7 εκατομμύρια ευρώ, υπολογισμένες προ εξάλειψης ενδοεταιρικών συναλλαγών και υπολοίπων, υψηλότερες σε σχέση με την ίδια περίοδο για το έτος 2014, που ήταν 1,7 εκατομμύρια ευρώ.

5.4 Αναδιάρθρωση Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

5.4.1 Πλάνο Αναδιάρθρωσης

Στις 4 Δεκεμβρίου του 2015, με απόφασή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής της Ελλάδος, έκρινε ότι η χορήγηση συμπληρωματικής κρατικής ενίσχυσης ύψους 2,71 δισεκατομμυρίων ευρώ προς την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.), λαμβάνοντας υπ'όψιν το τροποποιημένο σχέδιο αναδιάρθρωσης, είναι σύμφωνη με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περί κρατικών ενισχύσεων. Κατά τη συνολική αξιολόγηση που διενήργησε ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Ε.Ε.Μ.) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στις 31 Οκτωβρίου του 2015, με σκοπό να εξετάσει εάν οι τέσσερις (4) συστημικές ελληνικές τράπεζες διαθέτουν επαρκή

κεφάλαια, διαπιστώθηκε κεφαλαιακό έλλειμμα ύψους 4,6 δισεκατομμυρίων ευρώ για την Ε.Τ.Ε.

Η Ε.Τ.Ε. κατάφερε να καλύψει συνολικά 1,8 δισεκατομμύρια ευρώ, από τις εν λόγω κεφαλαιακές της ανάγκες από ιδιώτες μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου με έκδοση νέων μετοχών, ποσό το οποίο και κρίθηκε επαρκές από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Ε.Ε.Μ.) για την κάλυψη του ελέγχου ποιότητας στοιχείων του Ενεργητικού και των κεφαλαιακών αναγκών, σύμφωνα με το βασικό σενάριο της συνολικής αξιολόγησης. Το επίπεδο των ιδιωτικών κεφαλαίων αποτελεί μια πολύ σοβαρή ένδειξη εμπιστοσύνης της αγοράς στην αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του πιστωτικού ιδρύματος. Επίσης, παρουσιάζει και το γεγονός ότι, οι συνεισφορές των κατόχων ομολόγων μειωμένης ή ακόμη και αυξημένης εξασφάλισης, δύναται να μειώσουν σημαντικά την ανάγκη χρησιμοποίησης των κεφαλαίων των φορολογουμένων, με σκοπό τη στήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ταυτόχρονη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Το υπόλοιπο των κεφαλαιακών αναγκών, ύψους 2,71 δισεκατομμυρίων ευρώ θα καλυφθεί με κρατική ενίσχυση, η οποία θα χορηγηθεί από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.). Η εν λόγω ενίσχυση θα λάβει τη μορφή συνδυασμού μετοχικού κεφαλαίου και υπό αίρεση μετατρέψιμων κεφαλαιακών μέσων. Η χρηματοδότηση θα παρασχεθεί από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (Ε.Μ.Σ.), στο πλαίσιο του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής που συμφωνήθηκε με την Ελλάδα, με χρηματοδότηση ύψους δέκα (10) δισεκατομμυρίων ευρώ, τα οποία διατίθενται για την κάλυψη δυνητικών κεφαλαιακών αναγκών του τραπεζικού τομέα. Εντός του πλαισίου αυτού, οι ελληνικές αρχές πρότειναν ορισμένες τροποποιήσεις στο σχέδιο αναδιάρθρωσης της Ε.Τ.Ε., το οποίο και είχε εγκριθεί από τον Ιούλιο του 2014.

Οι τροποποιήσεις αυτές, αφορούσαν την εμβάθυνση της επιχειρησιακής αναδιάρθρωσης του πιστωτικού ιδρύματος και την τροποποίηση ορισμένων προθεσμιών, ώστε να λαμβάνεται υπ' όψιν η μεταβολή της μακροοικονομικής κατάστασης του ιδρύματος, καθώς και η δέσμευση για περαιτέρω διάθεση μη βασικών στοιχείων του Ενεργητικού εκτός της Ελλάδος. Η Επιτροπή αντιλαμβανόμενη ότι, οι περισσότερες δυσκολίες της Ε.Τ.Ε. δεν οφείλονται στην ανάληψη υπέρμετρου κινδύνου αλλά στην αβεβαιότητα και τα γεγονότα που οδήγησαν, τον Αύγουστο του 2015, στη συμφωνία του 3^{ου} προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα έκρινε ότι τα μέτρα που προτείνονται στο αναθεωρημένο σχέδιο αναδιάρθρωσης επαρκούν, για να περιοριστούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού

που απορρέουν από την κρατική ενίσχυση και, ειδικότερα, δεν ζήτησε μείωση του μεγέθους των βασικών δανειοδοτικών δραστηριοτήτων της Ε.Τ.Ε. στην Ελλάδα⁴³. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή επαλήθευσε ότι η εισφορά κεφαλαίου από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.) μπορεί να χορηγηθεί ως προληπτική ανακεφαλαιοποίηση, κατά την έννοια της Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την ανάκαμψη και την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, και δεν απαιτείται η Ε.Τ.Ε. να τεθεί υπό καθεστώς εξυγίανσης. Ακόμα σύμφωνα και με ανακοίνωση της Εθνικής Τράπεζας την 22.7.2016 εξοφλήθηκαν ολοσχερώς και διαγράφηκαν οι τίτλοι εκδόσεως Εθνικής Τράπεζας που είχαν εκδοθεί με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν. 3723/2008. Ως εκ τούτου, μετά και την οριστική λήξη των εγγυήσεων αυτών, η Εθνική Τράπεζα δεν υπάγεται πλέον στις διατάξεις του ν.3723/2008 και παράλληλα έπαυσε η εκπροσώπηση του Ελληνικού Δημοσίου στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας.

5.4.2 Αναδιάρθρωση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος & Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Ε.Τ.Ε. τον Ιούλιο του 2014. Παρά τις θετικές ενδείξεις κατά τη διάρκεια του 2014, τα γεγονότα που οδήγησαν στη συμφωνία για το πρόγραμμα στήριξης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (Ε.Μ.Σ.) για την Ελλάδα, τον Αύγουστο του 2015, άλλαξαν σημαντικά την υπάρχουσα κατάσταση και τις προβλέψεις βάσει των οποίων είχαν εγκριθεί τα σχέδια αναδιάρθρωσης. Τον Οκτώβριο του 2015, ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Ε.Ε.Μ.) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ε.Κ.Τ.), διεξήγαγε συνολική αξιολόγηση των τεσσάρων (4) συστημικών ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να βεβαιωθεί για την επαρκή κεφαλαιοποίησή τους. Ωστόσο, σύμφωνα με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί κρατικών ενισχύσεων, οι πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις θα πρέπει, καταρχάς, να καλύπτονται από την αγορά ή και από άλλες ιδιωτικές πηγές. Εάν κάτι τέτοιο δεν αρκεί και το πιστωτικό ίδρυμα απαιτεί πρόσθετη κρατική ενίσχυση υπό τη μορφή εισφοράς κεφαλαίου, η στήριξη αυτή, για να χορηγηθεί θα πρέπει να εγκρίνεται βάσει των κανόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, περί κρατικών ενισχύσεων και βάσει ενός σχεδίου αναδιάρθρωσης⁴⁴.

⁴³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6255_el.htm (Ανάκτηση 26/03/2016)

⁴⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6255_el.htm (Ανάκτηση 26/03/2016)

Στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε συμπληρωματική κρατική ενίσχυση ύψους 2,71 δισεκατομμύρια ευρώ προς την Ε.Τ.Ε., όπως προβλέπεται από τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, με βάση τροποποιημένο σχέδιο αναδιάρθρωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα που έχουν ήδη εφαρμοστεί στο πλαίσιο του υφιστάμενου σχεδίου αναδιάρθρωσης του πιστωτικού ιδρύματος που είχε κατατεθεί τον Ιούλιο του 2014, επιπλέον εκείνων που προβλέπονται στο τροποποιημένο σχέδιο, θα επιτρέψουν στην Ε.Τ.Ε. να εξασφαλίσει τη χορήγηση πιστώσεων προς την ελληνική οικονομία, σύμφωνα με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στις 31 Οκτωβρίου 2015, κατά την αξιολόγηση που διενήργησε ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Ε.Ε.Μ.), διαπιστώθηκε κεφαλαιακό έλλειμμα ύψους 4,6 δισεκατομμυρίων ευρώ για την Ε.Τ.Ε. Ο Όμιλος κατόρθωσε να καλύψει συνολικά 1,8 δισεκατομμύρια ευρώ από τις εν λόγω κεφαλαιακές ανάγκες από ιδιώτες, από τους υφιστάμενους πιστωτές, μέσω εθελοντικής και υποχρεωτικής ανταλλαγής των τίτλων τους με νέες μετοχές, και από νέους επενδυτές, μέσω προσφορών στα διεθνή αλλά και στο ελληνικό χρηματιστήριο. Όπως συμφωνήθηκε στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, πριν από κάθε δημόσια εισφορά κεφαλαίου, σε μετοχές θα μετατρέπεται και το χρέος των ομολογιούχων που κατέχουν τίτλους μειωμένης ή αυξημένης εξασφάλισης και οι οποίοι δεν συμμετείχαν στην εθελοντική ανταλλαγή. Επιπλέον, ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Ε.Ε.Μ.) ενέκρινε επίσης πρόσθετα εσωτερικά κεφάλαια της Ε.Τ.Ε. ύψους 120 εκατομμύρια ευρώ, από τα θετικά αποτελέσματά της για το 3^ο τρίμηνο του 2015. Αυτό σημαίνει ότι η Ε.Τ.Ε. συγκέντρωσε επαρκή κεφάλαια από επενδυτές του ιδιωτικού τομέα για την κάλυψη του ελέγχου ποιότητας στοιχείων ενεργητικού και των κεφαλαιακών αναγκών, σύμφωνα με το βασικό σενάριο της συνολικής αξιολόγησης του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (Ε.Ε.Μ.). Το επίπεδο των ιδιωτικών κεφαλαίων αποτελεί ένδειξη της εμπιστοσύνης της αγοράς στην αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος. Επίσης δείχνει ότι οι συνεισφορές κατόχων ομολόγων μειωμένης και αυξημένης εξασφάλισης μπορούν να μειώσουν σημαντικά την ανάγκη χρησιμοποίησης των χρημάτων των φορολογουμένων για τη στήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ταυτόχρονη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Το υπόλοιπο των κεφαλαιακών αναγκών, που ανέρχονται σε 2,71 δισεκατομμύρια ευρώ, καλύφθηκαν με κρατική ενίσχυση, που χορηγήθηκε από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.) και έλαβε τη μορφή συνδυασμού μετοχικού κεφαλαίου και υπό αίρεση μετατρέψιμων κεφαλαιακών μέσων. Η χρηματοδότηση

παρασχέθηκε από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (Ε.Μ.Σ.), στο πλαίσιο του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής που συμφωνήθηκε με την Ελλάδα, με χρηματοδότηση ύψους δέκα (10) δισεκατομμύρια ευρώ, τα οποία διατέθηκαν για την κάλυψη των δυνητικών κεφαλαιακών αναγκών του χρηματοπιστωτικού κλάδου.

Σε αυτή τη βάση, οι ελληνικές αρχές πρότειναν τροποποιήσεις του σχεδίου αναδιάρθρωσης της Ε.Τ.Ε., που είχε εγκριθεί τον Ιούλιο του 2014 συμπληρωματικά προς την ήδη υλοποιηθείσα εκτεταμένη αναδιάρθρωση. Οι αλλαγές αυτές περιλαμβάνουν την εμβάθυνση της επιχειρησιακής αναδιάρθρωσης της Ε.Τ.Ε. και την τροποποίηση ορισμένων προθεσμιών, ώστε να υπάρξει μέριμνα για την μεταβολή της μακροοικονομικής κατάστασής της, καθώς και η δέσμευση για περαιτέρω διάθεση μη βασικών στοιχείων του ενεργητικού εκτός Ελλάδος. Με την επιφύλαξη της έγκρισης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (Ε.Μ.Σ.), τα έσοδα από την πώληση αλλοδαπών περιουσιακών στοιχείων θα χρησιμοποιηθούν για την εξόφληση των υπό αίρεση μετατρέψιμων κεφαλαιακών μέσων που χορήγησε το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.).

5.4.3 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Finansbank

Αναφορικά με τους άξονες της στρατηγικής που θα εφαρμόσει η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.), κατόπιν της πώλησης της θυγατρικής της Finansbank στην Τουρκία, αυτή συνοψίζεται στα ακόλουθα:

1. Η Ε.Τ.Ε. θα χρηματοδοτήσει υγιείς επιχειρήσεις, καινοτόμες και με εξαγωγικό προσανατολισμό, με αιχμή τους κλάδους της ναυτιλίας, του τουρισμού, της ενέργειας και της αγροτικής παραγωγής. Εντός του 2016, προτίθεται να προσφέρει νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία προς τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, με απώτερο στόχο της, την τόνωση της ρευστότητάς τους και τη μείωση του κόστους δανεισμού.
2. Η Ε.Τ.Ε. θα προχωρήσει στην αναβάθμιση της λειτουργίας του πλαισίου της Εταιρικής Διακυβέρνησης, διαμέσου της ενίσχυσης του ελέγχου, της εποπτείας και της διαφάνειας, ούτως ώστε η διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος να αποτελέσει το βασικό πρότυπο περί χρηστής διακυβέρνησης.
3. Στοχεύει στην οικοδόμηση μιας νέας εταιρικής εμπιστοσύνης με επιχειρήσεις και με ιδιώτες πελάτες, καταδεικνύοντας την κοινωνική ευαισθησία στη διαχείριση των «καθυστερημένων» δανείων.

Το τίμημα για την πώληση της Finansbank στην Qatar National Bank, ανέρχεται στα 2,7 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ θα δοθούν και επιπρόσθετα εννιακόσια (900) εκατομμύρια δολάρια, προκειμένου να αποπληρωθεί δάνειο που έχει χορηγήσει η E.T.E. στη Finansbank. Το συνολικό αυτό ποσό που θα λάβει ο Όμιλος, είναι υψηλότερο από το μέσο όρο της τιμής της τρέχουσας στην χρηματοπιστωτική αγορά, με την πρακτική του όμως αξιολόγηση και θα κριθεί η τελική αποτελεσματικότητά του από τους τρόπους αξιοποίησης των κεφαλαίων στην ελληνική αγορά.

Μέσω της πώλησης της Finansbank, η διοίκηση της E.T.E. επιθυμεί να προχωρήσει στην υλοποίηση του σχεδίου αναδιάρθρωσης του Ομίλου και να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά τα κεφάλαια αυτά προς όφελος της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με την εκτιμωμένη επίδραση από την πώληση της Finansbank, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας θα αυξηθεί κατά 8% και θα διαμορφωθεί στο 24,6%. Επίσης, είναι σημαντικό ότι ο Δείκτης Δανείων προς Καταθέσεις, θα βελτιωθεί στο 96%, σε επίπεδο Ομίλου, σηματοδοτώντας τη δυνατότητα του πιστωτικού ιδρύματος να μπορέσει να διοχετεύσει νέα ρευστότητα στην πραγματική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, η προτεραιότητα της Διοίκησης της E.T.E. είναι η αποτελεσματική υλοποίηση της στρατηγικής, που έχει ως εξής:

- Χρηματοδότηση υγιών επενδυτικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε κλάδους με καινοτόμο και εξαγωγικό προσανατολισμό, που αξιοποιούν και διευρύνουν τα τεράστια συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Ελλάδα, από τη ναυτιλία και τον τουρισμό, έως και την ενέργεια, τον αγροτοδιατροφικό τομέα και τις νέες τεχνολογίες. Θα παρασχεθεί χρηματοοικονομική υποστήριξη παραγωγικών αλυσίδων αξίας, στον αγροτοδιατροφικό τομέα, τη ναυτιλία και σε άλλους τομείς. Προτεραιότητα θα δοθεί στη χρήση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων για την προώθηση των συνεργειών, τη διευκόλυνση της πρόσβασης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη μείωση του κόστους χρηματοδότησής τους για αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.
- Αναβάθμιση του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης της Ομίλου, σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τον Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας (E.M.E.), το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της Ελλάδος (Τ.Χ.Σ.Ε.) και την Τράπεζα Ελλάδος με στόχο, την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου, καθώς και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, της διαφάνειας και της λογοδοσίας.

- Οικοδόμηση μιας νέας εταιρικής σχέσης εμπιστοσύνης με τους μετόχους, τους πελάτες και την ίδια την ελληνική κοινωνία. Θα διαμορφωθεί μια σχέση στήριξης των υγιών παραγωγικών δυνάμεων της ελληνικής οικονομίας, τις οποίες προτίθεται να κινητοποιήσει και να στηρίξει. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί διαμέσου της ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης, παράλληλα με την επίδειξη κοινωνικής ευαισθησίας ως προς τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, καθώς και με τη διεύρυνση των υπηρεσιών των ηλεκτρονικών συναλλαγών, τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τις επιχειρήσεις με παράλληλη μείωση του κόστους εξυπηρέτησης.

Η πώληση της Finansbank αποτελεί μια σημαντική κίνηση για τη Διοίκηση του Ομίλου της Ε.Τ.Ε., μιας και μπορεί να χαρακτηριστεί ως υποστηρικτική και αναγκαία για την υλοποίηση του οράματος. Η απόκτηση της Finansbank εδραίωσε την Ε.Τ.Ε. ως έναν εκ των σημαντικότερων Ομίλων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και ως το μεγαλύτερο πιστωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα. Κατά την περίοδο της επένδυσης, η Ε.Τ.Ε. ωφελήθηκε από την ισχυρή κερδοφορία αυτής της εξαγοράς, μιας και στο σύνολό του, ο Όμιλος εμφάνισε κέρδος υψηλότερο από επτά (7) δισεκατομμύρια τουρκικές λίρες. Από το 2008 που συνέβαινε κάτι τέτοιο, υπολογίζοντας και τη μειωμένη κερδοφορία στην Ελλάδα, τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, η επένδυση αυτή αποτέλεσε το ξεκάθαρο πλεονέκτημα για την Ε.Τ.Ε. Η έξοδος από την επένδυση καθιστά την Ε.Τ.Ε., το πιστωτικό ίδρυμα με τον υψηλότερο Κεφαλαιακό Δείκτη στην αγορά.

Η πώληση της «Finansbank» θα διατηρήσει την Ε.Τ.Ε., το μοναδικό πιστωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα, με Δείκτη Δανείων προς Καταθέσεις, με τιμή μικρότερη της μονάδας, διαμορφωμένη στο 96%. Επιπρόσθετα θετικά στοιχεία από την πώληση αυτή είναι αφενός, το ύψος των κεφαλαιακών δεικτών της Ε.Τ.Ε. οι οποίοι και θα διαμορφωθούν σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και αφετέρου, θα διευκολυνθεί η αποπληρωμή των υψηλού κόστους ομολόγων του Πυλώνα ΙΙ (ομόλογα με εγγύηση Ελληνικού Δημοσίου που εισφέρονται ως ενέχυρο στο Ευρωσύστημα για άντληση ρευστότητας) και η μείωση της χρηματοδότησης μέσω ΕΛΑ, με άμεσο όφελος εκατό (100) εκατομμύρια ευρώ, σε ετήσια βάση.

Βιβλιογραφία 5^{ου} Κεφαλαίου

1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

2. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2014), «Ομίλος και Τράπεζα – Εξαμηνιαία Οικονομική Έκθεση Περιόδου από 1^η Ιανουαρίου έως 30 Ιουνίου 2014», Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
3. Συριόπουλος Κ., (2000), «Στρατηγική Τραπεζών – Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου», Τόμος Α', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
4. Matthew K., Thompson J., (2008), «The Economics of Banking», Second Edition, Wiley Publications
5. <https://www.nbg.gr/el/the-group/the-bank> (Ανάκτηση 26/03/2016)
6. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6255_el.htm (Ανάκτηση 26/03/2016)

Κεφάλαιο 6^ο

Συμπεράσματα – Προτάσεις

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης εργασίας και ακολούθως γίνονται προτάσεις οι οποίες θα βοηθήσουν όχι απλά στην διατήρηση της βιωσιμότητας της Εθνικής Τράπεζας αλλά και στην ουσιαστική περαιτέρω ανάπτυξη.

6.1 Συμπεράσματα

Τα προβλήματα που προκλήθηκαν στον ελληνικό χρηματοπιστωτικό κλάδο, κυρίως από την εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα κατά την αναδιάρθρωση κρατικού χρέους (PSI και PSI+) και την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, οδήγησαν στην διαμόρφωση του νέου χρηματοπιστωτικού χάρτη και στη δημιουργία τεσσάρων μεγάλων (4) συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία και απορρόφησαν όλα τα προϋπάρχοντα. Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα επηρεάστηκαν σημαντικά από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει το ελληνικό δημόσιο και τα οποία διαχέονται στο σύνολο της οικονομίας. Επίσης η παρατεταμένη αστάθεια της Ελλάδος οδήγησε στην απόσυρση από το τραπεζικό σύστημα μεγάλου όγκου καταθέσεων το οποίο ως συνέπεια οδήγησε στην επιβολή capital controls ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο εμφάνισης προβλημάτων ρευστότητας. Ο στόχος της αναδιάρθρωσης του χρηματοοικονομικού κλάδου ήταν να δημιουργηθεί ένα υγιές και σταθερό χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο θα εξασφαλίζει την απαραίτητη ρευστότητα στην οικονομία. Σημαντικό ρόλο στην αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα διαδραματίζει το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της Ελλάδος (Τ.Χ.Σ.Ε.), το οποίο ιδρύθηκε το 2010. Ο σκοπός του Τ.Χ.Σ.Ε. είναι η διατήρηση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, μέσω της ενίσχυσης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το Τ.Χ.Σ.Ε. ανακεφαλαιοποιεί τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, έχοντας πρωταγωνιστικό ρόλο στην αύξηση του μετοχικού τους κεφαλαίου⁴⁵.

Αναφορικά με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.), υπάρχει μια σειρά κινδύνων, που άπτονται της δραστηριότητας και της λειτουργία της, κίνδυνοι που σχετίζονται με τη γενικότερη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, με ενδογενή στοιχεία, καθώς και με την επιχειρηματική δραστηριότητα της εκτός Ελλάδος. Οι κίνδυνοι αυτοί μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

⁴⁵ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

1. Δημοσιονομική Κατάσταση της Ελλάδος

- Οι υφεσιακές πιέσεις και η αβεβαιότητα που απορρέει από τη δημοσιονομική κρίση της ελληνικής οικονομίας, έχουν αρνητική επίδραση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στα λειτουργικά αποτελέσματα και στην οικονομική κατάσταση του Ομίλου.
- Η χαμηλή ρευστότητα και η επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων στην Ελλάδα, είχαν σημαντικά δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία και στον τραπεζικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων και των προοπτικών του Ομίλου.
- Η ικανότητα της Ε.Τ.Ε. να δανειστεί στις κεφαλαιαγορές, έχει περιοριστεί σημαντικά και ο Όμιλος είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένος από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.) και την Τράπεζα της Ελλάδος, μέσω του ΕΛΑ, για τη χρηματοδότησή της. Ενδεχομένως λόγω της υφιστάμενης κατάστασης να υπάρξουν επιπτώσεις από τυχόν αλλαγές στον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ε.Κ.Τ.) και της Τράπεζας της Ελλάδος, σχετικά με τις αποδεκτές εξασφαλίσεις και την αποτίμησή τους, έναντι χρηματοδότησης, όπως είναι τα Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου και οι εγγυήσεις.
- Τυχόν υψηλές και συνεχιζόμενες εκροές καταθέσεων πελατών, είναι πιθανόν να αυξήσουν το κόστος της χρηματοδότησης του Ομίλου, από τη στιγμή που οι εκροές συνεχιστούν. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να έχει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στα λειτουργικά αποτελέσματα, στην οικονομική κατάσταση και στη ρευστότητα του Ομίλου.
- Ο Όμιλος ενδεχομένως να χρειαστεί πρόσθετα κεφάλαια και ρευστότητα, ως αποτέλεσμα των αλλαγών στο κανονιστικό πλαίσιο.
- Το κόστος δανεισμού της Ε.Τ.Ε., καθώς και η πρόσβαση σε ρευστότητα και κεφάλαια, ενδέχεται να επηρεαστεί αρνητικά και ενδεχομένως να υπάρξουν περαιτέρω σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις, από την οποιαδήποτε υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδος.
- Η ικανότητα της Ε.Τ.Ε. να συνεχίσει την επιχειρηματική της δραστηριότητα, ενδέχεται να εξαρτηθεί από παράγοντες εκτός του ελέγχου της, όπως είναι τα επίπεδα

χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα, τις εκροές καταθέσεων ή την ικανότητά της να πληροί τις προϋποθέσεις της ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας.

- Η επιδείνωση της αποτίμησης των περιουσιακών της στοιχείων, εξαιτίας των δυσμενών χρηματοοικονομικών συνθηκών, μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς τη μελλοντική κερδοφορία του Ομίλου.

2. Ανακεφαλαιοποίηση E.T.E. και Λήψη Κρατικής Ενίσχυσης

- Είναι πιθανόν μελλοντικά να επέλθουν περιορισμοί στη λειτουργική αυτονομία της E.T.E. και στις αποφάσεις που θα μπορεί να παρθούν, λόγω της λήψης της κρατικής ενίσχυσης, η εφαρμογή της οποίας ενδέχεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στα λειτουργικά αποτελέσματα και σαν συνέπεια στην οικονομική της θέση.
- Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της Ελλάδος (Τ.Χ.Σ.Ε.) ως βασικός μέτοχος, έχει συγκεκριμένα δικαιώματα σχετικά με τη λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος και μελλοντικά, είναι πιθανόν να αυξήσει τα δικαιώματα ψήφου που απορρέουν από τις μετοχές αλλά και τα δικαιώματα αγοράς μετοχών (warrants) που κατέχει στην E.T.E., γεγονός το οποίο μπορεί να καταλήξει σε περιορισμό της λειτουργικής ευελιξίας του Ομίλου.

3. Δραστηριότητες της E.T.E.

- Ο Όμιλος είναι ευάλωτος στις διαταραχές και στη μεταβλητότητα των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών
- Ο Όμιλος είναι εκτεθειμένος στον κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου
- Οι υφιστάμενες διακυμάνσεις και η αστάθεια των αγορών, έχουν επιφέρει σημαντικές ζημιές, στις εμπορικές και επενδυτικές δραστηριότητες του Ομίλου
- Η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση άνω των ενενήντα (90) ημερών, επηρέασε και ενδεχομένως να επηρεάσει μελλοντικά ακόμα περισσότερο τις δραστηριότητες του Ομίλου
- Οι διακυμάνσεις των επιτοκίων ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τα καθαρά έσοδα του Ομίλου από τόκους και επιπρόσθετα να έχουν και άλλες αρνητικές επιπτώσεις

- Επίσης, ο Όμιλος είναι εκτεθειμένος σε κινδύνους απάτης και παράνομων δραστηριοτήτων κάθε είδους, οι οποίοι εάν δεν αντιμετωπισθούν επιτυχημένα και εγκαίρως, μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην οικονομική κατάσταση, στα λειτουργικά αποτελέσματα, στην φήμη αλλά και στις προοπτικές του.

6.2 Προτάσεις

Οι προτάσεις που μπορούν να διατυπωθούν, σχετικά με τις διαδικασίες, τη λειτουργία, αλλά και την εξυγίανση του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, μπορούν να συνοψισθούν στα εξής⁴⁶:

1. Εξυγίανση του δανειακού χαρτοφυλακίου

Στην περίπτωση των νέων δανείων θα πρέπει η Ε.Τ.Ε. να είναι ιδιαίτερα προσεκτική για την αποφυγή δημιουργίας νέων επισφαλειών. Σε ό,τι αφορά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, απαιτείται η δημιουργία, αλλά κυρίως η χρήση, ενός τροποποιημένου νομικού πλαισίου, το οποίο θα διευκολύνει και θα επιταχύνει τη διαδικασία αναδιάρθρωσης του δανειακού χαρτοφυλακίου της Ε.Τ.Ε. και όχι μόνο. Αναφορικά με τα επιχειρηματικά δάνεια, θα ήταν δυνατόν να εξεταστεί η δημιουργία μιας «Fast Track» διαδικασίας, η οποία και θα προβλέπει την εξωδικαστική ρύθμιση των δανείων αυτών. Σχετικά με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των νοικοκυριών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα πιο αποτελεσματικό πλαίσιο, το οποίο θα επιτρέπει την ταχύτερη εκκαθάρισή τους, αντιμετωπίζοντας ωστόσο με την απαιτούμενη κοινωνική ευαισθησία, ειδικές κατηγορίες, όπως είναι τα δάνεια για πρώτη κατοικία, αλλά και τα δάνεια των ανέργων.

2. Μείωση της τιμολογιακής πολιτικής των καταθέσεων

Η επίτευξη κερδοφορίας για τα πιστωτικά ιδρύματα και πιο συγκεκριμένα για την Ε.Τ.Ε., είναι πιθανόν να επιτευχθεί, διαμέσου της μείωσης του κόστους κυρίως των προθεσμιακών καταθέσεων, με ταυτόχρονη ανάπτυξη των πωλήσεων σε προϊόντα

⁴⁶ Ζώης Α., Σαρακινός Ι., Μισερλής Π., (2013), «Το Νέο Τραπεζικό Τοπίο – Ρευστότητα, Χρηματοδότηση, Προοπτικές», Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων London School of Economics & Political Science, Ιούλιος

υψηλότερου περιθωρίου κέρδους τα οποία και αποφέρουν μεγαλύτερα κέρδη από προμήθειες.

3. Ριζική αναδιοργάνωση των εργασιών, διαμέσου:

- της ενίσχυσης της παρουσίας σε κερδοφόρες δραστηριότητες εντός κι εκτός Ελλάδος
- της αποχώρησης από ζημιογόνες δραστηριότητες, όπως μπορεί να είναι υπηρεσίες ή ακόμη και δίκτυα σε άλλες χώρες
- του εξορθολογισμού του δικτύου λιανικής πώλησης, των κεντρικών υπηρεσιών, την σωστή διανομή και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού αλλά και του επανασχεδιασμού των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων
- της επένδυσης σε νέες τεχνολογίες και ανάπτυξη των δυνατοτήτων προσέλκυσης και καλύτερης εξυπηρέτησης της πελατείας που προέρχονται από αυτές

4. Ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης και βελτιστοποίηση ρευστότητας

Άμεση ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης του Ομίλου, διαμέσου ενεργειών ενίσχυσης των κεφαλαίων του. Η αβεβαιότητα που υπάρχει στον τραπεζικό κλάδο, σε συνδυασμό με τη μεγάλη εκροή των καταθέσεων, είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης της Ε.Τ.Ε. διαμέσου του ΕΛΑ, κατά το 2015, η οποία και ανήλθε σε μέγιστο ύψος 17,6 δισεκατομμύρια ευρώ, τον Ιούνιο του ίδιου έτους. Ο στόχος της διοίκησης του Ομίλου θα πρέπει να είναι η μείωση ή ακόμη και η πλήρης αντικατάσταση της χρηματοδότησης του ΕΛΑ από άλλες πηγές, όσο γίνεται πιο άμεσα, ενώ παράλληλα, θα πρέπει να κινείται και προς την επιστροφή των καταθέσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας. Η διοίκηση της Ε.Τ.Ε. γνωρίζει πως, λόγω του σημαντικού μεριδίου που κατέχει στην αγορά, στην περίπτωση των καταθέσεων, μια τέτοια κίνηση επιστροφής τους, θα επιδιώξει να την εκμεταλλευτεί, συγκεντρώνοντας τουλάχιστον έξι (6) με επτά (7) δισεκατομμύρια ευρώ, με βάση τις προβλέψεις⁴⁷.

5. Επιλεκτική πιστωτική επέκταση

Η Ε.Τ.Ε., εκμεταλλευόμενη τα περιθώρια σε ρευστότητα και λαμβάνοντας υπ' όψιν πως ο προσαρμοσμένος Δείκτης των Δανείων προς τις Καταθέσεις στην Ελλάδα, είναι

⁴⁷ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

μικρότερος από 100%, φθάνοντας στο ποσοστό του 94,3%, το 2015, μπορεί να επιδιώξει μια αύξηση των χορηγήσεων, με την απαραίτητη όμως προϋπόθεση της ομαλοποίησης της οικονομικής κατάστασης στην Ελλάδα. Επίσης, η Ε.Τ.Ε. μπορεί να στραφεί και στις εκταμιεύσεις επιχειρηματικών δανείων, με υψηλότερα επιτοκιακά περιθώρια, αλλά και με καλύτερη ποιότητα χαρτοφυλακίου, το οποίο ως στρατηγική κίνηση είναι δυνατόν να οδηγήσει σε υψηλότερη κερδοφορία.

6. Βελτίωση των λειτουργικών δαπανών

Η βελτίωση των λειτουργικών δαπανών, πέραν της αναδιοργάνωσης και του εξορθολογισμού των εργασιών, εντοπίζεται κυρίως στον περιορισμό του μισθολογικού κόστους, το οποίο και μπορεί να προέλθει με τις ακόλουθες ενέργειες:

- συνταξιοδότηση προσωπικού (έχει ήδη πραγματοποιηθεί πρόβλεψη στην χρήση 2015 και αναμένεται να ανακοινωθεί εντός του 2016 πρόγραμμα εθελουσίας εξόδου)
- συμβατική συμφωνία για μείωση των εργοδοτικών εισφορών
- διενέργεια μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας, οι οποίες και μπορούν να προσφέρουν μεγαλύτερη ευελιξία στη διαχείριση του μισθολογικού κόστους, διαμέσου προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου όπως αυτά που έχουν εξαγγελθεί σε όλες τις τράπεζες και έχουν ήδη προβλεφθεί στα αποτελέσματα της χρήσης του έτους 2015
- επιδίωξη υψηλότερου βαθμού ψηφιοποίησης των δραστηριοτήτων και μείωσης των απαιτούμενων διαδικασιών
- εξορθολογισμός των επενδύσεων σε έργα πληροφορικής και τεχνολογίας
- επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού κεντροποίησης των λειτουργιών των καταστημάτων, με απώτερο στόχο τη μείωση των γενικών διοικητικών και λοιπών λειτουργικών εξόδων (ήδη υπάρχει σε εξέλιξη πρόγραμμα μείωσης του αριθμού των καταστημάτων και μεταφοράς των δραστηριοτήτων τους)

Βιβλιογραφία 6^{ου} Κεφαλαίου

1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος

2. Ζώης Α., Σαρακινός Ι., Μισερλής Π., (2013), «Το Νέο Τραπεζικό Τοπίο – Ρευστότητα, Χρηματοδότηση, Προοπτικές», Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων London School of Economics & Political Science, Ιούλιος
3. <https://www.nbg.gr>

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. Αγγελόπουλος Π., (2010), «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
2. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος
3. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2014), «Όμιλος και Τράπεζα – Εξαμηνιαία Οικονομική Έκθεση Περιόδου από 1^η Ιανουαρίου έως 30 Ιουνίου 2014», Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
4. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2015), «Ενημερωτικό Δελτίο», Δεκέμβριος
5. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2010), «Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009», Εκδόσεις, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα
6. Ζώης Α., Σαρακινός Ι., Μισερλής Π., (2013), «Το Νέο Τραπεζικό Τοπίο – Ρευστότητα, Χρηματοδότηση, Προοπτικές», Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων London School of Economics & Political Science, Ιούλιος
7. Κοσμίδου Κ., Ζοπουνίδης Κ., (2003), «Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών Κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα
8. Μελάς Κ., (2009), «Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
9. Παγώνη Σ., (2013), «Εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων: Πρόσφατες Εξελίξεις στην Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πιστωτικού Συστήματος», Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα, Ιούνιος
10. Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., (2001), «Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
11. Συριόπουλος Κ., (2000), «Στρατηγική Τραπεζών – Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου», Τόμος Α', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
12. Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας», Τράπεζα της Ελλάδος, Ιούλιος, Αθήνα
13. Τράπεζα της Ελλάδος, (2012), «Ετήσια Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος», Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος, Αθήνα
14. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2012), «Πρόταση Οδηγίας υπ. Αριθμ. 2012/0150 για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και

επιχειρήσεων επενδύσεων και για την τροποποίηση των Οδηγιών 77/91/ΕΟΚ και 82/891/εκ του Συμβουλίου, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Συμβούλιο (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/st11066.el12.pdf>) (Ανάκτηση 12/03/2016)

Ξενογλώσση

15. Baltas C., (2013), «The Greek Financial Crisis And The Outlook Of The Greek Economy», J., Econ. Asymmetries 10
16. European Banking Authority (2015), «Supervisory Convergence Report», (<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/950548/Supervisory+convergence+report.pdf>) (Ανάκτηση 05/03/2016)
17. Gianviti F., Krueger O., Pisani – Ferry j., Sapir A., von Hagen J., (2010), «A European Mechanism for Sovereign Debt Crisis Resolution: a proposal», Bruegel, Brussels
18. Hass R., Lelyveld I., (2014), «Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the Perfect Storm», J. Money Credit Bank, 46
19. Hryckiewicz A., (2014), «What do we know about the impact of Government interventions in the banking sector? – an assessment of various bailout programs on bank behavior», J. Bank Finance 46
20. Kenourgios D., Dimitriou D., (2015), «Contagion of the Global Financial Crisis and the Real Economy: a regional analysis», Econ. Model 44
21. Kolintzas T., Psalidopoulos M., Karamouzis N., Chardouvelis G., (2009), «Οικονομία και Αγορές», Eurobank Research, Τόμος IV, Τεύχος 8
22. Matthew K., Thompson J., (2008), «The Economics of Banking», Second Edition, Wiley Publications
23. Zografakis S., Sarris A., (2015), «The distributional consequences of the stabilization and adjustment policies in Greece during the crisis, with the use of a multisectoral computable general equilibrium model», Working Paper 196, Τράπεζα της Ελλάδος, Αύγουστος
24. <https://www.nbg.gr>
25. <https://www.nbg.gr/el/the-group/the-bank> Ανάκτηση 26/03/2016
26. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6255_el.htm Ανάκτηση 26/03/2016
27. <http://www.hba.gr/2Tomeis/2TomeisDetails.asp?Mpage=1&Id=179> Ανάκτηση 09.02.2016